

GİRİŞ

'Antropoloji' sözcüğü, etimolojik olarak incelendiğinde iki kavramın birleşiminden oluştuğu görülmektedir. Bunlar Latince 'insan' anlamına gelen Anthropos ile, 'bilim' anlamına gelen logos/ logia kavramlarıdır. Yani antropolojinin konusu insan, toplumlar ve kültürlerdir (Emiroğlu, Aydın, 2003, s. 47).

Antropoloji sosyal (kültürel) ve fiziksel (biyolojik) olmak üzere iki alt dala ayrılmaktadır. Biyolojik ya da fiziksel antropolojinin konusu, insanların zaman ve mekanda gösterdiği biyolojik çeşitliliktir (Kottak,2013, s.12). Kültürel antropoloji insan toplumu ve kültürün incelenmesini konu alan, toplumsal benzerlik ve farklılıkları ortaya çıkaran, çözümleyen, yorumlayan bir alt disiplindir. Kültürel çeşitliliğin incelenmesi için saha çalışmalarına dayanan etnografya faaliyeti sürdürülür (Kottak, 2013, s.9).

Etnografya, antropoloğun görece geniş bir zaman dilimi içinde incelediği toplumdan insanların günlük yaşamına katılmasını, neler olduğunu gözlemlemesini ve sorular sormasını kapsamaktadır. Diğer bir deyişle, etnografya 'orada olma'yı, 'deneyim'i ve 'gözlem'i içermektedir (Altuntek, 2009, s.9).

Etnografik alan araştırmasıyla o kültüre özgü 'emik' nitelikler bulunabilmekte, o kültürde yaşayanların dünyayı anlayış, yaşayış tarzları 'içeri'den gözlemlenebilmektedir. Bu yaklaşım grubun yaşama koşullarını, bu koşulların bireylerin davranışları üzerindeki etkilerini, hayata karşı değer ve tutumlarını ve de pek çok şeyi 'anlama'mıza yardımcı olmaktadır.

2.METODOLOJİ

2.1. Saha Öncesi Yapılan Aşamalar

2.1.1. Araştırmada İzlenen Yöntem

“Etnografik alan çalışması doğrudan gözleme dayanır. Antropolog grubun çeperinde kalan ‘pasif’ bir gözlemci değil, grubun ‘aktif’ bir üyesi gibidir. Bu durum, antropolog ile incelenen toplum arasındaki duygusal, düşünsel, etkileşimsel boyuttan kaynaklanır” (Altuntek,2009, s.188-189).

Veri, var olan bilgi stoklarından elde edilecek hazır bir şey olmaktan çok, ‘araştırmacı’ ve ‘araştırılan’ arasında gelişen bir sosyal ilişki sonucu ortaya çıkan bir bilgidir. Bu niteliksel yöntem için veriye birey davranışlarının öznel doğasını ve algısal yapısını ortaya koymak ve bireylerin dünyalarını anlamak için araştırmacının araştıranla birlikte oluşturduğu etkileşim süreci sonunda ulaşılmaktadır. (Kümbetoğlu, 2015, s.45-47).

Araştırmacı incelediği topluluk içinde yaşayarak önceden oluşturduğu sorulara yanıt bulmak için onların hayatına hem katılır hem de gözlem yapar. “Katılımcı gözlemci” denen şemsiye kavram, mülakat, yoklama, anket, fotoğraf ve zaman zaman videoyu da kapsayan farklı araştırma biçimlerini de içine alır. Aslında araştırmacının, araştırma sahası konusunda ilginç ve işe yarar “verileri” toplamasını sağlayan her yol bir yöntemdir. Bu nedenle araştırmacının çalışmalarını yürütme sürecinde genellikle farklı yöntem türlerini dikkate alması ve denemesi gerekir. Başka bir deyişle, saha çalışmasının başında kesin ve değişmez bir plan geliştirmesi şart değildir, bilakis, çalışma ilerledikçe sorularını ve yaklaşımını değiştirmeye daima açıktır (Hart, 2011, s.14).

Etnografik araştırma düşünümsel olmalıdır. Alandan elde edilen veriler salt veri olarak ham haliyle bir metinde yer almamalı, yorumlanmalı, analiz edilmelidir. Etnografik metinlerde düşünümsellik sunumdan ziyade analizin bir parçasıdır (Altuntek, 2015, s.246-247). Düşünümsel yaklaşıma göre, etnografik bir anlatı olarak kurgulanan metne ve bu metnin oluşturulma sürecine yazarların önyargıları ve kabullerinin hatta toplumsal kimliklerinin etkileri kaçınılmaz olarak yansiyacaktır. Böylesi bir etki verili olarak kabul edilebileceği için araştırmacının yapması gereken; “içe-bakış” yöntemi aracılığıyla ilgisini gözleneneye değil gözleyene yani kendisine yöneltmesi gerektiğidir. Bu yöneliş ise

yazarın kendi üzerine düşünüşünü içerdiği ve kendisini referans almayı ima ettiği için “reflexive” yani düşünümsel olarak adlandırılmaktadır (Erol ve Yılmaz, 2016, s.90). Böylece ‘araştıran’ ve ‘araştırılan’ taraflar kendi kişisel, duygusal, düşünsel evrenlerinde dönüşümler oluştururlar.

2.1.2. Araştırma Konu Seçimi

Araştırma için ilk adım konu alanının belirlenmesi ve ilgilenilen konu hakkında sınırlandırma yapmaktır. İlk olarak, araştırma meselemizin köylerdeki ekonomik faaliyetler üzerinden değerlendirilmesine karar verildi. Daha sonra “Monografik Köy Çalışması” yapılması kararı alındı. Çalışacağımız köylerden kalitatif ve kantitatif verileri toplayarak derinlemesine bir araştırma yürütecekti.

2.1.3. Araştırma Alanının Sınırlandırılması

Araştırma alanının, güvenlik ve mesafe göz önüne alınarak, Marmara Bölgesinde olmasına karar verildi. Alan çalışması için araştırmaya öncelikle Yalova'dan başlandı. Yalova'yı tercih etmemizin ilk sebebi İstanbul'a yakın olmasıydı. Ders dışında yaptığımız ekip toplantısında Yalova'nın Çiftlikköy ve Altınova ilçelerinin köylerini harita üzerinden işaretleyerek ekip üyeleri arasında paylaştırdık. Yalova' da yapılmış çalışmaları araştırıp özetledik. Yalova'nın tarihini, coğrafi yapısını, nüfusunu, ekonomisini araştırdık. Köyler hakkındaki bilgiyi TÜİK'ten, Yalova valiliği, kaymakamlığı, belediyesi ve il özel idaresinden elde ettik. Yalova'da sektörel dağılım içerisinde sanayi ve turizm ön plana çıkmaktaydı. Yapacağımız çalışmada geleneksel üretim, tüketim ve ilişkilerin korunduğunu görmeyi arzuladığımızdan, Yalova'yı iptal edip geçimin tarım, hayvancılık ve ormancılığa dayandığı Bursa'nın Keles ilçesine yöneldik.

Akıllı telefonu olmayan arkadaşlarımızın varlığından haberdar olunca 24.02.2016'da Facebook grubu kuruldu. Derste alınan kararla 25.02.2016'da da hocamızın da dahil olduğu “Araştırma Planlama” mail grubu oluşturuldu.

26.02.2016' da Keles'in köyleri araştırıldı ve raporları sunuldu. Keles'in köylerinin nüfusu ve hane sayıları çok azdı. Her köye en az iki araştırmacı verileceği için Keles'in köyleri bu kriterimize uymuyordu.

Araştırmamıza Bursa'nın İnegöl ilçesini ve Bilecik'in de tüm ilçelerini ekleyerek devam ettik. İlçelerin tüm köyleri 14 araştırmacıya eşit olarak

paylaştırıldı. 01.03.2016 tarihinde güvenilir kaynaklardan elde edilen bilgiler derste tartışıldı. Araştırma alanının tek bir ilçeye düşürülmesine karar verildi. Coğrafi açıdan birbirine yakın köylerde çalışmak kültürel örüntülerin birbirini takip etmesi anlamına gelebilirdi.

Araştırmamıza katkı sağlayacak makaleler, kitaplar, belgeseller, nüfus verileri, haritalar ve fotoğraflar özellikle kapalı Facebook grubu üzerinden paylaştırıldı.

01.03.2016'da Bursa'nın Musatafakemalpaşa ilçesinin köylerinin de araştırılmasına karar verildi. Mustafakemalpaşa'nın köyleri de ekip üyelerine eşit düşecek şekilde paylaştırıldı. Herkes kendine düşen köyleri resmi ve yerel siteler, yerel haberler ve sosyal medyadan taradı. Hocamızın isteğiyle Bilecik köylerinden üç, Bursa İnegöl ve Mustafakemelpaşa köylerinden ise ikişer köy önerisiyle rapor hazırlandı. Önerilen köyleri keşif için gidilecek köyler olarak düşünerek güzergahlarının ve sorunsallarının bütünlük taşımasına dikkat edildi. Hazırlanan raporlar 02.03.2016' da sunuldu.

Bilecik sanayileşme ve büyüme açısından bakıldığında gelişmemiş olarak görülebilmekteydi. Toprağı oldukça verimli olan ve hayvancılığın yoğun olduğu Bilecik köylerinin özgünlüğünü koruyor olması dikkatimizi çekmişti. Ancak köylerin nüfusu düşük olduğu için Bilecik'in elenmesi kararı alındı.

Bursa'nın İnegöl ilçesine bakıldığında, sanayi ve ticaret sektörünün yoğunlukla faaliyet gösterdiği görüldü. Köyler hakkında yeterli bilgiye ulaşamamakla birlikte köy nüfuslarının sürekli azalmakta olduğu fark edildi.

04.03.2016 tarihinde ders dışında toplantı yapıldı ve Mustafakemalpaşa köylerinin çalışılması kararı alındı. Önerilen orman köyleri harita üzerinde bir hat dahilinde işaretlendi. Dağ köyleri hakkında bilgi bulunmadığından bu köylere önerilen köyler arasında yer verilmedi. Gidilip görülmesi için ana ölçüt köylerin yeterli nüfusa sahip olmasıydı. Daha sonra dağ köyleri de bir hat üzerinde işaretlendi.

Ön araştırmasının yapılmasına karar verilen köyler; Bostandere, Paşalar, Sünlük, Muradiyesarnıç, Kömürcükadı, Kösehoroz, Karaorman, Demireli, İncealipınar, Ömeraltı, Killik, Körekem, Sincansarnıç, Eskikızılelma.

09.03.2016'da toplantı yapıldı. Toplantıda köylerin belirlenmesinin yanında zaman, maliyet ve iş birliği planlamaları yapıldı. Mustafa Kemal Paşa Öğretmen Evi Ve Akşam Sanat Okulu müdürü B.K. ile telefonla görüşüldü. Kişi başı günlük ödenecek fiyat 35 lira olarak belirlendi. Köylere gidebilmemiz için servis ayarlamamız gerekiyordu. Hocamızın arkadaşı olan Prof. Dr. Necmi Karul, köylere gidebilmemiz için Eskikızılelma Köyünün eski muhtarı olan ve artık servisçilik yapan Y.K.'nin iletişim bilgilerini verdi. Muhtarlarla yapılacak olan “Ön Araştırma Rehber Formu” çoğaltıldı. Ön araştırma rehber formunu uygulamamızdaki amacımız köyde lider özelliğe sahip veya sosyal ağları güçlü kişilerin iletişim bilgilerini kaydetmektir. Bunun yanında köyün statüsü, coğrafi özellikleri, nüfus bilgisi, geçim kaynakları, olanakları, sosyal etkinlikleri ve köyde araştırmacıya sağlanabilecek imkanların neler olduğuydu. 11.03.2016'da yola çıkmadan okulda buluşuldu ve bölümde “Etik Form” imzalandı.

2.1.4. Ön Keşif

11.03.2016'da Büyük İstanbul Otogarından Mustafakemalpaşa'ya Kamilkoç otobüs firmasıyla 35 liraya gidildi. Beş buçuk saatlik yolculuğun ardından saat 19.00'da Mustafakemalpaşa otogarına ulaşıldı. Bir buçuk liraya şehir içine giden minibüslere binildi ve öğretmenevine gidildi.

Hocamız mail grubuna çalışma ekiplerinin listesini gönderdi. Bu çalışma için iki günlük bir süre belirlediğimizden daha küçük ekipler oluşturmak gerekiyordu. Her köyde herkesin birkaç saat zaman geçirmesindenense ikişer ikişer köylere dağılıp köylerde daha uzun saatler geçirilebilir ve köyler daha iyi tanınabilirdi. Ekip arkadaşım ise Gökşin Sert'ti. Sünlük ve Körekem köylerinin ön keşif çalışmaları birlikte yürütüldü.

12.03.2016 tarihinde saat 9.00'da servis aracıyla bizleri köye bırakmaya gelen Y.K. Öğretmenevine geldi. Öğretmenevinde araştırma ekibiyle ilk toplu fotoğraf çekildi (Fotoğraf 1).

Güzergah üzerinden Bostandere ve Paşalar' dan sonra Sünlük geliyordu. Ekip arkadaşım Gökşin Sert ile birlikte bu köyde indik. Köy meydanındaki kahvehaneye girdik ve kahvehane işletmecisi, bizi köy azası olan Hikmet Bey ile tanıştırdı. Köy muhtarı o gün köyde olmadığı için Ön Araştırma Rehber Formu Hikmet Bey ile dolduruldu. Kahvehanedeki kişilere Rehber

sorular soruldu. Köydeki kadınlarla da temasa geçmek için sokaklarda dolaşıldı. 74 yaşındaki bir kadın ile olan sohbetim sahadaki üzücü anılardan ilki olarak yerini aldı (Fotoğraf 3).

12.03.2016 betim (günlük) notlarından alıntı: “.... 74 yaşında olan Safinaz Hanım evinin avlusunda dolaşıyordu. Avlunun ortasındaki alan genişti. Safinaz Hanım aslında bu alanda kendi evinin olduğunu ancak üç ay önce elektrikten çıkan yangınla evinin yok olduğunu anlattı. Safinaz Hanım göz yaşları içinde eşini ve tüm eşyalarını nasıl kaybettiğini dile getirdi. Oğlu ise, kader böyleymiş diyerek annesini sakinleştirdi.”

Sünlük Köyü’nün Özellikleri

Sünlük’ te Manavlar ve Muhacirler birlikte yaşamaktadır. İl merkezine 89 km, ilçe merkezine 9 km uzaklıktadır. Köyün nüfusu 485, hane sayısı 125’tir. Köyde orman işçiliği, hayvancılık, daha çok da büyükbaş hayvancılık yaygındır. Süt 1.025 liradan alıcısını bulur. Köyde kuru tarım ürünlerinden buğday, arpa ve silajlık mısır ekilmektedir. Yaz aylarında fasulye ve bamya dikilmekte ve satılmaktadır. Köyün 4 km uzağında Su Uçtu şelalesi vardır. Köyde hidroelektrik santralinden ve rüzgar türbininden elektrik üretilip TEDAŞ'a satılmaktadır.

13.03.2016 tarihinde ön araştırma için Körekem köyüne gidildi. Köy ile ilgili bilgiler köy muhtarından alındı. Köydeki kişilerle temas kurmakta zorluk çekildi. İnsanlar genellikle bizi görmezlikten ve duymazlıktan geldi, nadir de olsa kapıdan kovdu. Köy kahvehanesinde oturan birkaç yaşlı adam ise kesinlikle konuşmadı. Köyde geleneksel Yörük kıyafeti diken birinin olduğunu öğrendik ve zihinsel özrü olan Osman isimli bir kişiyle birlikte terzi Şerife’nin evine gittik. Şerife hanım Osman’ı görünce kapıyı açtı ancak yabancı olarak bizleri görünce kapıyı suratımıza kapattı, bizi içeriye almamakta ısrar etti. Bizde, kendisinin Yörük kıyafeti diktiğini öğrendiğimizi ve kıyafetlere bakmak istediğimizi söyleyerek içeriye girdik. Yörük kıyafeti denendi, çay içerek sohbet edildi, rehber soruları soruldu (Fotoğraf).

Körekem Köyünün Özellikleri

Körekem’de Yörükler yaşamaktadır. Körekem orman ve dağ köyüdür. İl merkezine 50 km, ilçe merkezine 25 km uzaklıktadır. Köyün nüfusu 319, hane sayısı ise 115’tir. Köyde dondurma ve kerevit fabrikalarında işçilik, küçükbaş hayvancılık ve geçimlik tarım vardır. Temmuz ayının son üç günü Yörük Şenliği düzenlenmektedir.

Öğretmenevi’ ne dönülüp günlükler tutuldu (Fotoğraf 4). 14.03.2016 tarihinde İstanbul’a döndü.

2.1.5. Örnek Köy Seçimi

Saha çalışmasını gerçekleştirmek için kriterlerin başında köyün hane sayısı yer almaktadır. Her araştırmacı için öngörülen sürede en fazla 30 hane ile mülakat tekniği uygulaması düşünülmüştür. Muhtarlardan alınan hane sayısı bilgisiyle köylerin bir kısmı elenmiştir. Elenen köyler; Paşalar, Sünlük, Çördük, Karaorman, Kömürcükadı, Demireli, Kabulbaba, Körekem, Sincansarnıç, Eskikızılelma.

Hane sayısının yeterli olması, köyde yaşlı ve genç nüfusun bir arada bulunması, geleneksel üretimin ve fabrika işçiliğinin varlığı geliştirilebilecek sorunsallar açısından önemlidir. Ayrıca köyün, araştırmacıları kabul edip etmeyeceği de göz önünde bulundurulmuştur.

Araştırması yapılan köylerin konu ve sorunsal çerçevesinde çalışılabilir olup olmamasına dair her araştırmacı rapor hazırladı. Ortaya çıkan sonuçta ilk hattan Bostandere, Muradiyesarnıç, Şapçı, Kösehoroz, ikinci hattan ise Söğütalan, İncealıpınar, Uğurlupınar ve Killik vardı.

Hane sayıları dikkate alınarak bakıldığında 14 kişilik araştırma ekibi beş köyü araştırabiliyordu. Çalışma için uygun bulunan diğer köyler ise yedek köy olarak listede kalacaktı. Çalışılan köylerde sorun çıkması halinde bu köylerden biri seçilecekti. Hocamız Yard. Doç. Dr. Rabia Ebrar Akıncı çalışma ekiplerini yeniden düzenledi. Yeni ekip arkadaşlarım Yamaç Kona ve Hilal Fadime Erdoğan oldu. Yeni ekip arkadaşlarımla birlikte Killik köyünde çalışacaktım.

2.1.6. Ön Araştırma ve Pilot Görüşme Öncesi Hazırlık

8 Nisan 2016'da F1(hane başkanı) ve F2(hane başkanı eşi kadın) mülakat soruları hazırlanmaya başlandı. Mülakatlarda yer alacak konu başlıkları belirlendi. F1 mülakatında yer alacak başlıklar demografi, eğitim, göç, mesken, sağlık, tarım, hayvancılık, geçim ve ekonomi, sosyal hayat ve kanaat tutumdu. F2 mülakatına ek olarak kadınlar için doğum, beslenme ve törenler (doğum, sünnet, evlilik, cenaze) bölümleri eklenecekti.

Demografi sorularını Hilal Fadime Erdoğan, göç ve doğum törenleri sorularını Özge Uysal, mesken sorularını Sümeyye Muhsinoğlu, eğitim sorularını Burcu Erdem, geçim ve ekonomi, doğum, beslenme, sağlık sorularını İrem Dönmez, tarım sorularını Gonca Çetin, hayvancılık sorularını Gökşin Sert ve Serpil Sıcacık, sünnet törenleri sorularını Ufuk Bingöl, evlilik törenleri sorularını Kübra Örmeci, cenaze törenleri sorularını Woohyun Kim ve Aysu Satıcı, sosyal yaşam ve kanaat tutum sorularını Hüma Sefer Pınarcı hazırladı. Yamaç Kona ise mülakatın formatı için görevlendirildi.

Daha sonra Google Drive'da mülakat soruları birleştirildi. Amacımız ortak bir form üzerinden ilerleyerek tüm soruları herkesin görebilmesi ve kontrol edebilmesiydi. Online olarak organize olunup sorular üzerinde değişiklikler yapıldı.

Bursa'ya gidişin 22 Nisan 2016 tarihinde, ön mülakat uygulamalarının ise 23 ve 25 Nisan tarihlerinde yapılmasına karar verildi. 20 Nisan 2016 tarihinde ön mülakat uygulamaları için soruların son revizeleri yapıldı. 21 Nisan 2016 tarihinde Hilal Fadime Erdoğan mülakat sorularını Google Drive'dan Microsoft Word'e taşıyıp mülakatın formatını düzenledi. F1 mülakatı 42 sayfa, F2 mülakatı 53 sayfa olmuştu. Araştırma için en az üç iş günü sahada bulunulacaktı. Cumartesi, pazar ve pazartesi köyde çalışılacak, salı sabahı da İstanbul'a dönüş yapılacaktı.

Pilot mülakatların saha için yeterli olamayacağı bilindiğinden sorular üzerinde çalışmamıza ve bize köy hakkında doğru bilgiyi sağlayacak kilit kişilere ulaşmak istendi. Görüşülecek dört kişinin de farklı yaş aralığında, farklı meslek grubunda ve köydeki kalıcı nüfus içinde olmasına önem verilecekti. Ayrıca bir haneden bir kişiyle mülakat yapılabilirdi. Mülakatları, verileri en iyi

elde edebileceğimiz mekanlarda (hane ve köy kahvehanesi gibi) yapmayı hedefledik.

Her araştırmacı için altışar tane ikametgah, nüfus sureti ve nüfus cüzdanı fotokopisi hazırlandı ve bende toplandı. Bunların orijinali dekanlığın onayladığı çalışma izni yazısıyla birlikte Yard. Doç. Dr. Rabia Ebrar Akıncı tarafından Bursa Valiliğine kargo ile postalandı. Hazırlanan belgelerin birer nüshası Mustafakemalpaşa kaymakamlığına, belediyesine, çalışılacak köylerin bağlı bulunduğu jandarmaya ve köy muhtarlarına elden teslim edilecekti. Birer nüshası da her araştırmacının çantasında bulunacaktı. Burada amacımız bizleri tanımayan ve bizlere güvenemeyecek olan kişilere izin belgelerimizi göstererek 31.12.2016 tarihine kadar çalışma iznimizin olduğunu belirtmekti.

Mülakatlar Özen Fotokopide bastırıldı. 2 F1 ve 2 F2 mülakatı için 12,5 TL'ye anlaşıldı. Öğretmen evi ile görüşüldü. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı olduğu için oda ayırtılamıyordu. Ancak kullanımda olmayan aile odalarını bize açabilecekleri söylendi. Köylere ulaşabilmek için ise yine servis şoförü Y.K. ile konuşuldu ve 23 Nisan 2016 sabah saat dokuz için sözleşildi.

2.1.7. Ön Araştırma ve Pilot Görüşme

14 kişilik ekip üç parça halinde Mustafakemalpaşa'ya ulaştı. Öğretmenevinde yapılan kahvaltıdan sonra 9.15'te Y.K.'nın servis aracıyla yola çıkıldı. 23 Nisan Cumartesi günü araştırmacılar sırasıyla Şapçı, Muradiyesarnıç, Söğütalan, İncealınar ve Killik köylerine bırakıldı.

Saat 11.00' de Killik' e ulaştık. Köy meydanı boş, köy kahvehanesi kapalıydı. Tarlada ve fabrikada çalışmayanların 23 Nisan gösterilerini izlemek için Söğütalan köyüne gittiklerini öğrendik. Köy muhtarına telefon ettik ancak kendisi köyde değildi. Kahvehanenin sahibi ve çocukları 23 Nisan töreni bitince köye döndüler. Mesut bey bizi evde olduklarını düşündükleri kişilere yönlendirdi. O gün köyde bir F1(hane başkanı) ve bir de F2 (hane başkanı eşi) mülakat denemesi yaptım.

24 Nisan 2016'da saat 10.20' de köye ulaştık, köy muhtarı koyunlarını yaymaktan döndü ve bizi evine davet etti. Daha sonra hane sayılarını tespit

edebilmemiz için muhtarlıktan seçmen listesini getirdi. Muhtarın yeğeni Halit bey ile birlikte kapı kapı dolaşarak hane sayısı ve nüfusu tespit edilmeye çalışıldı. Köy muhtarı hane sayısı 100, toplam nüfus ise 400 diyordu ancak bizim tespit ettiğimiz bu değildi. Hane sayısı 83 görünüyor, hane nüfusları ise yazlık ve kışlık nüfus olarak değişiyordu.

25 Nisan 2016'da saat 10.30'da köye ulaşıldı. Bugün de köyde birer tane F1(hane başkanı) ve bir de F2 (hane başkanı eşi) mülakat denemesi yapıldı. Saat 16.00'da köyden ayrılındı ve servis şoförü ile km hesabı yapıldı.

2.1.8. Ön Araştırma ve Pilot Görüşmede Uygulanan Mülakatların Revize Edilmesi

Pilot mülakat denemesi yapmamızın amacı soruların geçerli, uygulanabilir olup olmadığını belirlemektir. Ön araştırma ve mülakatlar sırasında öğrenilen bilgiler mülakatları revize ederken kullanıldı. İlk tecrübemiz olmasından dolayı hazırladığımız mülakatlarda gereksiz sorular bulunuyor ve uzun sürüyordu. Sahada erkeklere uygulanan F1 mülakatı 1-1,5 saat, kadınlara uygulanan F2 mülakatı 2-2,5 saat sürüyordu. Bu süre içerisinde insanlar sıkılıyor ve mülakatlar bazen yarıda kalabiliyordu. Bu zamanın hem mülakat yapan kişi hem de mülakatı yapılan kişi tarafından sıkıcı ve verimli olmadığına karar verildi. Köy araştırması dönüşü işleyen-gerekli soruların ekibimizce kalmasına, günlük yaşamın akışına artık uymayan rutinler, faaliyetlerin yani cevabını alamayacağımız soruların, mülakat formundan çıkarılması üzerine çalışmalar yapıldı. Çıkarılması istenilen sorular sebepleri ile birlikte raporlandı.

Mülakatlarda çok fazla açık uçlu sorular yer alıyordu. Bu sorular hem mülakatta çok fazla yer kaplıyordu hem de her başlık altında aynı soru tekrarlanıyordu ve mülakat sırasında “Bu soruyu biraz önce sormadın mı?” gibi sorularla karşılaşılıyordu. Bu bakımdan açık uçlu sorulardan bazılarını kapalı uçlu sorulara çevrildi. Kapalı uçlu soruların hepsinin yanına diğer seçeneği eklendi. Diğer seçeneğini eklememizin nedeni seçeneklerde yer almayan cevapların kaçırılmamasıydı. Özellikle F2 (hane başkanı eşi) mülakatındaki sorular çok fazlaydı ve çok zaman alıyordu. Bu sorularda gerekli görülenlere karar verilip o sorular tablolandırıldı. Soruların revize işlemlerinde bizlere Arş. Gör. Oya Topdemir Koçyiğit yardımcı oldu. Mülakata hangi soruların

eklenebileceğini, bu soruların eklenmesinin nedenlerini ve bunun tezimize ne gibi katkı sağlayacağını hocamız Yard. Doç. Dr. Ebrar Akıncı aracılığıyla iletti. Aldığımız önerilerle birlikte daha önceden paylaşılan bölümler paylaşılan kişilere tekrar verilip revizeler yapıldı. Her hafta ders saatinde yapılanlar üzerinde konuşulup mülakatın son şeklini alması sağlandı

Bahar dönemi final sınavları sona erince okuldaki Antropoloji bölümünün 269 nolu odasında toplantılar yapıldı ve hazırlanan soruların üzerinden geçildi. Soruların yazım ve noktalama hataları olmamasına dikkat edildi.

Son çalışmalardan sonra mülakat soruları bölüm başkanımız Prof. Dr. Yüksel Kırımlı tarafından incelendi. Bölüm başkanımızın sunduğu önerilerle revizeler devam etti. F1 mülakatının formatını Kübra Örmeci, F2 mülakatının formatını ise Burcu Erdem hazırladı. F1 23 sayfa, F2 20 sayfa olarak tamamlandı.

2.1.9. Mülakatların Basım Aşaması

F1 ve F2 mülakatları için düzenlemeler bittiğinde mülakatların basımı için Karika Digital Merkezi'ne teslim edildi. Burcu Erdem basımdaki işleyişi kontrol etmek ve yapılacak düzenlemeler konusunda bilgi almak için iletişim bilgilerini Karika'yla paylaştı. Yrd. Doç. Dr. Ebrar Akıncı ile yapılan son toplantıda sahaya gidilme tarihi 12 Temmuz 2016 olarak netleştirildi. Karika'dan mülakatların teslim alınma tarihi ise 11 Temmuz 2016 olarak belirlendi. Bu tarihte gidildiğinde mülakatların iki taraflı basıldığı görülünce Arş. Gör. Mehmet Utku İçen, Yrd. Doç. Dr. Ebrar Akıncı aranarak durumdan bahsedildi ve Prof. Dr. Yüksel Kırımlı hocalarımıza mülakatları teslim almamızı tek taraflı olarak tekrar basıma verilmesi kararı alındı. Bu sebepten dolayı sahaya gidiş süresi bir gün geçe alınarak 13 Temmuz 2016 tarihine alındı.

12 Temmuz 2016 tarihinde normalde 35 F1, 35 F2 mülakatı için alınacak 80 TL'nin üzerine yanlış basılan mülakatların kağıt fiyatı da eklenip kişi başı 100 TL ödeneceğine dair anlaşılıp Karika'dan ayrıldı. 12 Temmuz saat 17.00'de mülakatların ödemesi yapıldı ve tek yüze basılmış mülakatlar alındı.

2.2. SAHA AŞAMASI

Gidiş

Saat 12.00’de Alibeyköy Otogarından Kamilkoç Burs Mustafakemalpaşa otobüsüne binildi. 14.30’da Mustafakemalpaşa Otogarına ulaşıldı. Otogarda Yamaç Kona kendi aracıyla bizi karşıladı. İçerisinde basılmış mülakatların ve özel eşyalarımızın olduğu valizler arabaya yüklendi. Saat 17.00’ de Killik’e ulaşıldı.

Yerleşme

Köy muhtarı ile kahvehanede buluşuldu. Ön araştırmada tespit ettiğimiz yalnız yaşayan dul kadınların evinde kalmak için temasa geçmek istendi. Köy muhtarı ile kapı kapı dul kadınların evine gidildi, ancak çeşitli sebeplerden dolayı bu kişiler bizleri kabul etmedi. İlk gece Hilal Fadime Erdoğan ile birlikte muhtarın evinde kalındı.

14.07.2016’da köy azası Cafer Kula’nın annesinin evine taşındık (Fotoğraf). “15 Temmuz” nedeniyle bizden tedirgin olan Fadime Kula, “kendimize başka kapı” bulmamızı istedi ve 19 Temmuz’ da Mehmet Acar’ın evine taşındık.

Hane üyeleri sürekli kendileriyle vakit geçirmemizi istediğinden verimli bir şekilde çalışamıyorduk. 25 Temmuz’da, sahibi İstanbul’da olan ve köyde “kasabın evi” olarak bilinen eve taşındık (Fotoğraflar eklenmeli)

Beklenmedik bir şekilde evin sahibinin oğlu İstanbul’dan köye geldi ve bizden habersiz bir şekilde gelip “kendi” evine oturdu. Annesi vefat ettiği için babası ve abisinin yanında kalan yeni evli Derya Aybey kendi evini bize açtı. 10 Ağustos’ta son kez taşındık.

Yaşanılanlar

Araştırmanın ilk haftası mülakat yapılmamış, katılarak gözlem yapıp köy halkı ile ilişkiler geliştirilmeye çalışılmıştır. Ev gezmelerine gidilmiş, kahvaltı ve akşam yemeği davetlerine katılmış ve çalışma hakkında bilgiler verilmiştir.

Köyde bir söz, iki kına gecesi, bir damat tıraşı, bir hacı uğurlama töreni ve bir de lohusa mevlidine katılmıştır.

Hayvan yayımına gidilmiş, bayırdan ot toplanmış, mermer ocağı gezilmiş, *nişan bohçası* yapımına katılmış, kadınların ayda bir düzenlediği güne katılmış, yorgan dikimi ve fırın sıvamasının görsel belgelemesi yapılmıştır.

Sahada toplam otuz iki gün geçirilmiştir.

Yapılan ve Yapılamayan Mülakatların Bilgisi

Ön araştırmada oluşturulan hane listesi araştırmacılara önceden eşit olarak dağıtılmadı. Bunun yerine toplam hane sayısının üçte biri her araştırmacının kotası olarak belirlendi. Diğer araştırma ekiplerinden farklı olarak uygulanan bu yöntemdeki amacımız köydeki dinamiklere göre hareket etmiş oluşumuzdu. Fabrika ve yevmiyeli işlerde çalışanlarla tarla ve hayvan işlerinde çalışanların farklı zamanlarda köyde bulunmaları bizi bu yönetime itmiştir.

Çalışma ilerledikçe hane listesinde artma ve azalmalar gerçekleşti. Ön araştırmada belirlenen hane sayısından vefat edenler ve başka bir yere taşınanlar çıkarıldı. Yeni evlenen ve kendilerine yeni hane açanlar için listeye yeni kişiler eklendi. İlk başta seksen üç olan hane sayısı dört hanenin köyden taşınmış olması, bir hanenin başka bir haneye birleşerek geniş aileye dönüşmesi ve üç hanenin yalnızca yaz mevsimlerini köyde geçiriyor olmasının öğrenilmesi üzerine hane sayısı yetmiş beşe düştü.

Araştırma sırasında bizimle mülakat yapmayı reddeden hane reisleri; Galip Sarı, Durgut Kula, Kaya Demir, Mehmet Yavaş.

Köyden taşınan dört hanenin reisleri; Bahriye Akkoyun, Ümmü Kılıç, Cengiz Kılıç, Mehmet Avcı.

Yalnızca yaz mevsiminde köyde ikamet eden üç hanenin reisleri; Hidayet Sungur, Osman Kula, Şehriye Kılıç.

	YAPILAN F1	YAPILAN F2
YAMAÇ KONA	22	19
GONCA ÇETİN	25	25
HİLAL ERDOĞAN	25	24
TOPLAM	72	68

2.3. SAHA SONRASI YAPILAN AŞAMALAR

2016-2017 Eğitim-Öğretim yılının başlamasıyla yapılan mülakatlar 25 Eylül haftasında Sosyal Antropoloji bölümüne getirildi. Her araştırmacı mülakatlarını muhafaza etmek için kutulara yerleştirip bölümdeki raflara koydu. 7. dönem dersleri olan Sosyal Antropolojide Lisans Bitirme Çalışması 1 ve Sosyal Antropolojide Lisans Bitirme Çalışması Uygulaması 1 dersleri Prof. Dr. Yüksel Kırımlı' dan alındı.

Yapılan mülakatlar üzerinden çalışmalar yürütülmeye başlanacaktı. Bunun için aylık nöbet listesi oluşturularak her gün bir kişi bölümde nöbetçi oldu. Nöbetçi herkesten önce gelip herkesten sonra çıkmak zorundaydı. Giriş-çıkış saatinin olduğu ve alınan kararların yazıldığı bir iletişim defteri tutuldu.

Mülakatta Yapılan Hataların Kontrolleri ve Dökümü

Görüşmeci ve kaynak kişi arasında önceki karşılaşmalardan kaynaklanan etkileşim, soruların cevaplarına yönelik olumlu ve olumsuz etkileri içermektedir. Sorulara verilen cevaplar kaynak kişilerin kişisel inançlarını, gerçek görüşlerini dile getirmek istememeleri, görüşme ortamındaki dikkat dağıtıcı unsurların olması (televizyon, çocuk, aileden biri veya komşu), görüşme için uygun zamanın ve mekanın oluşturulamamış olması, hava şartları gibi rastgele etmenlerin bir sonucu olarak eksiksiz ve doğru yanıt alınmasını engellemiştir.

Mülakatlar üzerinde yapılan ilk çalışma kontrollerden oluşuyordu. 03.10.2016 tarihinde mülakat kontrollerine başlandı. Mülakat kontrolleri şu şekilde yapıldı: İlk kontrol mülakatı yapan kişiye aitti. Mülakata müdahaleler kırmızı kurşun kalemle yapıldı. Bu kontrolde cevap alınmamış sorulara ya da sahada yapılan hatalardan kaynaklı boş kalan cevaplara boş belirsiz yazıldı. Boş belirsiz mülakatçının hatası olarak görüldü. Daha sonra Prof. Dr. Yüksel Kırmımlı'nın mülakata eklenmesine karar verdiği sorular oldu.

İkinci kontrol mülakat yapan kişinin ekip arkadaşı tarafından yapıldı. Bu kontrolde mülakatlara yapılacak müdahaleler mavi kurşun kalemle yapıldı. Bu kontrolde birinci kontrolde gözden kaçanlar, eksik cevaplar ve alınan cevapların tutarlılığı kontrol edildi.

Üçüncü kontrol mülakatın yapıldığı köyde araştırma yapmamış bir başka ekipteki biri tarafından yapıldı. Bunun için köylerin adları alfabetik sırayla yazılıp hangi ekibin hangi köyü kontrol edeceğine karar verildi. Buna göre, Muradiyesarnıç Killik'i, Killik ise Söğütalan'ın mülakatlarını kontrol edecekti.

Kontrollerde düzeltilen hatalar, sahada yapılanlar ve eklenen soruların hepsi hata olarak kabul edildi. Mülakatlarda yapılan hataların belirlenmesi için Prof. Dr. Yüksel Kırmımlı tüm ekiplerden hangi sorularda hata yapıldığını ve yapılan hataların frekanslarını istemiştir. F1 ve F2 mülakatları için ayrı ayrı hata dökümü yapıp dökülen hatalı sorularda neden hata yapıldığı ve bu soruların kod formuna girmesinin ne kadar doğru olacağı tartışıldı.

Kod Formunun Oluşturulması ve Denemeleri

Mülakatı yapılan hanelerin, soyadına göre alfabetik bir listesi oluşturuldu ve her birine il sırası, ilçe sırası, köy sırası, mülakat türü ve soyadının alfabetik sırası olacak şekilde mülakat kodu verildi. Köylerdeki mülakat sayılarının %30'u alınarak her köyün açık uçlu sorularını döneceği mülakat sayısı belirlendi. Sonrasında da kura ile bu mülakatların hangileri olacağı belirlendi. Her köy aynı numaralardaki soruları dönecekti.

Hangi soruların döküleceğine karar verildikten sonra belirlenen sorulardan alınan cevaplar, cevap sayısı ile birlikte çizgili olan A4 kağıtlarına döküldü. F1 ve F2 formlarında sorulan sorulara benzeşik veya farklı cevaplar

verilmiş ise bunlar belirlendi. Dökülen açık uçlu sorular tüm ekibe dağıtıldı. Excel dosyası üzerinde sorulardan alınan cevaplar ve cevapların tekrar sayıları göz önüne alınarak kategorileştirildi. Açık uçlu sorunun cevaplarının dokuz farklı kategoriye sıkıştırılmasına özen gösterildi. Benzer cevaplar kod formu için ortak bir kategoriye konmuş oldu.

F1 Kod formu ve yönergesi Kübra Örmeci tarafından hazırlandı. 8.12.2016 tarihinde kategorileştirilen cevaplar en çok cevap alınan kategori sırasına göre kod formuna geçirildi. Prof. Dr. Yüksel Kırımlı kod formunun ilk deneme tarihini 16.12.2016 olarak belirledi. 15.12.2016 tarihinde Kübra Örmeci kod formunu tamamladı ve tüm ekibe PDF şeklinde yönerge ile birlikte paylaştı. On beş gün içerisinde F1 kod formu üç kere revize edilip denendikten sonra onaylandı. 10.01.2017 tarihinde F1 kod formunun tüm mülakatlarda uygulanma işlemi başladı.

06.01.2017 tarihinde F2 kod formunu Kübra Örmeci oluşturmaya başladı. Final sınavları bittikten sonra 11.01.2017 tarihinde F2 için dökülen açık uçlu soruların kategorilerinin oluşturulması için okulda buluşuldu. F2 kod formunun işlerlik denemeleri yapıldı ve ardından kodlamalar başladı.

Alınan Yazılı Verileri İstatistiki İşlemlere Dönüştürme (SPSS ve Tablo)

SPSS hazırlığı Hilal Fadime Erdoğan tarafından yapıldı. 30.01.2017 tarihinde F1 kod formlarının SPSS girişlerine başlandı. 06.02.2017 tarihinde F2 kod formlarının SPSS girişlerine başlandı.

Killik köyünü çalışanlar olarak SPSS veri girişleri farklı tarihlerde ve ayrı ayrı yapıldı. Ekibin kendi içindeki bu tutumu veri girişlerindeki hataları artırmış ve tablo yapım aşamasında daha büyük sorunlara yol açmıştır.

SPSS girişleri tamamlandıktan sonra ana ayrıma karar verildi. Ana ayırım, yapılan araştırmadaki verilerin karşılaştırmasını yapmak, benzerlik ve farklılıkları ortaya koymak için yapılan bir gruplama işlemidir. Veri kaynağı saptanan özelliğe göre iki ya da daha fazla gruba ayrılır. Gerçekleştirilen ana ayırım hane başkanlarının ortalama yaşıdır. Hane başkanlarının ortalama yaşı, analizini yaptığımız, odağımız ve bağımsız değişkenimizdir. Bu yaşı etkileyen her şey bağımsız değişkendir.

Killik köyünün yaşa bağlı ana ayrımı; 56 yaş ve altı hane başkanı ile 57 yaş ve üstü hane başkanıdır. 56 yaş ve altı hane başkanı 35 kişi iken 57 yaş ve üstü hane başkanı 37 kişidir. F2 mülakatlarında da hane başkanı eşi kadın, eşinin yaşı üzerinden ana ayrımı alındı.

16.02.2017 tarihinde tablo şablonlarının nasıl yapılması gerektiğine dair bilgiler verildi. Geçişli ve geçişsiz soruların ayrımı, tablo formül yazımı, sayısal/sözel kategoriler ile sınıf aralıkları hakkında bilgiler verildi. Yapılacak olan tabloların kendi içinde tutarlılığı, kendinden önce ve sonra gelen tablolarla ve çalışmanın bütünüyle tutarlılığı önemsendi.

F1 demografi kısmını Serpil Sıcacık, Hüma Sefer Pınarcı, Sümeyye Muhsinğlu, Gökşin Sert, Yamaç Kona, mesken ve göç kısmını Serpil Sıcacık, sağlık kısmını amaç Kona, geçin ve ekonomi kısmını Hüma Sefer Pınarcı, tarım kısmını Özge Uysal, hayvancılık kısmını Kübra Örmeci, ormancılık kısmını Aysu Satıcı, sosyal hayat kısmını Sümeyye Muhsinoğlu, kanaat ve tutum kısmını Gonca Çetin ve Gökşin Sert hazırlamıştır. F2 demografi kısmını Hilal Fadime Erdoğan, sağlık, göç ve törenler kısımlarını Burcu Erdem, beslenme ve kanaat tutum kısımlarını İrem Dönmez, doğum ve sosyal yaşam kısımlarını Woohyun Kim hazırlamıştır.

Tablo Kontrolü

24 Mart 2017 tarihinde Killik Köyü'nün SPSS'e girilmiş F1(hane başkanı)'in ikinci parçası olan çalışma bilgileri, geçim ve ekonomi, tarım, hayvancılık, ormancılık, sosyal yaşam ve kanaat tutumun frekanslarını tablolara girmeye başladım.

Farklı zamanlarda farklı anlayışla girilmiş olan veriler ve bunların düzgün bir şekilde kontrol edilmemiş olması tabloların tutarsızlığına sebep oldu. Tek tek incelendiğinde ise sadece SPSS veri girişlerinin hatalı olmadığı, bunun yanında birinci ve ikinci kontrollerde de hataların olduğu ortaya çıktı. SPSS üzerinde yapılan değişiklik kod formu ve mülakat üzerinde de yapılması gerekiyordu. Birbirinden giderek kopan ekip üyeleri olarak bizler için yapılan iş iyice zorlaştı. Artık bir araya gelemiyor ve çıkan sorunları çözemiyorduk. Lisans bitirme çalışmamı gelecek yıl bitirmek üzere bir karar aldım.

2018 yılında tablolarımdaki yani mülakatlarımdaki hataları düzeltmek için ve “diğer” olarak kodlanan kısımların neler olduğunu bulmak için Sosyal Antropoloji Bölümü odasında çalıştım. Tüm bunları yapmam ve tablolarımın Araş. Gör. Bilgen Komut Talay tarafından onaylanması 03.06.2018 tarihini buldu.

Belgesel Hazırlama

32 gün boyunca köyde çekilen fotoğraflardan, videolardan ve ses kayıtlarından yararlanılarak Killik köyünü tanıtan belgesel film hazırlanmıştır.

Rapor Yazımı

Bu çalışmanın içeriğini oluşturan bölümler sahada tutulan betim notu (günlük), çekilen fotoğraflar, kayda alınan videolar ve deşifre edilen ses kayıtlarından oluşturulmuştur.

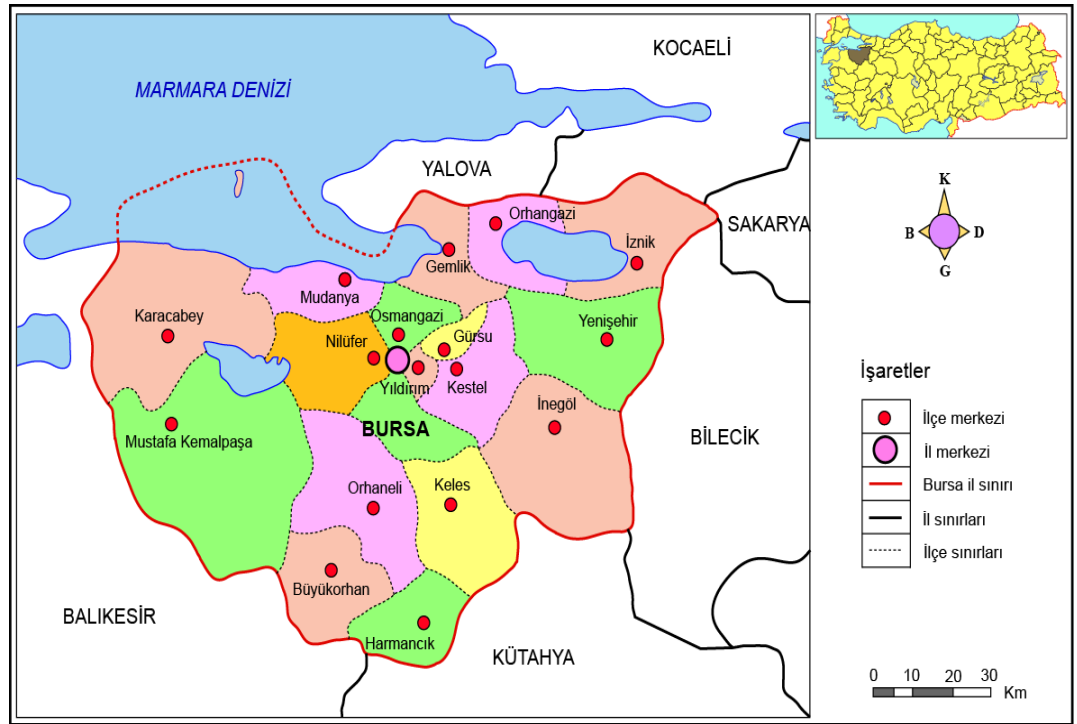
Yapılan çalışma Killik köyünün sosyo-ekonomik yapısını oluşturan F1mülakat formunun ‘geçim ve ekonomi’, ‘sosyal hayat’, ‘kanaat ve tutum’ bölümlerini içermektedir. Ancak çalışmanın bütünlüğünü koruması açısından genel demografik yapı; hane nüfus bilgisi ve hane başkanının özellikleri de bulunmaktadır.

3. ARATIRMANIN YÜRÜTÜLDÜĞÜ ALAN

3.1.ARAŞTIRMANIN YÜRÜTÜLDÜĞÜ İL: BURSA

3.1.1.Coğrafi Yapı

Bursa, 40 derece boylam ve 28- 30 derece enlem daireleri arasında Türkiye'nin kuzeybatısında ve Marmara Denizi'nin güneydoğusunda yer alır. Doğuda Bilecik, Adapazarı, kuzeyde İzmit, Yalova, İstanbul ve Marmara Denizi, güneyde Eskişehir, Kütahya, batıda Balıkesir illeriyle çevrilidir. Bursa'nın yüzölçümü 10.819 km², rakımı 155m'dir.

Harita 1: Bursa ili fiziki haritası

Bursa topraklarının %48'i platolarla, %17'si ovalarla kaplıyken, %35'i dağlık ve yayladır. Bursa Ovası derelerin sürüklediği alüvyonlardan meydana gelmiştir ve arazisi volkanik bir yapıya sâhiptir. Kaplıcaları yer kabuğunun iki bin metre derinliğinden yer yüzüne çıkan sıcak su kaynaklarıdır. Bursa'daki dağlar genellikle doğu-batı yönünde uzanmış sıradağlardır. (coğrafya.gen.tr)

İlçeleri; Osmangazi, Nilüfer, Yıldırım, Büyükorhan, Gemlik, Gürsu, Harmancık, İnegöl, Iznik, Karacabey, Keles, Kestel, Mudanya,

Mustafakemalpaşa, Orhaneli, Orhangazi ve Yenişehir'dir (Bursakulturturizm,2017).

3.1.2. İklim ve Bitki Örtüsü

Bursa'da Akdeniz iklimi hüküm sürmekle birlikte, Karadeniz iklimine geçiş manzarası da gözlemlenebilmektedir. Sıcaklık +42,6°C ile -25,7°C arasında seyreder. İlin en sıcak ayları temmuz – eylül, en soğuk ayları ise şubat – marttır (coğrafya.gen.tr,2017).

Yağış ise, 456,2 mm ile 1217,4 mm arasındadır ve yılın ortalama 113 günü yağışlı geçer. İlde ortalama nispi nem %69 civarındadır (coğrafya.gen.tr,2017).

Bursa doğal bitki örtüsü bakımından zengindir. Alanının %40'ı da ormanlarla kaplıdır. Bursa'nın güney kesimi bozkır görünümündedir, kıyıları maki ve zeytinliklerle kaplıdır. Alçaklardaki ormanlar gürgen, ıhlamur, kızılalağaç ve kestanelerden oluşurken, yükseklerdeki kayın, meşe, karaçam, göknardan oluşur. Uludağ'ın 1600m yükseklerinde ise saf Uludağ göknarı ormanları bulunur (Bursadakultur,2017).

3.1.3.Tarihi

Bursa'nın tarihi geçmişi Neolitik (M.Ö.8000-5000), Kalkolitik (5500-3000) dönemlere kadar inmektedir. Bursa çok eski yıllardan beri büyük kültürlerin beşiği olmuştur. Bulunduğu alan Asya ve Avrupa arasında bir bölge olması nedeniyle hem Asya hem de Avrupa kültüründen etkilenmiştir. Bursa'da Hitit, Lidya, Frigya, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı kültürleri izlerini bırakmıştır (Bursaworld,2017).

Bursa ve çevresinin, Orta Avrupa ve Balkan kültürünü oluşturan ilk tarım toplulukların yerleşik düzene geçmelerinde etkili olduğu arkeolojik verilerle saptanmıştır. Bursa'da kuzeybatı Anadolu'nun tarih öncesine ışık tutan çok sayıda höyük bulunmaktadır. Prehistorik dönemde insanların yaşadıkları köyler olan bu höyüklerden yaklaşık 30 tanesi tespit edilmiştir. Orhangazi-Ilıpınar Höyükte Neolitik Çağa, Yenişehir-Menteşe Höyükte Kalkolitik Çağa, Nilüfer-Akçalar Aktopraklık Höyükte Geç Neolitik-Erken Kalkolitik Çağa, İnegöl Höyükte ise Erken Tunç çağına ait kalıntı ve buluntulara rastlanılmıştır.

M.Ö. 1200 yıllarında Anadolu'da hüküm süren Hitit Devleti yıkılınca Bursa ve çevresi, Balkanlardan Anadolu'ya gelen Bityn ve Tynin gibi toplulukların istilasına uğramıştır. Daha sonra bu topluluklar birleşerek Bithynia krallığını kurmuştur. Güney sınırı bugünkü Mustafakemalpaşa yakınlarından başlayan kuzeyde ise Marmara Karadeniz kıyılarına kadar uzayan bölgeye antik çağda Bithynia adı verilmiştir. Antik çağda bölge çok kez istilaya uğramış ve çok sayıda koloni kentleri kurulmuştur.

Bölge M.Ö.545-333 yılları arasında Pers hakimiyetine girmiştir. M.Ö.333'te III. Alexandre (Büyük İskender) hakimiyetine girmiş, kısa bir süre sonra da Helenistik dönem krallıkları arasında yerini almıştır. Bugünkü Bursa şehrinin temelini oluşturan antik Prusia kenti ise Bithynia krallarından I.Prusias (M.Ö.228-185) tarafından kurulmuş ve adını bu kraldan almıştır. Tarihte Prusia Ad Olympum olarak anılan şehir Olympum takısı ile Olympos (Uludağ) eteğinde kurulmuş Prusias'ın kentini ifade etmektedir. Bithynia Krallığı IV.Nikomedes (M.Ö.74)'in vasiyeti ile Roma Devletine bağlanmış, bu tarihten sonra Roma'nın Asya'daki eyaletlerinden biri olmuştur (Bursakulturturizm,2017).

M.S. II. yüzyıldan itibaren Bursa çevresi Hristiyanlar için önemli bir bölge olmuş, bugünkü Uludağ'ın değişik bölgelerinde M.S. 5.yy'dan itibaren sayıları 50'yi geçen kilise ve manastır kurulmuştur. Tarihte Olympos, Oros Ton Kalegeron adı verilen, içinde barındırdığı kilise ve manastırlardan dolayı Keşişdağı, Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesinde Ruhban Dağı ve son olarak 1925 yılında Uludağ adını almıştır. 1299 yılında Söğüt'te kurulan Osmanlı Beyliği toprakları arasına İnegöl, Bilecik, Yenişehir ve İznik'i katmasıyla bölgede Osmanlıların etkisi 1302 yılından itibaren görünmeye başlar. (Bursakulturturizm,2017). Kent, Bizanslılardan alındıktan sonra Osmanlı Başkenti olarak büyük bayındırlık çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Ortadoğu ülkelerinden Anadolu'yu aşarak gelen yollar, Bursa'ya doğru yönelmiştir. Bunun sonucunda kent 15.yy' da dünyanın başlıca ticaret, sanayi ve kültür şehirlerinden biri haline gelmiştir (Bursaworld,2017). Bursa, özellikle 1940'lardan sonra ovaya doğru genişlemiştir. Birinci derece deprem kuşağında bulunan şehir, 1855 ve 1905 depremlerinde oldukça fazla zarar görmüştür (Bursakulturturizm,2017).

Bursa 8 Temmuz 1920’ de Yunanlılar tarafından işgal edilmiş ve iki yıl onların hakimiyetinde kalmıştır. 11 Eylül 1922’ de işgalden kurtarılan Bursa için Mudanya Mütarekesi imzalanmıştır. Bursa Cumhuriyet döneminde yeniden yapılandırılmış, mübadelelerle büyük bir nüfus hareketliliği yaşanmıştır. Tarım ve ticaret merkezi olmanın yanında sanayi kuruluşları da Bursa’da gelişmiştir (Bursakulturturizm,2017).

3.1.4.Demografisi

Bursa’ da yıllık doğal nüfus artışı 1965-1970 arasında %2,52 iken, 2000 yılında %1,44’e, 2014 yılında da %1.04’ gerilemiştir. 2016 yılı Genel ADNKS’ ye göre Bursa nüfusu 2.901.396’ dır. Kent nüfusu yıllar içerisinde giderek artarken, kırsal nüfusu dönem dönem artmakla birlikte son yıllara doğru azalış yönündedir. 1970 yılında kent nüfusunun toplam nüfusa oranı %28,7 iken, 2000 yılında bu oran %57,0’a, 2014 yılında da 67,720 ile %87,2’ ye yükselmiştir.

Tablo1: Toplam Nüfusun Yaş Gruplarına Dağılımı (%)

	Toplam Nüfus (Bin)	0-14 Yaş	15-64 Yaş	65+ Yaş
1970	35.605	24,3	67,8	8,0
2000	64.729	41,8	53,7	4,5
2014	77.696	29,3	64,0	6,7

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı

Bursa, ekonomik yönüyle Türkiye ekonomisinin geliştirilmesi ve ekonomiye yeni ivmeler kazandırılmasında aktif, yönlendirici bir gücü temsil etmektedir. Bursa, ülke ve bölge ekonomisinin gelişmesine, ihracat yönüyle döviz girdisinin sağlanmasına ve sanayi altyapısının güçlenmesine sağladığı katkılarla ekonomik açıdan büyük bir dinamizm sergilemektedir (Bursa sanayiciler ve iş adamları derneği,2017).

19. yüzyılda yabancı sermayeli ipek fabrikalarının kurulmasıyla 1923 yılından itibaren Cumhuriyet Dönemi’nde de Bursa, gerek kamu yatırımlarıyla kurulan Merinos fabrikası gibi tesislerle ve gerekse özel sektör eliyle kurulan sanayi kuruluşlarıyla ülke ekonomisinin gelişiminde önemli rol oynamıştır. Bursa’da tekstil, otomotiv, makine-metal imalatı, tarıma dayalı sanayi ve gıda,

mobilya gibi sektörler ön plana çıkmakta ve değer üretmektedir. Bursa, gelişmiş imalat sanayii ve ticareti sayesinde küresel bir çekim merkezi konumundadır. Türkiye'nin ekonomik büyümesinde ve başlıca yükselen ekonomilerden biri olmasında önemli bir paya sahiptir (Bursa sanayiciler ve iş adamları derneği,2017).

2013 yılı verileri kullanılarak hazırlanan “İllerin Gelişmişlik Endeksi”ne (İGE) göre Bursa, İstanbul, Ankara, İzmir ve Antalya’ dan sonra dördüncü sırada yer almaktadır (<http://ekonomi.isbank.com.tr>)

Bursa’da istihdamın sektörel dağılımı yıllar içerisinde tarımdan hizmetlere doğru merkezini değiştirmiştir. 1988 yılında 8.249 kişi tarımda çalışırken 2014 yılında 5.470 kişi çalışmıştır. Hizmet sektörü ise 2014 yılında, 1988’deki sayının iki katını aşarak 13.234 kişiye ulaşmıştır. (Tuik-kalkınma bakanlığı-ekonomik ve sosyal göstergeler)

Kentsel Nüfus: 77.696 (2014)	Nüfus yoğunluğu: 123(km ² başına)
İşgücü: 28,786	Kentleşme hızı: %1,9 (2014)
İşgücüne katılma oranı: %50,5 (2014)	İşsizlik oranı: %9,9 (2014)
Toplam Dış Ticaret: 25 Milyar Dolar	Organize Sanayi Bölgesi 13

3.2. ARAŞTIRMANIN YÜRÜTÜLDÜĞÜ İLÇE: MUSTAFAKEMALPAŞA

3.2.1.Coğrafi Yapı

Mustafakemalpaşa, Ulubat Gölü kıyısında bulunan, Bursa iline bağlı bir ilçedir. Doğusunda Orhaneli, güney ve batısında Balıkesir, kuzeyinde Karacabey ve Uluabat Gölü, kuzeydoğusunda merkez ilçeyle çevrilidir. İlçenin denizden yüksekliği 25-40 metre iken, sıcaklık ortalaması 14,2 C ve nem ortalaması da %71,6'dır. Mustafakemalpaşa,'nın yüzölçümü 1472 km² 'dir ve Bursa merkezine 84 kilometre uzaklıktadır. 100 binden fazla kişinin yaşadığı Mustafakemalpaşa, 1 belediye, 6 belde, 131 mahalle ve 104 köyden oluşur.

İlçe genelinde toplam 12 km devlet karayolu, 75 km il yolu, 422 km mahalle yolu olmak üzere toplam 509 km yol ağı bulunmaktadır.

1990 sayımında ilçe nüfusu merkezde 37.795, köylerde 63.009 olmak üzere toplam 100.804'e yükselmiştir (Mustafakemalpaşa kaymakamlığı,2017).

3.2.2.Tarihi

Eski adı Kirmastı Kremastre olan ilçede Hitit Uygarlığı, Bitinya Krallığı hüküm sürmüştür ve Miletopolis adında bir yerleşim kurulmuştur. Kent, Romalılardan sonra Bizans, Selçuklu, Karesioğulları yönetimine geçmiştir. Kirmasti adını Bizans döneminde kasabanın kadın yöneticisi olan Kirmastorya'dan aldığı sanılmaktadır. Mustafakemalpaşa, 1336' da Osmanlı topraklarına katılmış, 2 Temmuz 1920'de Yunan işgaline uğramış, 14 Eylül 1922 tarihinde de işgalden kurtarılmıştır. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra kasaba meclisinin aldığı kararla Mustafa Kemal Atatürk'e atıfta bulunarak Mustafakemalpaşa adını almıştır.

Balkanlar'daki ve Kafkasya'daki karışıklıklardan kaçan Arnavutlar ve Çerkesler ilçe nüfusunun içinde önemli yer teşkil etmektedir.

Mustafakemalpaşa'daki kültür ve turizm varlıkları; Su Uçtu Şelalesi, Tümbüldek Kaplıcaları, Ayvaini Mağarası (Mustafakemalpaşa kaymakamlığı,2017).

3.2.3. Ekonomisi

180.000 hektarlık alüvyonlu toprağa sahip olan Mustafakemalpaşa Ovası oldukça verimlidir. İlçede faaliyet gösteren ve ilçe merkezinin (21) km güney doğusunda (5.000.000) ton rezerve sahip Kestelek bor maden sahası vardır ve Türkiye ekonomisine yıllık (12.000.000) TL katkı sağlamaktadır.

Bölgenin coğrafi konumuyla şekillenen ekonomisi tarım ve hayvancılığın yanında Söğütalan ve Devecikonağı bölgelerinde bulunan mermer ve taş ocakları ile Güllüce Mahallesi sınırlarında bulunan Organize Sanayi Bölgesinde kurulan fabrika ve işletmelere dayanmaktadır.

Gıda, Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğünün 2014 verilerine göre bölgede; 252 bin dekar tarım arazisi, (5.705) adet traktör, (21.282) adet büyükbaş hayvan, (45.305) adet küçükbaş hayvan, (4.115) kovan arı bulunmaktadır. Tarım arazilerinde sebze (domates, biber, bamy, patlıcan vb.), meyve (Kavun, karpuz, şeftali, armut, elma vb.), yem bitkisi (yulaf, yonca, fiy vb.), endüstri bitkisi (mısır, şeker pancarı) üretimi yapılmaktadır. Bölgede ekonomik değeri yüksek (79) fabrika bulunmaktadır.

3.3.ARAŞTIRMANIN YÜRÜTÜLDÜĞÜ KÖY/MAHALLE: KİLLİK

3.3.1. Tarihçe

Karakeçili Yörüklerinden olan Killik halkı yerleşimlerini öncelikle Söğütalan köyüne kurmuşlardır. Hayvancılıkla uğraştıkları için Söğütalan'da yaşayan Muhacirlerle anlaşamamışlardır ve çadırlarını söküp yaklaşık 3-4 km uzaklıkta bulunan şu anki Killik'e gelmişlerdir. Öncelikle üç (bazı kişilere göre beş) çadır gelinmiş ve "küçükmar"ın (küçük pınar; çeşmenin ismi) etrafına yerleşilmiştir (fotoğraf 8). İlk yerleşenler Şerafettin Tosun, Ali Uçar ve Durali Ögüç'ün dedeleridir.

Köyün Killik ismini alması ise toprağının killi olmasından kaynaklanmaktadır. Coğrafi statüsü dağ olan bu köyde, meşe, çınar, kavak, ceviz, pınar, "çaltı diken" (karaçalı), akçağaç, dişbudak, fındık ve kızılçık ağaçları bulunmaktadır. Yabani hayvan olarak da domuz, ayı, çakal, kurt, tilki, porsuk ve sansar bulunur.

3.3.2.İdari Yapı

Killik, Mustafakemalpaşa ilçesine 2012 yılında bağlanarak mahalle statüsüne geçmiştir. Mahalle statüsüne geçen Killik, resmi olarak mahallelere ayrılmamaktadır ve tek bir muhtarla yönetilir. Killik, köy halkı arasında üç mahalleye ayrılmıştır; aşağı, orta ve yukarı mahalle.

Killik, ilçe merkezine 25 km, il merkezine ise 50 km uzaklıkta olan bir dağ-orman köyüdür. Köyde yoğunluklu olarak Karakeçili Yörükleri yaşamaktadır ve köy muhtarı Osman Kurt'tur.

Killik' e komşu olan köyler; Uğurlupınar, İncealipınar, Körekem, "Alibey" (Sincansarnıç), Ağaçlı ve Kabulbaba' dır.

Köyden ilçeye ulaşım şahısların kendi araçlarıyla ve işçi taşıyan minibüslerle gerçekleşmektedir. Vardiyalı çalışma saatlerine göre günde üç kez kalkan işçi servisleri Mustafakemalpaşa ulaşımında büyük bir öneme sahiptir.

Köyde elektrik 1980 yılında, su ise 1990 yılında gelmiştir. Mustafakemalpaşa'daki dağ köylerinin toplamına "Bozağaç" denilmekte ve

Mustafakemalpaşa deresinin suyu tüm “Bozağaç” ın suyunu karşılamaktadır. Köyde kanalizasyon yoktur.

3.3.3. Ortak Kamu Malları ve Ticari Üniteler

Okul: Köyde kullanılmayan bir okul bulunmaktadır. (Fotoğraf 9) Bu binada havanın soğuk olduğu zamanlarda nişan, kınagecesi gibi kutlamalar gerçekleştirilmektedir.

Camii: Killik’ te şadırvanı ve kuyusu olan 109 yıllık camii yıkılmıştır. İki dönem önceki muhtarın yapımını başlattığı camii, Şerafettin Tosun’un muhtarlık yaptığı dönemde, 2009 yılında tamamlanmıştır. Camiinin alt katında ise tek odalık bir misafirhane bulunmaktadır.

Muhtarlık: Caminin alt katında pek kullanılmayan bir muhtarlık ve misafir lojmanı bulunmaktadır.

Çeşme: Köyde üç tane çeşme bulunmaktadır. “Kocamar” (koca pınar), “küçükmar” (küçük pınar) ve “kölebakır” (köy meydanında bulunur).

Sağlık Ocağı/Aile Hekimi: Köyde sağlık ocağı bulunmamaktadır ancak on beş günde bir doktor gelmektedir.

Kahvehane: Köyde, meydanda bir adet köy kahvehanesi bulunmaktadır. Bu kahvehane sabah vardiyasının servise bineceği saatlerde açılır, 11.00’ de kapanır ve akşamüzeri tekrar açılır.

Bakkal: Köyde, köy meydanına yakın bulunan (aşağı mahallede) iki adet bakkal vardır.

3.3.4.Kullanılan Kelimeler ve Anlamları

Aydaş: Sevilen ama aynı zamanda kızılan bir insan veya bir hayvan için kullan bir sıfattır.

Bir örnek olma: Kıyafetlerin deseninin aynı olması

Aylakçı: Kendi işinde ya da para karşılığı bir işte çalışmayan kimselere erilen isim

Değişik: Bir şeyin (hediye, iş gücü vb.) karşılığını verme

Kazıma(dı): Kendinden yaşça büyük olan birinin fikrini almama, onu saymama

Koyulaşma/kemikleşme: Kız ve erkek çocuklarının olgunlaşması

Koç katım mevsimi: Koyunları çiftleşme dönemi

Kuraklık: Evin avlusunda garaj veya odunluk olarak kullanılan bir bölüm

Ak daraç: Ahşaptan yapılan gözleme çevirme gereci

Konak-gezek: İki üç tane rafı olan, kola takılarak taşınan yemek taşıma gereci

Kuşku: Kenarlarına su kovalarının takılarak omuzda taşındığı ahşaptan yapılma sopa

Sırık: Ekmek fırınına karıştırmak için kullanılan 2m uzunluğundaki düz ağaç parçası

Gelbere: Fırında oluşan korları çekmek için kullanılır. 2m uzunluğundaki bir ağaç parçasının bir ucuna 40cm-10cm'lik düz bir ağaç parçasının çiviyle çakılmasından oluşur.

Kürek: Ekmekleri fırına koymaya yarar, 2m uzunluğundaki ağaç parçasının bir ucuna elips şeklinde 50cm'lik bir tahtanın çakılmasından oluşur.

Minet; ekmek hamurlarını koymaya yarayan beş gözlü ahşap ekmek taşıyıcısı

Söven: Ağaçtan yapılma direk

Enteri-Çuval: Geleneksel Yörük kıyafeti

Delmen/kesme: İşlemeli yelek

Enter: Yere kadar uzanan gömlek

Göynek: Yere kadar uzanan ve kenarlarında yırtmacı olan uzun kollu renkli kıyafet

Şiş: yemek kaşığının sapından yapılan bir tür tığ

Torba: Şiş ile örülen yün Yörük çantası

Esme: Darbuka çalan kimse

Caz: Düğün için kurulan orkestra

Kıramık: Böğürtlen

Köy sırtmacı: Çoban

Muşkat: Sardunya

Boşapla: Adaçayı

Ay döndü/ Gün döndü: Ay çiçeği

Söylenme: Mehir

Kelem: Lahana

Cacık: Salatalık

Bostan: Karpuz

Çetre: Dört yol ağzı

Avul: Yara kabuğu

Kaklamak: Çizmek

Değnemek: Toplamak

Karnıkara fasulye: Börülce

Ahiretlik: Akran, yaşıt

Maya: Büyük deve

Kafalı: Büyük altın

Esbap: At

Adet: Büyük nişan

Hoş gördü: Kına gecesinde gerçekleştirilen hediye verme töreni

Sargı: Yatak-yorgan

Dürü: Kız istemeye giderken götürülen bohça

İvecik: Küçük, küçücük

Alaflı: Alevli

Filfelek: Fıskiye

Galaba: Kalabalık

Borda: Burda

Keeni: Sonra

Paytar: Baytar

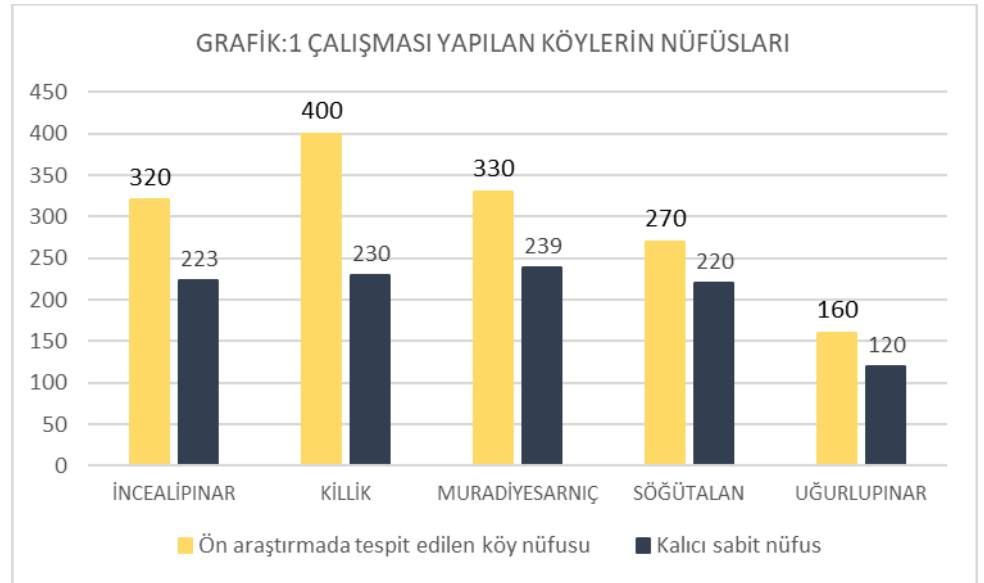
Cucu: Civeiv

3.3.5. Demografik Yapı

3.3.5.1. Hane Nüfus Bilgisi

Mülakatı gerçekleştirilen 72 Killik hanesinde, 111' i kadın, 109' u erkek toplam 220 kişi yaşamaktadır. Genç hane başkanlarının yaşadığı hanelerde 129 kişi yaşarken, yaşlı hane başkanlarının yaşadığı hanelerde ise 91 kişi bulunmaktadır.

Killik araştırması yürütülen köyler arasında en yüksek ikinci nüfusa sahip olan köydür.

Killik' te toplam 47 hane, anne, baba ve çocuklardan oluşmaktadır. 18 hanede ise 'diğer' bulunmaktadır. Bunlar; anne, baba, kız torun, erkek torun, gelin ve damattır.

Görüşülen hane başkanlarından 70' i Yörük, biri Dadaş'tır ve mülakatını yapamayıp bilgilerini eşi ve komşularından aldığımız E.A' nın ise etnik kökeni öğrenilememiştir. Killik hanelerindeki çoğu kişi Killik veya onun çevre köylerindendir. Bunun yanında, Artvin, Muş, Erzurum, Tunceli ve Diyarbakır'dan gelin olarak gelen kadınlar da vardır.

3.3.5.2. Hane Başkanının Özellikleri

Elde edilen verileri kıyaslamak için oluşturduğumuz ana ayrım yaştır. Ortama yaş Killik'te 56'dır. 56 yaşından küçük 35 hane başkanı varken, 57 yaşından büyük 37 hane başkanı vardır. Killik'te en genç hane başkanı 28 yaşındayken, en yaşlı hane başkanı 84 yaşındadır.

35 genç hane başkanından yalnız biri kadındır ve tek başına yaşamaktadır. Yaşlı hane başkanlarının 32' si erkek, beşi kadındır. Hane başkanı olan bu kadınların eşleri ölmüştür. Eşi ölmüş hane başkanlarından biri kızıyla yaşarken, diğer dördü yalnız yaşamaktadır. Köyde yalnız başına yaşayan erkek sadece bir tanedir.

Genç hane başkanlarının tamamı okur-yazardır. Yaşlı hane başkanlarının yarıya yakını (16 kişi) okuma-yazma bilmemektedir. İki kişi ise zorunlu askerlik görevini yaparken okuma-yazmayı öğrenmiştir ve TSK' nın verdiği bu eğitimden bahsedilirken "Ali okuluna gittim" denmektedir. Yaşlı hane başkanlarından birinin eğitim bilgisine ulaşamamıştır. Genç hane başkanlarından bir kişi lise, bir kişi de üniversite mezunudur. Ancak yaşlı hane başkanlarından en ileri eğitim seviyesi lise terktir.

Mülakatı gerçekleştirilen hane başkanlarından dokuzu göç etmiştir. Gerçekleştirilen göç sayısı en fazla dördttür. Göçün sebepleri; eğitim, evlilik ve ekonomiktir. Göç yönü ise kırdan kıra (evlilik), kentten kentte, kırdan kente ve kentten kıra (ekonomik), kırdan kente (eğitim) olarak çeşitlilik göstermektedir.

Killik köyünün demografik yapısı verildikten sonra, bir sonraki bölümde, 'Mesken' başlığına değinilerek köydeki mesken tipleri ve kullanımlarına değinilecektir.

3.3.6. Mesken

Killik'te aynı soy isme sahip kişilerin evleri genellikle yan yanadır. Miras olarak bölünen alanlara yapılan evler ve bu evlerin mülkiyetinin kuşaktan kuşağa geçmesi akrabaların meskenlerini bir arada tutmaktadır. Örneğin yukarı mahallede Kocametler ve Sungurlar otururken, aşağı mahallede Akkoyunlar, Çalıklar ve Pırasacılar oturur.

Her evin sokaktan ayrılan bir kapısı yoktur. Evleri diğer köylere ulaşımın sağlandığı yolların üzerinde olan hanelerin büyük demir kapılar vardır. Ara sokaklardaki evlerde ise ya kapı yoktur ya da tahtadan yapılma ve kilidi olmayan kapılar vardır. *“Hafta sonu ailesini ziyarete gelen, evin tek oğlu olan, 42 yaşında ve kökeni Yörük olan E.S., Yörüklerin ev düzenine sahip olmadıklarını söyledi. Önceleri yaylacılık yapıldığı için yılın dört beş ayı yaylada vakit geçirildiğini, avlulara kapı takılmadığını ve ev düzeninin oturtulmadığını belirtti. Muhacir köylerinde ise her evin kapısı olduğunu söyledi”*.

Killik'te her evin bir avlusu vardır. Avlular meskenin eklentilerini içinde bulundurur ve traktör, otomobil gibi araçların park edilebileceği kadar büyüktür (fotoğraf 3). İstisna olarak var olsa da bazen iki ya da üç hane tek bir avluyu paylaşır. Yine akraba olan bu haneler aynı avluda farklı alanları kullanırlar. Her hanenin kullandığı kümes, ahır veya odunlarını yığıldığı alan farklıdır. Pek çok evin avlusunda erik, elma ve ceviz ağacı bulunmaktadır. Ağaçların altında ailenin büyüklüğüne göre çeşitli sayılarda ahşap piknik masaları bulunmaktadır. Piknik masasının olmadığı avlularda ise öğle ve akşam yemekleri zaman zaman ağaç gölgesinde, yer sofrasında yenilir. Evlerin avlularında çeşitli büyüklüklerde ağaç gövdeleri (kütük) bulunur ve bunlar tabure olarak kullanılır. Köyde yıkanan çamaşırlar avluda bir uçtan bir uca bağlı olan iplerin üzerine serilerek kurutulur (fotoğraf 6).

Dış eklentiler içerisinde dam, ahır, kiler, ardiye, odunluk, hayvan kışlası, kümes, kuraklık vardır. Hayvanların bakıldığı alana ahır, dam, “kışla”, “hayvan kışlası” veya “kuraklık” denilmektedir. Dam sadece hayvanların tutulduğu alan için kullanılmaz. Kesilmiş odunlar, balyalanmış samanlar, çuval çuval yemler ve yaz aylarında sökülen patatesler, kurutulan hamurlar, tarhanalar ve konservesi yapılan sebzeler ve meyveler buralarda tutulur. “Kuraklık” ise avluda açık

havada hayvanların tutulduğu alana denilebildiği gibi garaj olarak kullanılan traktörün veya arabanın durduğu alana da denilmektedir. Kümesler ise çeşitlilik gösterir. Yaklaşık bir metre yüksekliğinde ve iki metre genişliğinde veya bir oda büyüklüğünde tamamen ahşaptan yapılmış kümesler olabildiği gibi, yerden yaklaşık 40cm yükseklikte ve üstü açık kümesler de bulunmaktadır (fotoğraf 4). Hemen her evin bahçesinde taş, tuğla ve topraktan yapılmış ekmek fırınları vardır. Birçok evin avlusundaki küçük bir alanda domates, biber, patlıcan, fasulye, “karnikara” (börülce) ve pırasa gibi sebzelerin ekili olduğu bahçeler vardır. Bu bahçeler genellikle tel örgüyle çevrilidir. Bu koruma, kendilerinin veya komşularının serbest dolaşan tavukları tarafından ürünlerin zarar görmesini engellemek içindir.

Killik’te evlerin yapı malzemeleri farklılıklar gösterir. Yeni yapılan binalar betonarmedir ve genellikle iki katlıdır. Eski evlerin yapı malzemesi taş, toprak, kerpiç, ağaç ve betondur. Evlerin zemini ve/veya tavanı ahşaptan yapılmaktadır. Malzeme olarak köydeki meşe ağaçları kullanılır. Köydeki evlerin %50’si iki katlıdır. Ancak sadece alt katta oturulur, üst kat ise boştur. Sınırlı sayıdaki ev ise alt katı ahır ve dam gibi yapıların üzerine kurulmuştur. Çatılarda meşe kullanılır ve üzerine kiremit döşenir. Terası ve balkonu olan ev sayısı sınırlıdır (Bkz. Yamaç Kona Mesken tabloları).

Köydeki evlerin ortalama oda sayısı 3,5’ tur. Geçmişte geniş ailelerin yaşadığı meskenlerde, günümüzde daha çok çekirdek aile şeklinde yaşanmaktadır. Geçmişte her odanın yatak odası olduğu, salon ve mutfakın ise ortak kullanıldığı hanelerde artık odaların kullanımı yüklük veya kiler olarak devam etmektedir.

Evlerin girişindeki küçük alana *hayat* denilmektedir ve oda olarak kabul edilmemektedir. *Hayat* aynı zamanda tüm odaların kapılarının açıldığı alana da denilmektedir. Bu alan oturulabilecek kadar büyükse o zaman oda olarak kabul edilmektedir. Salon ve mutfakın bir arada olduğu ev sayısı 15’dir. Oturma odaları veya salonlar geceleri yatak odasına dönüşür.

Evlerdeki tuvaletlerin 40’ı (%58,8) evin içinde, 23’ü evin dışında, beşi ise hem evin içinde hem de dışındadır. Dört hanenin bu soruya ilişkin bilgisi araştırmacının hatasından kaynaklı olarak elde edilememiştir. Köydeki sekiz

evin tuvaleti evin giriş kapısının dışındadır ancak ev ile aynı çatı altında olduğu için evin içinde kabul edilmiştir. Bu ayrımı yaparken özellikle soğuk günlerde hane halkının konforunu etkilemeyecek şekilde tuvaletin kullanımının sağlanabiliyor olması gözetilmiştir. Birçok tuvalette tuvalet kağıdı yoktur, tuvaletin yanında el yıkamak için lavabo vardır ancak genellikle sabun bulunmaz.

Evlerdeki banyoların yedisi tuvalet ile birlikte 52 hane güneş enerjisiyle banyo suyunu ısıtabilmektedir. Orman Genel Müdürlüğü'nün maddi katkısıyla birçok eve güneş paneli takılmıştır. Evlerdeki banyoların kapıları genellikle kapalı durmaktadır. Gözlemlene fırsatı bulunan banyoların zemini betondur ve eğimlidir ayrıca ya çok küçük bir pencere vardır ya da hiç yoktur. Banyolarda plastik kova ve maşrapa kullanılır. Üç evin banyosu yatak odasının içindedir. Banyo denilen bu alan aslında odanın bir köşesine, yerden yaklaşık 15cm'lik yükseklikteki bir alana atılmış betondur ve su küçük bir delikten sokağa veya bahçeye akmaktadır.

Çalışma temmuz-ağustos aylarında sürdürülmüş olmasına rağmen evlerde mutfak, hayat, balkon gibi alanlarda odun sobasının ("*mışinga*") yandığı dikkat çekmiştir. Sobanın üzerinde çay, süt, su kaynatılmakta, kızartma dahil çeşitli yemekler pişirilmektedir. Sobalarda "*seyrekleme kesim*"le elde edilen meşe odunu kullanılmaktadır.

Köydeki evlerin dış kapılarında sinekten korunmak için ip yardımıyla gerilmiş tül perde vardır. Evlerin pencerelerinde çok nadir olarak sineklik takılı olduğu görülmüştür. Bazı evlerde bir odada birden fazla pencere vardır, ancak her pencerede sineklik takılı değildir. Buna rağmen sıcak yaz günlerinde sineklik takılı olan ve olmayan pencereler açık tutulur.

Oturma odaları ve salonlarda üzerinde kılıfı olan çekyat, üzerinde örtüsü olan halı, el örgüsü paspaslar, deseni güllü olan kılıflı minderler, işlemeli yün yastıklar, plastik çiçekler ve göze hitap eden yeni perdeler vardır. Odaların duvarları sarı, yeşil, eflatun, pembe gibi renklerle boyalıdır. Salon ve oturma odalarının duvarlarında saat, takvim, dini bir yazı veya dua, ev sahibinin anne-babasının veya çocuklarının fotoğrafları vardır. Evlerde biblo gibi süs eşyası bulunmamaktadır. Hemen hemen tüm evlerin salon veya oturma odalarının

duvarlarında *Yörük torbası* asılıdır. Bu torbalar genellikle A4 büyüklüğündedir ve farklı farklı renkteki iplerle örülmüştür. Yaklaşık 80cm'lik örgü sap bu çantanın iki ucuna dikilir ve içerisinde Kur'an, Yasin bulunur. Betonarme binaların oturma odalarının tavanında kanca şeklinde bir demir vardır. Bu kancanın ucuna urgan bağlanarak salıncak yapılır. Çocukları, torunları olan veya gelecekte çocuk ve torun sahibi olma ihtimali düşünüldüğünden tavanlara bu kancalar yapılmıştır.

Mutfaklarda dörtlü ocaklar vardır ancak acil bir şey pişirilmediği sürece kullanılmaz. Buzdolabı bazı evlerde birden fazladır. Ekstradan buzdolabında kış aylarında tüketilmek için dondurulmuş sebzeler ve büyük kavanozlarda peynirler vardır. Buzdolaplarının üzerinde bebek mevlitlerinde ve doğum günlerinde dağıtılan, üzerinde bebeğin ismi olan magnetler vardır. Mutfaklarda tabaklar ya mutfak dolaplarında ya da duvara çiviyle çakılmış ahşap *çanaklıklarda* durur. Tencereler, tavalar mutfak dolaplarında, lavabonun altında, pencerenin önünde veya mutfakta duran salon vitrinin içinde üst üste yığılı bir şekilde durur. Plastik ve cam bardaklar dolaplarda durur. Sini ve ayaklı yer sofrası ise duvara dayalı olarak durur. Mutfaklarda genellikle çöp kovası veya poşeti bulunmaz. Bitkisel çöpler tavukların tüketimi için avluya atılır.

Köydeki evlerin yatak odalarında yatak ve gardırop vardır. Bunun dışında çeyizlik yorgan, döşek ve yastıkların yığılı olduğu bir köşe vardır. Bunların üzerine ise işlemeli kumaşlar (*sergi*) örtülür (fotoğraf 10). Evlerin zemininde ise genellikle el örgüsü paspaslar vardır.

Köyde çocuklar için ayrı oda ve yatak çok az evde vardır (%12,5). Genellikle uyunacağı zaman çekyatlar yatağa dönüştürülür ve sabah olduğunda toplanır. Bilgisayarlar ise salonda ya da salon ve çocuk odası olarak kullanılan odalarda bulunur.

Köyün yakınlarında bulunan mermer ocakları şebeke suyunu kirlettiği için hemen her evde arıtıcı vardır (%88,6). Arıtıcının olmadığı evlerde ise içme suyu köy içindeki çeşmelerden (*Kocamar, Küçükmar, Kölebakır*) ya da Kabulbaba köyü yolundaki çeşmeden (*Çakırmır*) alınır.

Pek çok evin “hayat” veya oturma odasında dikiş makinası vardır. Çamaşır makinası hemen hemen tüm evlerde vardır (%90,3) ancak bulaşık makinası

(%13,9), halı yıkama makinası (%1,4) her evde bulunmamaktadır. Buzdolabı ve çamaşır makinası mutfakta, salonda ya da “hayat”ta bulunur. Küçük mutfak aletleri ise birkaç ev hariç diğer evlerde yoktur. Dört evde bilgisayar ve sabit hatlı ev telefonu bulunmaktadır Köyde cep telefonu özellikle erkekler arasında yaygındır.

Killik’ teki hanelerde öğünler mutfak, salon ve oturma odalarında yer sofrasında veya masada yenir. Masalar genellikle mutfaktadır ve genellikle yere eğilip kalkmakta güçlük çeken bireyin olduğu evlerde kullanılır (%11,8) Yemekler ahşap hamur açma masalarında, ayaklı ve gül desenli, yerden yaklaşık 30cm yükseklikteki sofralarda yenebildiği gibi sinilerinde de yenilebilmektedir. Sini ve ayaklı sofranın altına sofra bezi serilir. Sofra bezleri genellikle lekeli. Tabaklar melamin, cam ve porselendir. Tencereler alüminyum, bakır ve çeliktir. Tavalar ise alüminyum, bakır, çelik ve teflondur.

Balkon ve teraslarda “mışinga” veya gözleme sobası bulunur. Gözleme sobası davul fırın görünümündedir ve üzerinde sac vardır. İki soba borusu, bir soba dirseği duman dışarıya verilir. Sobanın üzerindeki sac çıkabilmektedir. Odunlar ise sobanın ön kısmındaki kapısından atılır.

27.07.2016 tarihli betim notlarından (günlük) alıntı:

“Ahşap parmaklıklı kapıdan avluya girdim. Ayşe ablanın avlusu oldukça büyüktü ve ağaçların altında üç tane piknik masası vardı. Avlusunda iki tane köpeği, üç tane ördeği, “cucu”ları (civciv) ve tavukları dolaşıyordu. Avlunun bir tarafında samanlar yığılıydı, bir tarafında kurumaya bırakılmış erik ve elmalar, bir tarafta da odunlar ve çalı çırpılar vardı. Ayrıca iki tane köpek kulübesi ve bir tane de ekmek fırını vardı. Evine doğru yaklaştıkça dağınıklığı azalıyor ve çiçekler artıyordu. Altı basamak merdiven çıkıp sinekliği olan kapıdan evine girdim. Yine tüm evlerde olduğu gibi girişteki odada oturuluyordu. Ayşe ablanın salonu mutfakıyla birlikteydi. Killik'te gördüğüm çekyatı olamayıp koltuk takımı ve bulaşık makinesi olan tek evdi. Ayşe ablanın süslü avizeleri, renkli yeni halıları, eflatun koltukları, fayans kaplı banyosu ve fotoğraflarla dolu bir odası vardı. Fotoğraflarla dolu olan odada vitrinler, süs eşyaları, kullanılmayan bardak ve tabak takımları vardı. Bu evin dekorasyonu köyde gördüğüm evlerden oldukça farklıydı”.

28.07.2016 tarihli betim notlarından (günlük) alıntı:

“Büyük demir avlu kapıdan girince karşımıza elma ağacının dibinde piknik masası çıktı. Avlunun sol tarafında iki katlı beton bina vardı. Alt katını kendi kullanıyor, üst katı ise boş duruyordu. Tül perdeli dış kapıdan içeriye adım attık, girdiğimiz ilk odada örtülü çekyatlar ve yine üzerinde örtüsü olan halı vardı. Ayrıca salonda ecza dolabı da vardı. Salona altı kapı açılıyordu. Açılan kapılardan ikisinde yerde döşekler seriliydi. Diğer kapılardan biri mutfak, biri oturma odası (kiler olarak kullanılıyor), biri tuvalet, diğeri ise banyoydu. Mutfak yaklaşık dört metre genişliğinde ve altı metre uzunluğundaydı. Koyunlarını yeni sağmış olan Emine abla koyun sütünü kaynatıyordu. Tavanda asılı olan çengelin ucunda beyaz renkli bir bez bağlıydı. Bu bezin içindeki karışımın suyu yerdeki kırmızı plastik leğene damlıyordu. Mutfak oldukça karışıktı. Bir yanda bulaşık tencereler, tabaklar, bir yanda bahçeden yeni toplanmış biberler, salatalıklar (“cacık”), patlıcanlar vardı”.

03.08.2016 tarihli betim notlarından (günlük) alıntı:

“Evin salonunda iki farklı koltuk takımı vardı. Salonun tavanında demir çengeller vardı. Torunları gelince salıncak kurduklarını söyleyen Ahmet amca, şu an peynir süzdürdüklerini söyledi. Çengele ince naylon bir ip bağlıydı ve ucuna içinde peynir olan ince bir kumaş bağlı duruyordu. Salonda yerde içinde kızılçık olan üç tane sini vardı. Salonda ve oturma odasında soba kuruluydu. Emine teyzenin mutfağı düzenliydi. Mutfağın duvarları fayans kaplıydı ve mutfak dolapları yeniydi. Evlerini üç yıl önce yapmışlardı. Emine teyze Muhacirdi ve pazar sabahı Mümin abilerde karşılaştığım kişinin söyledikleri bir kez daha aklıma geldi. “Yörüklerin ev düzeni yoktur” demişti bu kişi. Emine teyzenin odalarının, mutfağının düzeni şimdiye kadar görmeye alışkın olduğum ev içi düzenine sahipti. Emine teyze dün ki sohbetimizde annemden ne öğrendiysem, onu yapıyorum demişti”.

06.08.2016 tarihli betim notlarından (günlük) alıntı:

“Ümmü ablanın avlusuna girince sol tarafta üstü kapalı bir alan vardı. Burada masa ve divanlar vardı. Üstü kapalı alanın altında, masanın yanında ekmek fırını vardı. Avlunun sağ tarafında sırik domateslerin, biberlerin, fasulyelerin, mısırların ve bamyaların olduğu bahçe vardı. Bahçenin ilerisinde, evin bitişiğinde ardiye odası vardı. Ardiyede kazanlar, büyük tavalar, patatesler, salça ve reçel kavanozları vardı. Avlu kapısından girince yaklaşık 4m sonra evin giriş kapısı bulunuyordu. Evin kapısından girince sol tarafta yanan bir soba, sağ tarafta ise tuvalet vardı. Evin dört odası vardı ve odalar yaklaşık 16m² idi. Yatak odasının kapısı açıktı ve yatağı yeni görünüyordu. Mutfağı ve mutfak dolapları yeni yaptırılmışa benziyordu. İki odada da yeni koltuk takımı vardı ve koltukların, aynı zamanda da halıların üzerinde örtü yoktu çünkü bu hanede hayvancılık yapılmıyordu”.

Bu bölümde ‘Mesken’ başlığı altında sahada tutulan günlüklerden de alıntı yapılmıştır. Bir sonraki bölümde köydeki giyime yer verilecektir. ‘Giyim’ başlığı altında köydeki kadın ve erkeklerin günlük giyimi ve özel günlerde giyimi betimlenerek anlatılacaktır.

3.3.7. GİYİM

Giyim insanın var oluşuyla, öncelikle doğa koşullarından korunmak amacıyla ortaya çıkmış bir olgudur. Geçmişten günümüze çeşitli doğal, toplumsal, etik değerlerin etkisiyle biçim değişiklikleri göstererek bugüne kadar ulaşmıştır. Ancak zamanla biçim farklılıkları gözlenmiştir. Bu çeşitlilikler, ait olduğu toplumun folklorik, sosyo-ekonomik yapısı, yaşanan coğrafya, kullanılan malzeme, iklim gibi nedenlerle oluşmuştur. Geleneksel yaşamda her kuşak kendinden önceki kuşağı izleyerek bu giyim-kuşam anlayışını, günümüze taşır. Ancak giyim-kuşam anlayışında hiçbir değişimin olmadığını söylemek mümkün değildir (kültür ve turizm bakanlığı, 2017). Köydeki giyim kadınlarda ve erkeklerde çeşitli yaş grupları arasında farklılıklar gösterir. Ayrıca bu farklılıklar günlük kıyafetler, iş kıyafetleri ve özel günlerde giyilen kıyafetlerle belirginleşir.

3.3.7.1. Günlük Giyim

Kırsal yaşamda kadın dışa kapalı kalmaktadır. Kendi toplumunun yaşam biçiminde geleneklerine göre giyinir. Süslenme gereksinimlerini gelenekte gördüğü ne ise, o şekilde karşılar (kültür ve turizm bakanlığı,2017). Killik’te kadınlar şalvar ve üzerine bluz giyip başlarını bağlarlar (Fotoğraf: 23). Kıyafetlerin ve baş örtülerinin renkleri konusunda sınırlama yoktur. Şalvarlık kumaşların arka ana rengi ve desenlerinin rengi çeşitlilik gösterir. Şalvarlar genellikle iri gül veya çiçek desenli olmakla birlikte farklı desenlerin, pulların ve simlerin olduğu kumaşlardan da dikilir. Şalvarlık kumaşlar genellikle minibüsle köye gelen satıcıdan alınır. Kumaşın metre fiyatı 7 ila 12 lira arasında değişir. İnce ve genellikle beyaz bir kumaşın üzerine renkli gülleri olan desendeki kumaşların metresi 7 liradır. Kumaşın kalitesi ve süslemeleri arttıkça fiyatı da artar. Köydeki şalvarlar 2.25cm veya 2.50cm arasında değişen kumaşlardan dikilir. Şalvarların ağı, diz kapağının bir karış üzerinde kalacak şekilde ayarlanır. Hemen hemen her evde olan dikiş makineleriyle dikilir, ancak dikmeyi birçok kişi bilse de kumaşı düzgün bir şekilde kesmeyi herkes bilmez. Bu nedenle kumaşlar, köyde geleneksel Yörük kıyafeti (“enteri çuval”) diken veya para karşılığı dikim yapan sayılı birkaç kişiye kestirilir. Dikilen şalvarların beline lastik takılır. Lastik herhangi bir ağaçtan yapılma, yaklaşık 15 cm

uzunluğundaki büyük bir iğneyi andıran “uçkur ağacı” ile takılır. Aynı desenli kumaştan parça kalırsa kadınlar ilk okul çağındaki kendi kız çocuklarına da şalvar dikerler veya diktirirler. Küçük kızların giydiği bu şalvarlar da boldur ve şalvarların ağları uzundur.

Köyde kadınların başlarını bağlaması önemlidir. Köyde kadınlar başlarını bağlarlar fakat saçlarının görünmesine o kadar da dikkat etmezler. İnce iç bezine “çember” ya da “damak yazması”, oyasız bezlere eşarp ya da “şarpana”, oyalı olanlara “yazma”, kalın ve pullu olan bezlere ise “koca bez” denilir. “Koca bez” diğer bezlerden daha kalın ve büyüktür. Bu bezin iki kenarına farklı renkte kumaş dikilir ve uçlarına yan yana olacak şekilde pullar işlenir, baharat olarak kullanılan kuru karanfiller yan yana dikilerek “koca bez” süslenir. Bu bezin diğer tüm bölgelerine çapı 4-6 cm olacak şekilde pullardan çember şekli dikilir, içleri de pullarla ve dikişlerle süslenir. Killik' te “koca bez”i genellikle yaşlılar kullanır. Ayrıca bu bez kalın olduğu için kış aylarında kullanıldığı söylenir. Diğer bir Yörük köyü olan Sincansarnıç' ta (“Alibey”) “koca bez” gençler tarafından da kullanılmaktadır. Orada kullanılan “koca bez”ler daha süslü ve oldukça ağırdır. Killik'ten Ayşenur ablanın söylemesine göre, esas Yörük onlardır, Killik sosyeteleşmiştir.

Kadınların başlarını bağlaması örfi olarak devam etmektedir. Baş bağlama içinde bulunulan topluma göre değişebilmektedir. Bu konuda Ayşe Hanım'ın kullandığı şu atasözü dikkat çekmiştir: “Kocana göre bağla başını, harantaya (kalabalık) göre pişir aşını”.

Şalvarın üzerine genellikle uzun kollu fakat kolları dirseğe kadar sıvanmış penye bluzlar giyilir (Fotoğraf 24). Bluzların rengi konusunda da kısıtlama yoktur, ayrıca bluzlar farklı desenlerde, işlemeli ve pulludur.

Kadınlar avlularına çıkarken veya evi kendi evine yakın olan birine giderken kıyafetlerini değiştirmezler. Ancak kendi evlerinin olduğu sokaktan uzaklaşırken kıyafetlerinin üzerine siyah ferace giyerler. Feracenin üzerine renkli yün iplerden örülmüş “uçkur” bağlarlar. Bu uçkurlar ağırlıklı olarak yeşil, siyah, kırmızı ve beyaz renklerinden oluşur. Saç örgüsü şeklide örülmüş olan bu kuşak, belde düğüm yapıp bağlandıktan sonra öne, kişinin diz kapaklarına doğru uzanır ve kuşağın uçlarına boncuk bağlanır.

Muhacir olarak Yörük köyüne gelin gelen Yeter abla, Muhacirlerin ve Yörüklerin kullandığı feracelerin farkı olduğunu söyledi. “Biz 'tepe feracesi' giyerdik (başa alınır, feracenin uçları şalvarın içine sokulur, 'çitdürüm ferace' de denir), şimdi 'giyme ferace' (elbise gibi giyilen, naylon ferace) giyiyoruz” dedi. Köydeki Yörük olmayan yeni gelinler ferace giydiği görülmemiş, kalçalarını örtecek örgü yelek, hırka giydikleri dikkati çekmiştir.

Köyde 70 yaşının üzerinde olan birkaç kadında basma kumaştan dikilmiş uzun etek vardı. Bu birkaç kişinin ve ilkokul çağındaki kız çocuklarının dışında hemen hemen tüm kadınlar şalvar, penye bluz giyip, başlarını bağlar.

“Kültür- biçimlendiricisi ve taşıyıcısı olarak toplumlar, birbirleriyle ilişki ve iletişim içindedir” (antropolojiakademi, 2016). Askerlik, iş, eğitim gibi nedenlerle yaşadığı yerin dışına çıkan erkekler kent kültürüne uyum göstermiştir (kültür ve turizm bakanlığı, 2017). Gençlerin kıyafetleri şehirdeki aynı yaş grubunun giydiği kıyafetlerle benzerlik gösterir. Köyde gençler şort, kot, keten veya kumaş pantolon giyerler. Bu pantolonların üzerine de tişört veya gömlek giyerler. Genellikle terlik tercih edilmekle birlikte son yılların modasına uygun olarak çorapsız giyilen kumaş ve deriden yapılmış ayakkabılar da kullanılmaktadır. Burada gençler olarak kastedilen lise çağından 35 yaşına kadarki gruptur. Bu grup ilçeye sürekli gidip gelmektedir. Lise öğrencileri ya taşınmalı olarak ilçeye gitmekte ya da ilçede konaklamaktadır. Üniversite çağındaki genç erkekler ise farklı şehirlerde yaşamaktadır. Üniversite sonrası kesim de işlerinin gereği olarak Mustafakemalpaşa'ya ve Bursa'ya sık sık gidip gelmektedir. Dolayısıyla şehirdeki kıyafet örüntüsüyle benzerlik gösterebilmektedir.

35 yaş üzeri erkekler kot veya kumaş pantolon, gömlek, tişört terlik veya ayakkabı giymektedirler (Fotoğraf 25). Yaşları 60'ın üstünde olan erkekler ise gömlek, kumaş pantolon ve yelek giyerler, kasket takarlar.

Günlük rutinin içinde yer alan hayvanlarla ilgilenilen saatlerde giyilen kıyafetler de farklılıklar gösterir. Hayvanlarını yaymaya giden kadınlar şalvarlarının ve bluzlarının üzerine ferace giymezler. Mavi ya da yeşil renkli, uzun kollu, dizlerini örtecek kadar uzun, üzerinde firma ismi yazan iş önlüğü

giyerler. Ayaklarına da kara lastik denilen ayakkabı ya da naylon çizme giyerler. Kadınlar bu kıyafetlerini hayvanlarını sağımak için ahıra girerken de giyerler.

Bursa Nilüfer' e bağlı Akçalar kasabasındaki Kerevit A.Ş.' de çalışan kadınlar ise işe giderken yine şalvar giyerler fakat üzerlerine ferace yerine uzun siyah manto veya kalçalarını kapatacak uzunlukta hırka giyerler. Erkekler de hayvanlarını yaymaya giderken üzerinde firma ismi yazan iş önlüğü giyerler. Fabrikaya giderken ise köyde giydikleri kıyafetlere benzer kıyafetler giyerler.

3.3.7.1. Özel Günlerde Giyim

Köydeki günlük rutinin dışındaki kıyafetler özellikle kadınlarda değişiklik gösterir. Evde, köyde ve köy dışında kadınların dış görüşü birbirinden oldukça farklıdır. İlçeye giderken özellikle genç kızlar ve yeni gelinler pantolon, etek, gömlek veya elbise giyerler, başlarına türban takıp üzerlerine manto giyerler.

Killik' te gerçekleşen bir kına gecesinde ve “damat tıraşında” kadınların kıyafetleri her zamankinden daha yeni, temiz ve özenli olduğu dikkati çekmiştir. Kadınlar feracelerini giyip renkli boncuklarla ya da oyalarla yapılmış yazmalarını bağlamışlardır (fotoğraf 26). Eltiler, gelin ve görümceler, yakın arkadaşlar düğünlerde, bayramlarda aynı yazmayı bağlamakta ve/veya aynı kumaştan dikilmiş şalvarı giymektedir (Fotoğraf 27). Buna da “bir örnek olduk” denmektedir. Özel günlerdeki bu “bir örnek olma” Van Gennepe'nin “communitas” kavramına denk düşmektedir. “Ritüel tarafından var edilen, grup ile bir bütün olma duygusuna 'communitas' denir”. Killik'te aynı (“bir örnek”) veya benzer (“bir değişik”) kıyafetler giyilerek sosyal ve bireysel ayrımlar ortadan kaldırılmaktadır.

Killik'teki bu düğünde genç erkekler son dönemin modasına uygun giyinmişlerdir. Ayak bilekleri görünecek şekilde dar paçalı kot pantolon, çorapsız deri ayakkabı ve genellikle dar bir gömlek tercih edilmiş ve gömlek pantolonun içine sokulmamıştır.

Saha çalışması esnasında katılınan lohusa mevlidinde ve hacı uğurlama töreninde kadınlar yine temiz ve özenli bir şekilde giyinmişlerdir. Hacı uğurlama töreninde erkekler her zaman giydikleri kıyafetlerini giymişlerdir.

Bir sonraki bölümde köydeki aile ve akrabalık ilişkilerine ve de köyde yaygın olarak kullanılan soy gruplarının isimlerinin (lakap) nereden geldiğine değinilecektir.

3.3.8.Aile ve Akrabalık

3.3.8.1. Aile

Aile, toplumsal yapının en küçük birimidir. Murdock, anne-baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aile tipini evrensel olarak kabul etmiştir. Çekirdek ailenin dört temel fonksiyonunun olduğunu belirten Murdock, bu dört fonksiyonu şöyle sıralamıştır: sex, üreme, ekonomik kooperasyon ve sosyalizasyon. Cinsel ilişkinin yönlendirilmesi olan sex ve bunun devamında gerçekleşen üreme çekirdek ailenin oluşmasındaki önemli iki fonksiyondur. İş bölümüne dayalı ekonomik kooperasyon ebeveynler ve çocuklar arasında gerçekleşir. Nitekim ekonomik kooperasyon Killik'te oldukça yaygın olarak görülmektedir (Bu durum ilerleyen bölümlerde örneklerle açıklanacaktır) (Kırımlı, 2013, s.1-2).

Killik'te mülakatı gerçekleştirilen 72 hanenin yedisi tek kişilik ailelerden oluşmaktadır. Killik'te anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aile tipi çoğunluktadır (%76,4). On yedi hanede hane başkanının veya eşinin anne ve/veya babası da ikamet etmektedir. Üç hanede iki evli çift bulunurken, sekiz hanede ise evli çift bulunmamaktadır. Evli çiftin bulunmadığı hanelerin tümünde yalnız eşi ölmüş kimseler yaşamamaktadır. Evli çiftin bulunmadığı hanelerden birinde bir kadın yalnız ikamet ederken, eşi ise Bursa'daki evlerinde ikamet etmektedir. Bursa'da da evlerinin olduğunu söyleyen Ü.K. kızının liseye gittiği dönemde, bundan dört beş yıl önce, Bursa'dan ev aldıklarını ve eşinin de kızının yanında kaldığını belirtmiştir. Şimdilerde ise Ü.K.'nın kızı liseden mezun olmuş ve işe başlamıştır. Ancak kızı ve eşi Bursa'da yaşarken Ü.K. köy hayatını sevdiği için köydeki evlerinde tek başına yaşamakta ve köydeki diğer fabrika çalışanları gibi vardiyalı olarak SuperFresh fabrikasında çalışmaktadır.

Murdock geniş aileyi çekirdek ailelerin toplamı olarak tanımlamıştır. Geniş aileyi ebeveyn ve çocukların evlilik ailelerinden oluşan aile tipi olarak tanımlamak da mümkündür (Kırımlı, 2013, s.5). Yalnız üç hanede iki evli çift bulunmasına rağmen bu noktada ikamet örüntüsüne ilişkin veriler, Goody (1972) ve Benedict'in (1976) de belirttiği gibi geniş aile modelindeki hanelerinin işlevinin ne düzeyde gerçekleştiğine ilişkin bilgi vermeyebilecektir. Geniş aile modelindeki hanelerinin az veya çok olması, geniş aile ilişkilerinin boyutu ve

önemi açısından her zaman bir anlam ifade etmeyecektir (Duben,2002, s.84-85). Nitekim bunun örneklerine köyde rastlanmıştır. Ekonomik ve ikamet örüntüsü açısından ayrı olan iki hane, çalışma ve uyku saatleri dışında sürekli bir aradadırlar. Gece vardiyasında çalışan G.K. sabah dokuzda köye ulaşır ve kayınvalidesinin evinde kahvaltı yaparak, aşağı mahalleden yukarı mahalleye, kendi evine gider. Evinde tüketeceği artılmış suyu dahi kayınvalidesinin evindeki musluktan doldurur. Kendi evinde pek fazla vakit geçirmeyen G.K. oğlunun kaza yapması sonucu, bir daha böyle bir sorunla karşılaşılması için adadığı koyunu kayınvalidesi ve kayınpederinin evinin avlusunda kestirtmiş ve o mahallede oturanlara dağıtmıştır.

Aile düzeninin ataerkilliğe dayalı olduğu bu köyde, aile reisi olan erkeğin Yörük olması beklenir. Köyde hane başkanı olan iki erkek hariç tüm herkesin etnik kökeni Yörük'tür. Hane başkanlarının eşlerinin etnik kökenleri ise çeşitlilik gösterir. Köyde yedi Kürt, bir Laz, bir Gürcü ve bir tane de Muhacir gelin vardır. Evlilikler genellikle akrabalar içinden, komşu köylerden, özellikle Uğurlupınar, Sincansarnıç (Alibey) ve Ağacli Köylerinden yapılmaktadır. Killik'te farklı illerden yapılmış olan evliliklerde Muş ili en yüksek orana sahip olup Muşlu gelin sayısı beştir.

3.3.8.2.Aile İçi İlişkiler

Köyde evli çiftler birbirlerine seslenirken veya birbirlerinden bahsederken bazen isimlerini söylerler bazen de “adam”, “hanım” derler. Çocuklar yaş farkına göre birbirlerine abi ve abla derler. Köyde kan bağı yoluyla gerçekleşmeyen kardeşlikler de vardır. Aynı anne tarafından emzirilen kişiler birbirlerini üvey kardeş olarak görürler ve kardeş sayılarını söylerken süt kardeşlerini üvey kardeş sayısına dahil ederek söylerler.

Killik'te aile içindeki otorite babadadır. Baba evin alışverişini yapar, parayı kendinde toplar ve aile üyelerine gerektiğinde dağıtır, yemekler baba eve gelince beraber yenilir (vardiyalı çalışmalar hariç), çocuklarının evliliklerinin onayı babaya bağlıdır (Fotoğraf 28).

Farklı kültürlerden köye gelin gelen kadınlar, köyde kayınvalideleri, görümceleri ve eltileri gibi eşine dayalı akrabalarının olduğu ortamda vakit geçirmekte ve o kültürde neyin, nasıl yapıldığını öğrenmektedirler. Gelin-

kayınvalide ilişkileri saygı çerçevesindedir. Dışarıdan gelen gelinler çocuklarını diğer kadınların da yaptığı gibi akraba ortamında büyütürler.

Çocuklar evin içindeki ve avludaki salıncaklarda sallanılarak uyutulur. Anneler çocuklarının arkadaşlarıyla birlikte evde, avluda, sokakta, parkta oynamalarına izin verir. Ancak akşam ezanının okunmasıyla özellikle kız çocuklarının eve dönmesi beklenir. Çocuk eğitiminde küçük cezalar verilmekle birlikte, tokat atma, yaramazlık yapmaması için çocuğu belinden bir iple koltuğun ayağına bağlama gibi teknikleri, nadir de olsa kullanan kimseler vardır. Çocuklarının dini eğitim almasını da isteyen pek çok aile, çocuklarını camide verilen Kur'an kursuna yollar. Yaz aylarında hafta içi beş gün devam eden kurs sabah dokuzda başlayıp öğlen birde biter (Fotoğraf 29).

Murdock'un da belirttiği üzere iş bölümüne dayalı ekonomik kooperasyon ebeveynler ve çocuklar arasında görülür. Ekonomik faaliyeti hayvancılık olan ailelerde hayvanların bakımı hane üyeleri tarafından ortak olarak giderilir. Bu işlerin yapılmasında cinsiyet ayrımı yoktur. Sigortalı ve vardiyalı olarak bir işte çalışan hane üyesi, hanede bulunmadığı zamanlarda hayvanların *yayım*, *sağım*, *besleme*, *ahır* (dam, *kışla*, *hayvan kışlası*) temizliği gibi işler hanenin diğer üyeleri tarafından gerçekleştirilir.

Kadını ekonomik üretim alanında görmenin dışında, onun ev içindeki görev ve sorumlulukları fazladır. O, eşini veya çocuklarını işe göndermek için sabah erken kalkar, kahvaltı hazırlar, özellikle erkek sofradayken kadın sürekli olarak sofranın eksiklerini veya eksilen gıdalarını tamamlar. Sonrasında ise evin ve sebze bahçesinin işlerini yapar, hayvanların bakımını üstlenir. Ev halkının eve dönmesine yakın evde bulunur, yemeği hazırlar ve çayı demler. Evdeki bu işleri yapan kadın kendi de fabrikada veya kır işi denilen yaz aylarında gerçekleştirilen mısır püskülü çekme, çiçek aşısı dikme, *yemiş* (incir) toplama gibi işlerde çalışsa dahi ev içindeki görevlerini yerine getirmek zorundadır.

Evin kız çocukları küçüklükten itibaren ev işlerinin yapımına katkı sağlatılarak büyütülür. Bu sosyalizasyon sürecinde kız çocuklarının başta sofraya hazırlığı olmak üzere birçok konuda annesine yardım etmesi beklenir. Anneleriyle birlikte ev işini yapmanın dışında, hayvan *yayımına* da giderler. Evin erkek çocukları ise tarla ve hayvan işlerine ve yaşı geldiğinde de (14-15

civarı) kır işlerine gönderilir. Erkek çocuklar sofra hazırlığı ve ev işlerinde görev almazlar.

Çocuklarını evlendiren ebeveynler çocuklarının erzak ihtiyaçlarını karşılamaya çalışırlar. Bunlar bazen kendi hayvanlarının sütünden yapılan peynir, lor, tereyağı iken bazen de *lokum, çörek, tepsi* ekmekleri, tarhana ve kurutulan meyve ve sebzeler de olabilmektedir. Çocukları şehirde oturan aileler bu erzakları onlara gönderirler.

3.3.8.3.Akrabalık

Bir İskoç halk şii: “*Adam Smith*

Bütün dostlarınca reddedildi

Ama yaptığı bütün kötü şeylere rağmen

Desteklendi

Bütün akrabalarınca” (Bates,2009, s.271).

Pek çok toplumda akrabalık, kuşaklar arası toplumsal ilişkinin zemini. Akrabalık ilişkileri kuşaklar arası bilgi aktarımı için bir kanal sağlar. Bu bilgi kişinin rolü, statüsü, ilişkileri ve zorunlulukları hakkındaki temel toplumsal bilgileri içerir. Bu nedenle akrabalık için genellikle bir kişinin dahil olduğu ilk toplumsal rol sistemidir denebilir. Napoleon Chagnon’un (1983) söz ettiği gibi “akrabalık toplumsal yapının kalbidir” (Bates,2009, s.273).

Killik’te insanlar birbirlerine seslenirken akrabalık terimlerini kullanırlar. Bunlar biyolojik akrabalıktan çok kültürel bir anlamı olan, saygı içeren terimlerdir.

Killik’te genç erkekler ve kadınlar akrabalarının isteklerini yerine getirirler, onların işlerine koşarlar. Genç erkekler akrabalarını hastaneye götürür, köyde günlük veya anlık yapılması gereken işleri yerine getirir (odun bölme, su taşıma, bir yerden bir yere bir şey taşıma gibi). Tarla ve ormandaki işlerde *meci-değişik* (imece) genellikle akrabalar arasında yapılır.

Sahlins’e göre “akrabalık sistemi”, müşterek bir varoluş ağıdır, yani çok katmanlı bir kişiler arası katılımdır (Sahlins,2015, s.36). Alan araştırması

sürecinde, pek çok alanda akrabaların birbirlerinin yanında yer aldığı görülmüştür. ‘Birbirlerinin yanında yer alma’daki kasıt; birbirini kayırma, iş bulma, kışlık tüketim stoklarının yapımına yardım etme, kız kaçırma durumunda aileleri bir araya getirme, aracılık yapma, çeşitli ritüeller için yapılan alışveriş, yemek pişirme ve dağıtma işlerinde aktif yer alma, kişilerden öğrenildiği kadarıyla muhtarlık seçimlerinde oy toplama gibi pek çok eylemde akrabalar birbirlerini tutarlar (Fotoğraf 30).

Janet Carsten’ın da belirttiği üzere (2004) birbirlerine “içkin” olan akrabalar aynı zamanda birbirlerinin hayatını yaşayan ve birbirlerinin ölümleriyle ölen insanlardır. Akrabalar ortak yaşam sürdürebildikleri ölçüde, birbirlerinin deneyimlerini paylaşır, birbirlerinin yapıp ettiklerinin sorumluluğunu alır, bunların etkilerini kendi üzerlerinde hissedip birbirlerinin acılarına ve mutluluklarına ortak olabilirler (Sahlins,2015, s.47). 23.07.2016 tarihinde N.Y.’nın evinde *nişan bohçası* yapımında yaşanan bir olay akrabaların birbirlerine ne kadar da “içkin” olduğunu örneklemektedir. Oğlunun nişanı için hazırlık yapacak olan N.Y. akrabalarını evine toplamıştı. Evin damında, türküler eşliğinde tarhana yapımı bittikten sonra, avludaki ceviz ağacının altında *bohça* yapımı için yufkalar açılmaya başladı (Fotoğraf 31). Yaklaşık dört saat boyunca kız kardeşler, kuzenler, eltiler bir arada çalıştı. *Bohçalar* fırına verildikten sonra taze tarhana tavada kavruldu ve sıcak gözlemeler ve peynir, lor, yoğurt ile birlikte tüketilirken göz yaşları içinde F.S. geldi. Oldukça öfkeli olan F.S. kendisinin *bohça* yapımına çağırılmamış olmasına içerlemişti. “...Ben il miyim? Beni niye çağırmadın, herkes burada...” şeklinde serzenişte bulundu. Bir yandan ağlıyor ve bir yandan da konuşuyordu. N.Y., kuzeni F.S.’nin zor da olsa gönlünü aldı ve olay tatlıya bağlandı.

Akraba ve soy grupları içinde bütünlük korunsa da insanlar, aile ve soy temelinden sonra kendilerini Killik ile bir bütün olarak görürler. Tek ve büyük bir ailenin üyesi olmak insanlarda birlik, beraberlik ve güven duygusunu artırır. Bunun örneklerini gündelik hayatta kullanılan ifadelerde, özellikle de diğer köylere karşı tutumlarında, kendilerini (köylerini) diğerleriyle (köylerle) kıyaslaşılarında görmek mümkündür. Ayrıca köyden kente göçen hanelerin ikametinde bir kümelenme söz konusudur. Killik’ten Bursa’ya taşınanların büyük bir çoğunluğu aynı mahallede oturmaktadır. Tanınan ve bilinen bir

ortamdan tamamen yabancı bir ortama giden kimseler kendilerini güvende hissetmek için arkadaşlık, akrabalık ve hemşerilik bağlarını korumak istemektedirler.

Julian Pitt-Rivers (1973), akrabalığın ortak tözden olma nosyonuna dayandığını belirtmektedir (Duben, 2002, s.92). Killik'te de ortak töz yani soy oldukça önemlidir. Bu önem insanların günlük pratiklerine de yansımıştır. Köyde ekmek ve yoğurt mayası aynı soydan olan kişilerden alınır (detaylı bilgi 'inanışlar' bölümünde yer almaktadır). "Bizim mayamız bir, soyumuz bir" denilerek, kan bağının önemli ve soyun "doğal" olarak iyi olduğuna vurgu yapılır.

3.3.8.4. Killik'teki Soy Grupları ve Lakaplarının Nereden Geldiği

Köyde yirmi üç farklı soy isim bulunmaktadır. Aynı soy isme sahip kişilerin soy isimlerinden başka, bilindikleri lakapları vardır. Soy ismi Kurt olanlar *Kocametler* olarak bilinir, Sungur olanlar *Sungurlar*, Kılıç olanlar ise *Kırcialiler* olarak bilinirler. Köyde on bir hane *Kocametler* ve *Sungurlar* varken, on hane *Kırcialiler* vardır. Köydeki diğer lakaplar ise *Çingenler*, *Amatlar*, *Osmanlar*, *Akkoyunlar*, *Çalıklar*, *Pırasacılar*, *Hacellerdir*.

Kocametler; *Kocametlerin* önceden *Sungurlar* olduğu söylendiği gibi çok büyük sülaleye sahip oldukları için bu lakabın verildiği de söylenir. *Kocametler* sülalesinden H.K.'nın anlattığına göre dedesi olan H.İ.K.'nin köyün çevresinde bulunan *andık* kurdunu öldürmesi üzerine soyadı kanunuyla Kurt soyadının verildiğini söylemiştir.

Kırcialiler, kırdan yaşayan (göçebelik vurgusu) Alilerden geldiği söylenir.

Köyde yabancı olarak *Çingenler'in* olduğu söylenir. Yıllar önce *Haceller'in* hayvanlarının bakımı için köye Çingene bir çobanın geldiği ve köyde öksüz olan bir Yörük kızıyla evlendirildiği söylenir. Köy halkı tarafından bir göz oda yapıldığı ve Çingen ile Yörük'ün evlendirildiği anlatılır. Bu çoban, köyün en yaşlı erkeği olan R.K.'nın dedesinin babasıdır.

Bir sonraki bölümde tablo yorumlarıyla birlikte Killik'teki temel geçim kaynakları ve ekonomik yapı anlatılacaktır.

3.3.9. Geçim ve Ekonomi

Ekonomi sözcüğünün tanımına geçmeden önce onun etimolojik kökenine bakacak olursak, ekonomi, Eski Yunanca da “ev idaresi” ya da “ev idaresinin ilkeleri” anlamına gelen Oikonomia sözcüğünden geldiğini görebiliriz (etimolojiturkçe,2018).

Ekonominin birden fazla tanımı bulunmaktadır. Ekonomi, (1) insanlar arasındaki maddi olan ya da olmayan mübadele işlemlerinin düzenlenmesidir, (2) halkın günlük faaliyetlerini, gelir elde etmelerini ve yaşamlarını sürdürmelerini inceleyen bir bilimdir, (3) insanların üretim ve tüketim faaliyetlerini nasıl organize ettikleri konusunun incelenmesidir (ekodialog,2017). Killik köyünde de bu ekonomi tanımlarına uygun bir ekonomi anlayışı bulunmaktadır. Ekonomik işleyiş maddi ve maddi olmayan mallar üzerinden mübadele (*değişik*) ile gerçekleşebilmekte ve de köy halkının üretim ve tüketime yönelik faaliyetleri onların yaşayışlarını etkilediği görülmektedir. Köy halkının yaşayışını nasıl etkilediği ise mülakat sorularına ilişkin tablolar yorumlanırken açıklanacaktır.

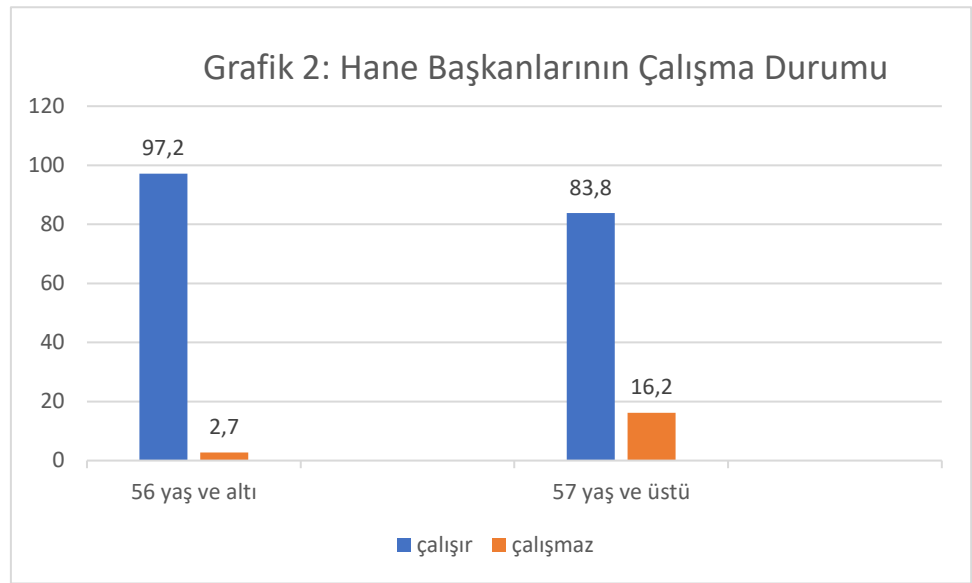
İnsan davranışlarının tümünü “belirli gereksinimlerin karşılanma süreci” olarak tanımlamak mümkündür. Bu gereksinimlerle ilişkili olarak toplumsal bütünü; ekonomik, kültürel ve politik sistemler oluşturmaktadır. Bu sistemler arasında karşılıklı bir etkileşim vardır ve bunlar sürekli birbirini etkileyerek toplumsal değişim sürecini yaratırlar (Ölmezoğulları,1999, s.7). Antropoloji olgulara ilişkisel yaklaşmaktadır ve toplumsal bütünü oluşturan sistemler birbirinden bağımsız, ayrı değildirler. Aksine bunlar birbirinin içine geçmiştir ve bir tarafta olan değişiklik diğerlerini de etkilemekte ve sonucunda değişim-dönüşüm gerçekleşmektedir.

Ekonomik yapının işleyişindeki herhangi bir uygulamanın değişmesi kültür üzerinde de değişiklik yaratmaktadır. Killik köyünde sürdürüle gelen ekonomik faaliyetlerin değişmesi halkın yaşayışında da dönüşüm yaratmıştır. Bu bölümde ekonomik faaliyetlerdeki değişimin kültürel yaşantı üzerinde nasıl bir dönüşüm yarattığı üzerinde durulacak, ilişkisel ve bütüncü açıklamalarda bulunulacaktır.

3.3.9.1.İşçilik-Çiftçilik

Maddi gelir karşılığında yapılan/görülen işe çalışma denir. Yapılan çalışma kişinin kendi nam ve hesabına olabileceği gibi ücret karşılığında başka bir kişi veya kurumun adına da olabilmektedir.

Killik'te 72 hane başkanıyla yapılan mülakatlarda %90,3'lük çalışma oranı olduğu tespit edilmiştir. Bu oranın %50'sini ise emekli olmasına rağmen çalışanlar oluşturmaktadır. M.A.'nın (35 yaşında bir erkek) da belirttiği gibi; "Yörük durmaz, uyumaz, çalışır" denilebilecektir (Tablo E.1).

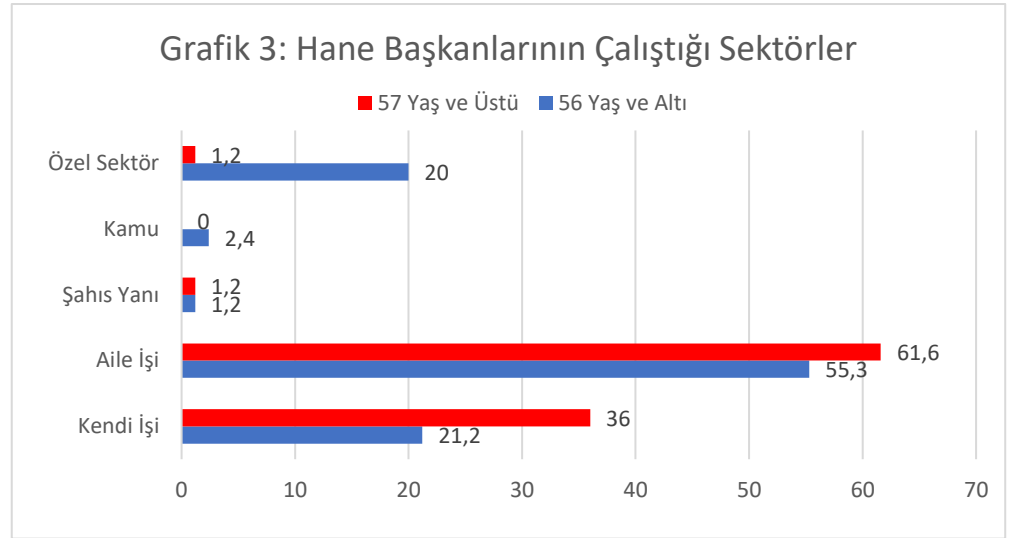
Çalışanların kaç iş yaptığı sorulduğunda ise, hane başkanlarından en az bir en çok dört yanıt alınmıştır. Tabloda da görüldüğü gibi yaşlı hane başkanları genç hane başkanlarından daha fazla sayıda iş ile uğraşmaktadır. Kişi başına düşen ortalama iş sayısı ise 2.77'dir (Tablo E.2.A).

Çalışan Hane Başkanının İşi ve Sektörü

Tablo.E.2.B'ye bakıldığında Killik' deki yapılan işler yoğunluklu olarak sırasıyla tarım, ormancılık, hayvancılık, işçi/memur, şoför/ulaşım, esnaf/zanaatkar ve yalnız bir seçenek diğer (iğnecilik)'dir (Tablo E.2.B). Ş.K. hastalanan hayvanlara 20 lira karşılığında iğne yapmaktadır. Killik' te hayvancılığa bağlı kuru tarım ürünleri yetiştirilmekle birlikte, ev tüketimine dayalı bahçe bitkileri de yetiştirilmektedir. Orman köyü olan Killik'te Orman

Genel Müdürlüğü, ikameti köyde bulunan 18 yaş üstü hane reisi olan herkese yıllık belli bir miktar kesim hakkı vermektedir. Genç hane başkanlarının %21,2'si işçi/memurdur. Bu oranın içinden iki kişi (imam ve muhtar) devlet memurudur, diğerleri ise mermer ocağında, gıda ve metal fabrikalarında çalışan işçilerdir. Killik' te işçi ve okul servislerini ilçeye veya köylere götüren beş tane servis şoförü bulunmaktadır. Bakkal ve kahvehane işleten dört, ayakkabı tamiri, *Yörük torbası* örmek için *şış*, gözleme çevirmek için *akdaraç* yapan da bir kişi bulunmaktadır.

Tablo.E.3.A'ya bakıldığında genç hane başkanların %38,2'si en çok iki sektörde çalıştığını söylerken, yaşlı hane başkanlarının %64,5'i en çok üç sektörde çalıştığını belirtmiştir. Ortalama çalışılan sektör sayısı ise 2.76'dır. Çalışılan sektörler sırasıyla aile işi, kendi işi, özel, şahıs yanı ve kamudur. Killik' te insanlar %58,5'lik bir oranla işlerini aileleriyle birlikte sürdürürler (Tablo.3.B). Kişilerin tek başlarına yürüttükleri ekonomik faaliyetler kendi işi olarak kabul edilirken, aile üyelerinden en az bir kişinin yardımıyla yapılan işler aile işi olarak kabul edilmiştir. Özellikle tarım ve hayvancılık işlerinde aile işi görülebilmektedir. Tarla işlerini hane başkanı, hane başkanının eşi ve/veya çocukları birlikte yürütmektedirler. Hayvancılık için ise tarlada yapılması gereken iş varsa hane başkanı tarlaya, eşi ise hayvana gider. Killik' te aile işi fabrikada çalışılan vardiya saatlerine göre de değişebilmektedir. Vardiya saatlerinin dışında köyde bulunan fabrika işçisi, aile işi olan tarla ve hayvan işlerini de yürütür. Domates ve incir toplama gibi kır işi olarak nitelendirilen işlerin sektörleri de şahıs yanı olarak kabul edilmiştir. Fabrika işçileri için özel sektör, köy muhtarı ve imamı için ise kamu/devlet sektörü eklenmiştir.

Konuşulanların %95,3'ü köyde çalıştığını belirtmiştir. Özel sektörde çalışan %10,5'lik kesim ise Kerevit A.Ş. ve Naf Metal'in olduğu Bursa'nın Nilüfer ilçesine bağlı Akçalar köyünde çalışmaktadır (Tablo E.4).

72 hane başkanından yalnız yedi hane başkanı çalışmamaktadır. Kullanılan ana ayrıma göre 56 yaşının altında olan bir kişi, iki sebepten dolayı çalışmadığını belirtmiştir. 57 yaşının üzerinde olanların %83,3'ü (5 kişi) bir sebepten dolayı çalışmadığını belirtmiştir. Çalışmama sebepleri ise şunlardır; emeklilik, yaşlılık, sağlık sorunları-engellilik' dir (Tablo.5.A. ve Tablo.5.B).

Hane Başkanının Sosyal Güvencesi ve Emeklilik Bilgisi

Killik'te mülakatı yapılan 72 hane başkanının %54,2'si emeklidir. Geçimimi topraktan sağlayan ve kendi adına çalışarak prim ödeyen köy halkının %66,7'si bağ-kur emeklisidir. Konuşulanların %7,7'si ise eşinden emeklidir ve bu kişiler eşi ölmüş dul kadınlardır. Sosyal güvenlik türünü bilmediklerinden sadece eşlerinden emekli olduklarını dile getirmişlerdir. Emekli olan 39 kişinin 10'una "kaç yaşında emekli olduğu" sorusu araştırmacılar tarafından yöneltilmemiştir. Üç kişi ise kaç yaşında emekli olduğunu hatırlamamaktadır. Emekli olduğu yaş bilgisine sahip olduğumuz 26 kişinin 14'ü, 45-56 yaş arasında emekli olmuştur (Tablo E.6.A, Tablo E.6.B, Tablo E.6.C).

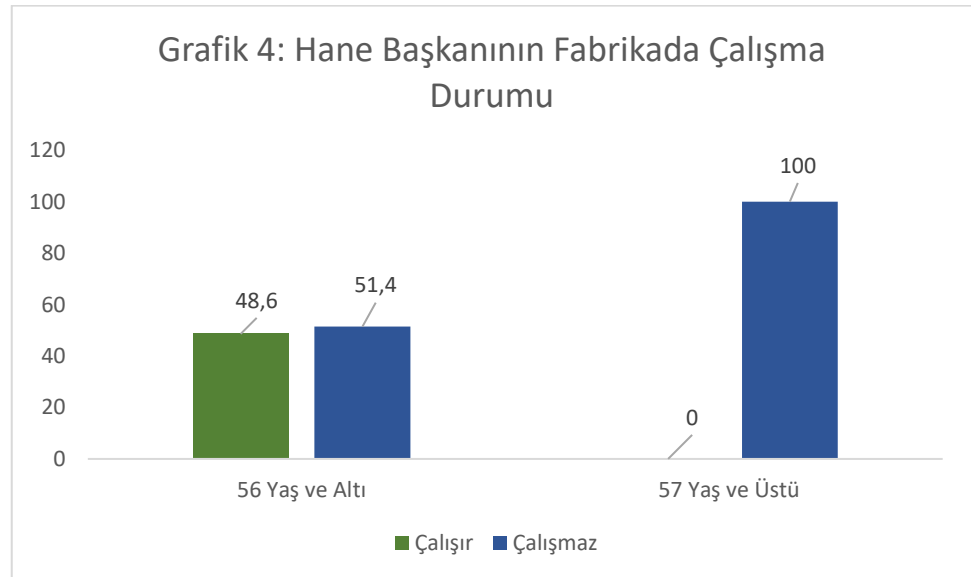
Konuşulan 72 kişinin 65'inin (%90,3) sosyal güvencesi vardır. Sosyal güvence ile bireyler sağlık harcamalarını karşılayabilmekte ve yaşam standartlarını artırabilmektedirler. 56 yaş ve altında olan hane başkanlarının %65,6'sı SGK' lı iken, 57 yaş ve üstü hane başkanlarının %66,7'si BAĞ-KUR'

ludur. Burada genç hane başkanlarının ücretli işçilik yaptığı görülmektedir. Eşinden sosyal güvencesi olan dört hane başkanı bulunmaktadır. Eşleri fabrikada çalışan bu kişiler sağlık giderlerini eşlerinin bağlı olduğu sosyal güvenlik türünden karşılamaktadırlar (Tablo 7.A, Tablo 7.B).

Hane Başkanının Ekonomik Gelirini Elde Ettiği Alanlar

Mülakatı yapılan kişilerin ekonomik gelirini elde ettikleri alanlar yapılan işlerde olduğu gibi çeşitlilik göstermektedir. Ancak iki tablo arasındaki kategorilerde rakamsal farklılıklar vardır. Bunun nedeni ise konuşulan kişinin o işi yapmadığı halde ekonomik gelirini başkalarının desteğiyle yine o faaliyetten sağlıyor olmasıyla ilgilidir (Tablo 8.A, Tablo 8.B). Örneğin ormanda çalışamayacak kadar yaşlı olan K.S. ormancılık faaliyetinden gelir etmektedir, ancak ormanda torunları çalışmaktadır. Ekonomik gelirin elde edildiği alanlar; ziraat/toprak, ormancılık, hayvancılık, esnaf zanaatkar, aylık maaş (ücret), emekli maaşı, devlet desteğiyle elde edilen maaş, çocukların yardımıdır.

35 genç hane başkanının 17'si fabrikada çalışmaktadır. 17 kişinin 12'si gıda işkolunda çalışırken, 4'ü mermer ocağında, 1'i ise otomotiv iş kolunda çalışmaktadır (Fotoğraf 33).

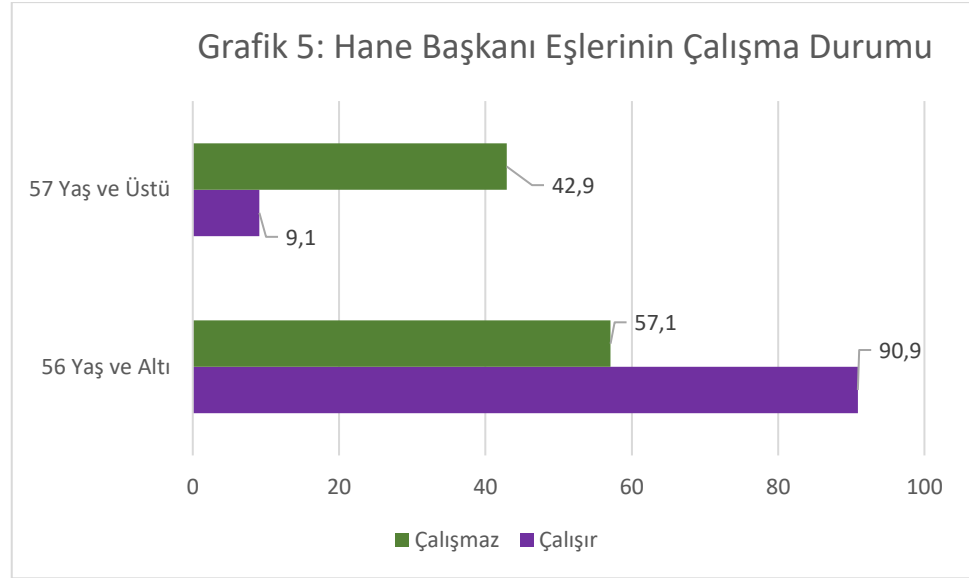

Burada mermer ocağının aslında bir fabrika olmadığı görülmektedir (Tablo E.9). Mermer ocağının fabrika işçiliğine dahil edilmesindeki amaç

konusulan kişinin aylık sabit bir gelirinin olup olmadığını tespit etmektir. Yaşlı hane başkanlarından fabrikada çalışan bulunmamaktadır.

Ekonomik Hayatta Kadın

Kadınların ekonomik hayattaki yerlerine bakacak olursak; yaklaşık her dört kadından üçünün (%73,5) çalıştığını görebileceğiz.

Tarım (%42,9) ve hayvancılıkla (%27,4) uğraşan genç ve yaşlı kadınlar arasında sayısal olarak fark neredeyse bulunmamaktadır. Ancak fabrika işçiliğine (%27,4) bakacak olursak, genç hane başkanlarının eşlerinden 22 kişi, yaşlı hane başkanı eşlerinden ise yalnız bir kişi işçi olarak çalışmaktadır. Emeği karşılığında ücret alan bu kişilerin ikisi kır işinde çalışırken, yirmi biri fabrikada çalışmaktadır. Yaşlı hane başkanı eşlerinden ikisi de esnaf-zanaatkarlık olarak kategorilendirilen Yörük yorganı ve Yörük kıyafeti dikme işlerini yapmaktadır (Fotoğraf 32). **(Detaylı bilgi için bkz. Hilal Fadime Erdoğan'ın demografi tabloları).**

Killik' te lise çağındaki gençler arasında kır işinde yevmiye usulü çalışma yaygındır. Yazın okulun kapalı olduğu dönemde domates, incir toplama, mısır püskülü çekme, çiçek aşısı dikme gibi kır işleri yapılmaktadır. Aileler çocuklarının paranın nasıl kazanıldığını öğrenmelerini ister ve bu işlere gitmeleri için onları teşvik ederler.

“17.00’de Osman incir toplamaktan döndü. Osman lise sona geçmişti ve Fadıllı’ya incir toplamaya gidiyordu. 17.45’ te evin önünden dayısının koyunlarıyla birlikte geçti. Sabah beşte Fadıllı’ya gitmek için yataktan kalkıyor, akşamüzeri eve dönüyor ve kısa bir süre sonra çobanlık yapmak için evden çıkıyordu. Köyün lise çağındaki gençleri yaz aylarında, ova köylerine çalışmaya gidiyordu. Durkadın ablanın torunu Gizem ve Havva alanın kızı Tuğba’da çiçek aşılama için bir ova köyüne gitmişlerdi. Bu tarz tarla işlerinde kadın ve erkek arasında ücret farkı vardı. Çiçek aşılamadan 50tl, mısır püskülü çekmeden kadınlar 50tl, erkekler 70tl alıyordu. Yemiş toplama işinde erkekler 80 tl, kadınlar 60 tl alıyordu. Sabah köyden minibüs kalkıyor, akşam geri getiriyordu. Bu servisçilik işini muhtar yapıyordu (09.08.2016)”.

Hane Ekonomisine Dışarıdan Katkı

Konuşulan kişilere hane dışında yaşayan ve o hanenin ekonomisine katkıda bulunanların olup olmadığı sorulduğunda genç hane başkanlarından dokuz, yaşlı hane başkanlarından ise dört kişiden “var” (toplamda %16,7) yanıt alınmıştır. (Tablo E.10). Türkiye’de ailenin geçiminden sorumlu kişinin erkek olduğu düşüncesi yaygındır. Killik’de de bu genel örüntünün dışına çıkılmamıştır. Tablo.E.11.A’ da %35 ile hane dışında yaşayan erkek çocuk sosyalleştiği çekirdek ailesine yardım ederken, %25 oranla hane başkanı erkeğin babası, oğlunun hane geçindirmesine katkıda bulunmaktadır. Köyde yalnız başına yaşayan, evli-bekar statüsünde bulunan bir kadın hane başkanı (Ü.K.) vardır. Eşi ve kızı ise araştırmanın yapıldığı ilçede yaşamaktadır ve Ü.K.’ ye ekonomik destekte bulunmaktadır.

Hane ekonomisine katkıda bulunan kişilerin yaptıkları iş sayısı ve iş bilgisi Tablo E.11.B. ve E.11.B.1’de verilmiştir. En az bir, en çok iki iş sayısı alınmıştır ve yaşlı hane başkanlarından bir kişiye de araştırıcının hatasından kaynaklı olarak bu soru yöneltilmemiştir. Yapılan işlere bakıldığında ise tarım ve hayvancılık işleriyle uğraşanlar %67,8’lik bir orana sahiptir. Bu sonucu Tablo E.11.D. ve Tablo.11.D.1 ile karşılaştıracak olursak, hane dışında olup hane geçimine katkıda bulunan kişilerin katkı türü %66,7’lik bir oranla gıda olduğunu göreceğiz. Killik’ te tarladan toplanan sebze, meyve ve bunlardan yapılan kışlık

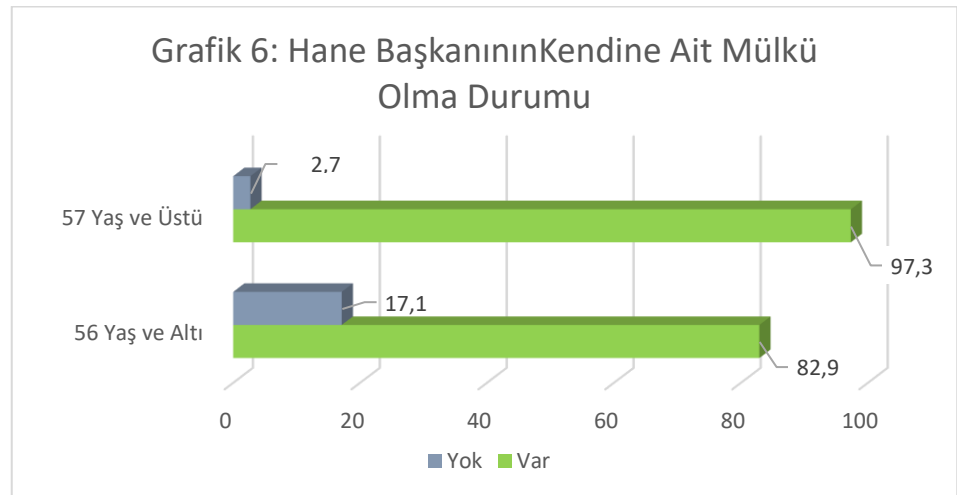
ürünler ile hayvanların sütünden yapılan peynir aileler çocuklarına gönderir. Yaşlı hane başkanlarının aldıkları gıda yardımlarında ise marketten alınan gıda ürünleri de vardır. Yalnız başına yaşayan ve aylık maaşı olmayan F.K.'nın (kadın) tüm gıda masraflarını oğlu C.K. karşılamaktadır. Yapılan katkı türlerinde gıdadan sonra para yardımı çoğunlukta iken, diğer kategorisinde 'ev eşyası' yanıtı bulunmaktadır. Araştırmacının hatasından kaynaklı olarak bu soru genç hane başkanlarından bir kişiye sorulmamıştır.

Çalışılan sektörler sayısına bakıldığında ise en az bir, en çok iki yanıt alınmış ve bu soru yaşlı hane başkanlarından bir kişiye yöneltilmemiştir (Tablo E.11.C). Çalışılan sektörler ise aile işi, özel sektör ve kendi işidir. Aile işi %60,7'lik bir orana sahiptir (Tablo.E.11.C.1). H.Ç., fabrikaya çalışmaya gittiğinde hayvanlarının bakımını başka bir hanede yaşayan annesinin üstlendiğini söylemiştir. Yapılan hayvancılık burada aile işi olarak değerlendirilmekte ve H.Ç.'nin annesi elde edilen süt ve süt ürünlerinden her zaman yararlanabilmektedir.

Genç ve yaşlı hane başkanlarının hane geçimlerine katkıda bulunan kişilerden ikisine sosyal güvencesi olup olmadığı sorusu yöneltilmemiştir. Bunun dışında %90'ının sosyal güvencesi vardır. Sosyal güvence türü olarak da %44,4 ile SGK olduğu görülmektedir (Tablo E.11.E, Tablo E.11.F).

Hane Başkanının Sahip Olduğu Mallar

Mülakatı yapılan hane başkanlarının %90,3'ünün kendine ait mülkü vardır (Tablo E.12).

Kendine ait mülkü olanların %75,4'ünün en az bir mülkü bulunmaktadır. Mülk türleri ise arsa, tarım arazisi, bahçe, evdir. Konuşulanan kendine ait mülk türü sayısına bakıldığında, mülkü olanların yarısından çoğunun (%53,8) üç mülk türü olduğu görülmektedir. Mülk türleri sırasıyla; ev, tarım arazisi, bahçe ve arsadır. Ancak Killik' te barınma ihtiyacını kira karşılığı gideren iki hane bulunmaktadır. Bunlardan biri Samsunlu E.A., diğeri ise köy imamıdır. Killik mahalle statüsüne geçtikten sonra köy lojmanlarından kira alınmaya başlamıştır. Köydeki her iki kiracı da aylık 150 lira kira ödemektedir. Ev mülkiyetine sahip olmayan diğer haneler ise tapuları kendilerine ait olmasa dahi ileriki yıllarda mülkiyeti miras yoluyla kendilerine geçecek evlerde oturmaktadırlar. Yaşlı hane başkanlarından iki kişiye araştırmacının hatası olarak bu soru sorulmamıştır (Tablo E.13.A).

Tablo E.13.B.'de konuşulanların %60,7' sinin kendilerine ait mülklerden gelir elde ettiği görülmektedir. Bu soru yaşlı hane başkanlarından bir kişiye yöneltilmemiştir. Elde edilen gelir türü sayısı için en çok iki yanıt alınmıştır. Gelir türleri ise; gıda/mahsul, para ve diğer (kuzu)'dur. S.K. (kadın), komşusu H.K. (erkek)' nın koyunlarını kendi tarlasında yaymasına izin vermiştir ve bunun karşılığında yılda bir koyun almaktadır. Gıda %85,7'lik bir orana sahiptir (Grafik 7). Buradan köy halkının kendi toprağından ev tüketimi olarak yararlandığını görebilmekteyiz (Tablo.13.C).

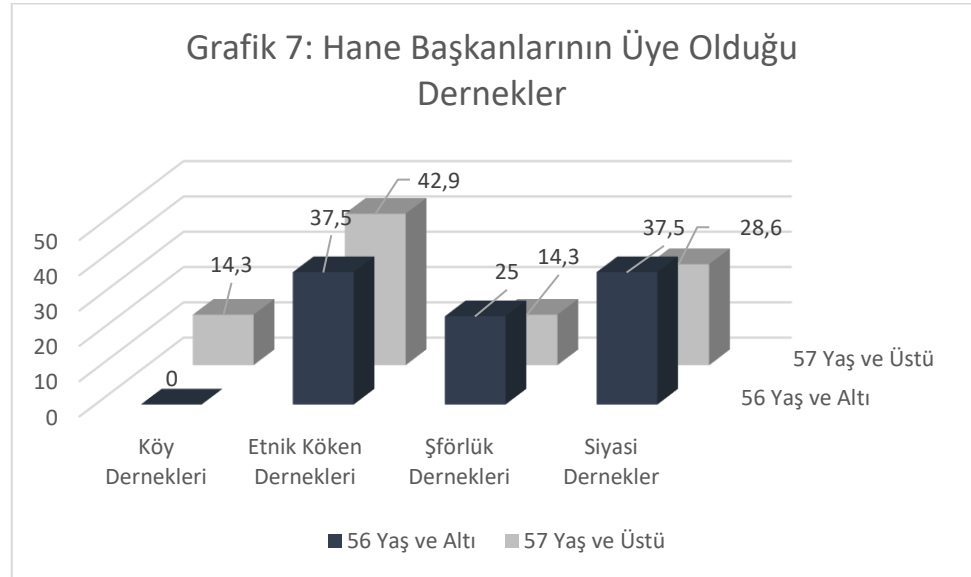
Konuşulan 72 kişiden 41 kişinin kendine ait araç ve aleti varken, 30 kişinin yoktur ve bir kişiye bu soru yöneltilmemiştir (Tablo E.14). Hane başkanlarına ait toplam 129 araç ve alet bulunmaktadır ve ortalama araç ve alet sayısı ise 3'tür (Tablo E.15). Ekonomik gelirini ziraat/topraktan sağlayan daha fazla sayıda yaşlı hane başkanı bulunmasına rağmen araç ve alet mülkiyeti ve yüksek olasılıkla bunların kullanımı da genç hane başkanlarına oranla daha düşüktür.

Mülkiyeti konuşulanlara ait toplam 30 tane otomobil, 8 tane minibüs ve 8 tane motosiklet bulunmaktadır. Tarımsal mekanizasyon araçları kuvvet ve iş makineleri olarak iki ana gruba ayrılmaktadır. Tarımsal mekanizasyon sistemi içerisinde kuvvet makinesi olarak traktör, en önemli konuma sahiptir (Ankara ticaret borsası,2014). Kuru tarım ve bahçeciliğin yaygın olduğu Killik'te 32 adet traktör vardır ve traktöre takılan pulluk, tırmık, römork gibi aletler yoğunluklu olarak bulunmaktadır. Geçimini topraktan sağlayan 60 hane bulunmasına

rağmen köyde yalnız 32 adet traktör vardır (Tablo E.16.A). Bunun sebebi ise aile ve akrabalar traktörü ortaklaşa kullanmalarıdır. Traktör genellikle rica ile ödünç alınır ancak, amca çocukları olan Ş.A ile M.A. kullandıkları traktörü ortak almışlardır. Traktörün ruhsatı ise M.A.' ya aittir. Toprağı yalnızca sebze ekipdikerek kullananların bir kısmı traktöre ihtiyaç duymaz. Ekim ve dikim yapılan toprağı kendileri bellerler.

Hane Başkanının Üye Olduğu Dernek ve Kooperatifler

Killik'te genç hane başkanlarının %77,1'i, yaşlı hane başkanlarının ise %78,4'ü herhangi bir derneğe üye değildir. Genç ve yaşlı hane başkanlarından ikişer kişiye bu soru yöneltilmemiştir (Tablo E.17.A). Mülakatı gerçekleştirilen kişilerden üye olunan derneklerin sayısı için en az bir en çok da üç yanıt alınmıştır (Tablo E.17.B). Üye olunan dernekler ise sırasıyla etnik köken dernekleri, siyasi dernekler, şoförlük dernekleri ve köy dernekleridir. Etnik köken dernekleri seçeneği için yaşlı ve genç hane başkanlarından %37,5 ve %42,9 ile üçer kişi yanıt vermiştir (Tablo E.17.C). Bu dernek ise Bursa Ertuğrul Gazi ve Osmangazi Yörük Kültür Derneği'dir.

Yaşlı hane başkanlarından %64,9'u bir kooperatife üye iken, genç hane başkanlarından %42,9' u kooperatife üyedir (Tablo E.18.A). Fabrika işçiliği genç hane başkanları arasında görüldüğünden kooperatif üyeliği genç hane başkanları arasında yaygın değildir Konuşulan kişilerin en az bir, en çok iki kooperatif

üyeliği vardır (Tablo E.18.B). Bu kooperatifler ise tarım ve de hayvancılık kooperatifleridir. Üye olunan kooperatiflerin yaklaşık dörtte üçü tarım kooperatifleri oluşturmaktadır (Tablo E.18.C).

Hane Başkanının Kredi, Teşvik ve Hibe Kullanma Durumu

Mülakatı yapılan genç hane başkanlarının %65,7'si, yaşlı hane başkanlarından ise %62,2'si kredi, teşvik ve hibe almıştır. Genç hane başkanlarından bir, yaşlı hane başkanlarından ise iki kişiye bu soru yöneltilmemiştir. Mülakat yapılan kişilerden bu soruya ilişkin en az bir, en çok üç cevap sayısı alınmıştır. Genç ve yaşlı hane başkanlarının aldığı en çok destek türü kredidir. Genç hane başkanlarında %95,7, yaşlılar da ise %87'dir. Alınan destek türlerini krediden sonra teşvik ve hibe izlemektedir. Diğer seçeneğinde ise tohum ve mazot vardır (Tablo E.19).

TARIM

Geçmişten günümüze doğru bakıldığında tarımsal faaliyet ve insan yaşamı paralel bir gelişme seyretmiştir. İnsanoğlunun ilk faaliyeti gıda gereksinimini karşılamak olmuştur. Bu başlangıç ekonomide de avcı ve toplama ekonomisi dönemi olarak kabul edilmektedir. İnsanoğlu el ile toplayarak, yakalayarak veya avlayarak doğadan gıda gereksinimini karşılamıştır. İnsanoğlu ile birlikte başladığı kesin olan tarımsal uğraşın, doğa ve emeğe dayalı toplama ekonomisi ile başlayıp, günümüze kadar çok önemli değişimlere uğradığı bir gerçektir. Günümüzde tarımsal faaliyet, tohumdan tüketici masasına kadar uzanan bir zincir içinde, ulusal ve uluslararası boyutu olan çok sayıda karmaşık faaliyetler zinciri durumundadır (Rehber, 2013).

Tarım Yapılma Durumu

Hanede tarım yapılıp yapılmadığına bakıldığında %83,3'lük bir oranla tarım yapıldığı sonucu görülür. Araştırmacının hatasından kaynaklı olarak yaşlı hane başkanlarından bir kişiye bu soru yöneltilmemiştir (Tablo E.20).

Tablo E.21'de hanede tarım yapılmama sebeplerinden en çok iki yanıt alınmış ve üç kişiye araştırmacının hatası olarak bu soru yöneltilmemiştir. Tarım yapılmamasının nedenleri ise şunlardır; yaşlılık, toprak/para olmaması, sağlık sorunları ve engellilik ile işçi olarak başka yerde çalışma (Tablo E21.B).

Hanede tarım yapılan arazilerin ait olduğu kişi sayısı en az bir, en çok üçtür. Bu soruyu yanıtlayanların %93,3'ü tarım yapılan arazinin yalnız bir kişiye ait olduğunu söylemiştir (Tablo E.22.A). Bu arazilerin mülkiyetlerinin yaklaşık 3/4'ü (%70,8) hane başkanlarının kendilerine aittir. Tablodaki diğer seçenekler ise; babasına ait, eşine ait, kira/icar, komşusuna ait, kardeşine ait, dedesine ait ve diğer (müşterek)'dir (Tablo E.22.B).

Yaklaşık her dört kişiden biri (%23,3) bir dönümden az toprağa sahiptir. Sahip olunan ortalama toprak miktarı ise 22499,50'dir (Tablo E23).

Tarım Yapılan Topraklar ve Yetiştirilen Ürünler

Killik'te her dört hanenin üçü iki farklı toprakta tarım yapmaktadır (Tablo E.24.A). Tarım yapılan toprağın türleri; tarla (%51,4), bahçe (%46,7), bağ, kavaklık'tır (Tablo E.24.B). Killik'te evlerinin avlusunda bir alanda kendine yetecek kadar bahçesi bulunan olduğu gibi tarlalarının bir köşesinde sebzesini üreten de bulunmaktadır.

Tarım yapılan topraklar ekilip/biçilir, ürün toplanır ve boş bırakılır (Fotoğraf 34) (Tablo E.25).

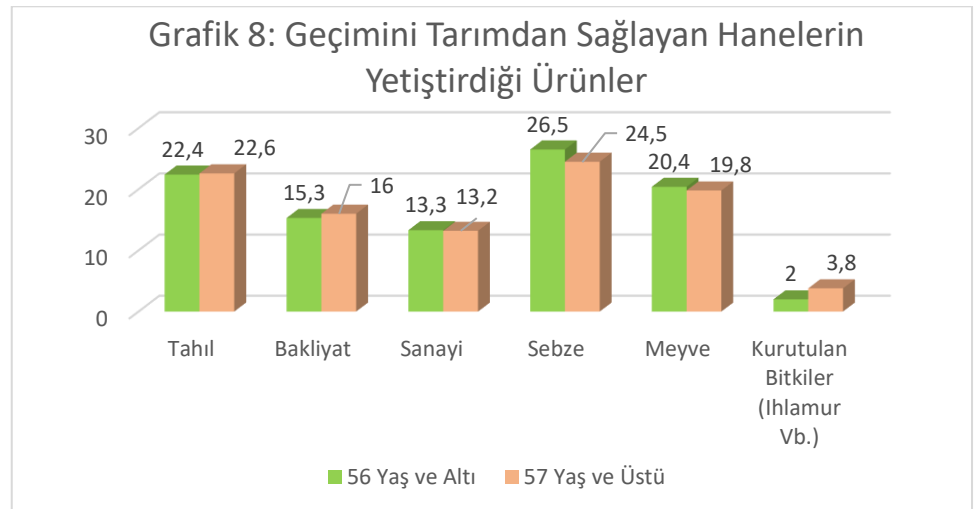
Tarım Yapılan Toprakların Nasıl ve Amaçla Kullanıldığı

Hanenin tarım yaptığı topraklar dört amaçla kullanılır. Bunlar; gıda/mahsul, ekip biçmek, hayvanlar için kullanılır ve boş bırakılır. Bahçelerin %53,1'i gıda/mahsul için kullanılırken, tarlaların %34,3'ü hayvanlara için kullanılır (Tablo E26).

Su ve sulama sıkıntısı çekilen, dağ köyü olan Killik'te, tarlalara hayvan yemi için kuru tarım ürünleri olan buğday, arpa, yulaf, mısır, yonca ekilmektedir. Kuru tarım ürünlerinin hasat vakti geldiğinde ise çevre köylerde bulunan biçerdöver kiralanır ve hasat alınır.

Tarımda Yetiştirilen Ürünler

Tarımını geçiminden elde eden hanelerde ortalama 3,60 ürün yetiştirilir (Tablo E.27.A). Bunlar; sebze (%25,5), meyve, tahıl (%22,5), bakliyat, sanayi bitkisi ve kurutulan bitkilerdir (Fotoğraf 35) (Tablo E.27.B).

Yetiştirilen ürünler; *aydöndü* (mısır), arpa, yulaf, buğday, domates, biber, *cacık* (salatalık), kabak, patlıcan, fasulye, *karnıkara* (börülce), *kelem* (lahana), pırasa, semiz otu, bamya, *albardak erik*, *akbardak erik*, *güvem eriği* (yeşil, sulu erik), elma, armut, erik, kiraz, şeftali, çilek, böğürtlen, fındık, ceviz, ıhlamur.

Hanede yapılan tarımda yetiştirilen ürünler çoğunlukla (%78,9) evde tüketilir (Tablo E.28.B). Tarımda yetiştirilen ürünler gıda ve hayvan yemi olarak kullanılır (Tablo 30.B). Satılan ürünler ise köy içinden şahsa, köy dışından şahsa ve hayvan sahiplerine satılır (Tablo E.29.B).

Tarımda İlaç, Gübre ve Hormon Kullanma Durumu

Hanenin tarım yaptığı toprak türlerinde %86,7 oranında gübre ve %81 oranında ilaç kullanılmaktadır (Tablo E.31-Tablo E.32). Hormon ise %90,5 oranında kullanılmamaktadır (Tablo E.33).

Tarımda Kimlerin Çalıştığı

Hanede tarım yapan kişi sayısı en az bir en çok beştir ve bu tabloyu oluşturan soru dört kişiye yöneltilememiştir (Tablo E.34.A). Hanede tarım yapan kişiler hane başkanı, hane başkanı eşi, hane başkanı çocukları, diğer hane üyeleri, işçiler ve diğer (gelin ve anne)'dir (Tablo E 34.B).

Tarımsal faaliyet yürütülürken kişiler yapabildikleri ölçüde işlerini kendileri yürütürler. Kuru tarımın yaygın olduğu Killik'te hasat zamanı işçi tutulur. Tarım yapan her iki kişiden biri tarımsal faaliyetlere yardım etmesi amacıyla işçi tutmuştur (Tablo E.35).

Toprak Kiralama ve Kiraya Verme

Köyde toprak kiralama ve kendi toprağını kiraya verme yaygın bir durum değildir. Genç ve yaşlı hane başkanları arasında bu konuda bariz bir tutum farkı bulunmamaktadır. Kiralanan toprak %23,3 iken, kiraya verilen toprak %11,7'dir (Tablo E36-37).

Topraktan Elde Edilen Gelirin Başka Bir Haneye Paylaşılması

Topraktan elde edilen geliri yaşlı hane başkanları genç hane başkanlarına göre daha fazla paylaştığı görülmektedir. (Tablo E.38). Topraktan elde edilen gelir en az bir (%83,7), en çok üç hane ile paylaşılmaktadır (Tablo E.39.A). Yaşlı

hane başkanları topraktan elde ettikleri gelirin tamamını çocuklarıyla paylaşmaktadır (Tablo E.39.B).

Tarımda Değişim Olma Durumu

Killik'te tarım yapan kişilere tarımda değişim olup olmadığı sorulduğunda, %71,7' lik bir oranla değişimin olduğu yanıtı alınmıştır. Bu soru %20'lik kesime araştırmacının hatasından kaynaklı olarak yöneltilmemiş, yaşlı hane başkanlarından %5'lik bir kesim bu soruya yanıt vermemiş ve genç hane başkanlarından bir kişi de bilmediğini-hatırlamadığını dile getirmiştir (Tablo E.40).

Tarımda değişimin olduğuna yönelik cevaplar bir ile üç arasında değişirken genç hane başkanlarından bir kişiye bu soru yöneltilmemiştir (Tablo E.41.A) Tarımdaki değişime ilişkin yanıtların yarısından fazlası (%57,1) makineleşmeye aittir. Pahalılaşma, mahsulün değişmesi, iklimsel olaylar, yabani hayvanların gelmesi, iş ve işçi sorunu ile ilaç, gübre ve hormon kullanımı olduğuna yönelik düşünceler ise diğer yanıtlardır (Tablo E41.B).

Teknolojinin ilerlemesiyle, tarımda insan ve hayvan gücünden makine kullanımına geçilmesi Killik halkı üzerinde olumlu ve olumsuz diyebileceğimiz sonuçlar yaratmaktadır. İnsanların üzerindeki iş yükü azalmakta ancak sosyalleşme pratiklerinin gerçekleştirildiği ortamlar azalmaktadır. Tarımda makine kullanılmasıyla köydeki yaşayış, ekonomik, sosyal ve kültürel olarak değişip yenileşmektedir.

H.Ç. (erkek) *tarımda makineleşmeyle çiftçiliğin kolaylaştığını belirterek, artık öküz, sabanın ve düvenin yerine patozun geldiğini ve şimdi de biçerdöverin kullanıldığını* söylemiştir. Bu konuya Ş.T. (erkek)' nin yorumu ise, *önceden orak biçerken meci (imece) usulü çalışma yapıldığını, yemeklerin hep beraber yendiğini, sohbetin, muhabbetin daha tatlı olduğu* yönündedir.

A.K. (kadın) ise *“tarlada türkü söylenirdi, herkes birbirine dikilir dikilir mani atardı. Eskiler söylerdi onu, bizden öncekiler. Biz de gittik ama çok biçmedik. Bizden sonra makine geldi. Bakırlara yemek yapardık, hamurlar sarımsaklanırdı, pilavlar pişerdi, bakırların ağzını bezlerle bağlardık. Orak*

biçiciler çok galaba (kalabalık) olurdu. Bakırları kuşkulara takar götürürdük tarlaya”.

Killik’te Kullanılan Tarla İsimleri

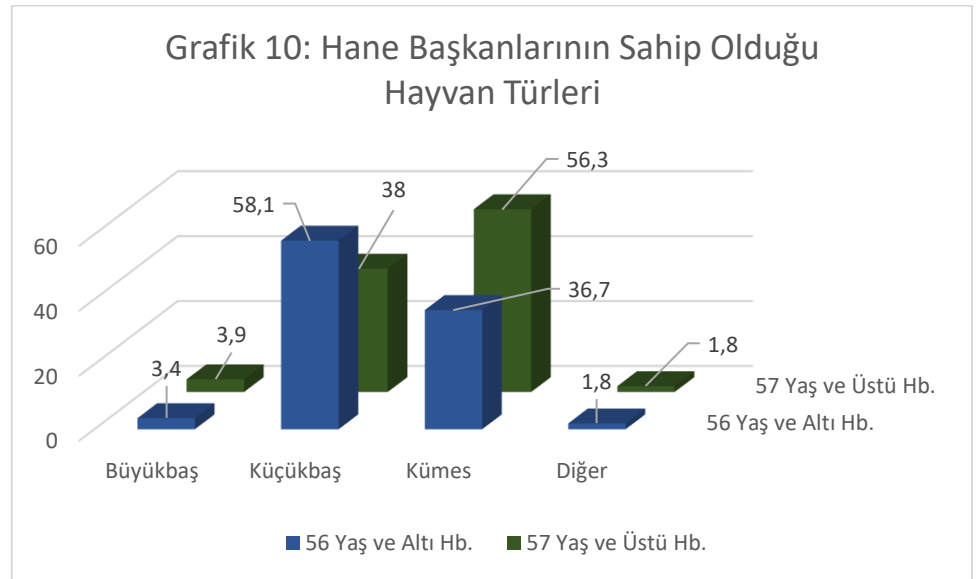
Dereler civarı (sırt tarla), Akkoyunlar civarı (kokar pınarı), mezarlık civarı, boğaz tarla, kıraç, yazarlar v.b.

HAYVANCILIK

Türk toplumunun en eski ekonomik faaliyetlerinden biri olan hayvancılık, kırsal Türkiye açısından bu özelliğini halen korumaktadır. Bununla birlikte hayvancılıkta verim ve kalite, gelişmiş ülkelerin standartlarının çok altındadır (Arslan, 2003).

Killik’ te mülakatı yapılan hane başkanlarının 3/4’ ünden fazlasının hayvanları vardır. 57 yaş ve üzerindeki hane başkanlarının hayvana sahip olmaları, 56 yaş ve altı hane başkanlarınınkinden daha fazladır. Hayvanlarının olup olmadığı sorusu yaşlı hane başkanlarından birine sorulmamıştır (Tablo E.42).

Hayvanların tür sayısı ise bir ile beş arasında değişmektedir ve ortalama hayvan türü sayısı 2,75’tir (Tablo E.43.A). Köydeki hayvan türleri ise; büyükbaş, küçükbaş, kümes, binek, arı, evcil, diğer (tavşan)’dır. Genç ve yaşlı hane başkanlarının en fazla kümes hayvanı türüne sahip oldukları görülmektedir ve de küçükbaş hayvancılık her iki grupta da ¼’den fazladır (Tablo 43.B).

Büyükbaş Hayvancılık

Tablo E.45.A.’ya baktığımızda büyükbaş hayvan cins sayısı bir ile üç arasında değişir. Konuşulanların yarısından fazlasının (%61,5) iki cins büyükbaş hayvanı vardır. Bu cinsler; inek, düve, dana ve buzağıdır (Tablo E.44.B).

Araştırmanın yürütüldüğü tarihlerde, kayda alınan toplam 73 adet büyükbaş hayvan bulunmaktadır. Bu hayvanların yarısından fazlasına yaşlı hane başkanları sahiptir (Tablo E.45).

Büyükbaş hayvanların ne ile beslendiği cevap sayısına baktığımızda, verilen yanıtların en az bir en çok beş olduğu görülmektedir (Tablo E.50.A). Killik'te büyükbaş hayvanlar buğday, arpa, yonca, mısır, silaj, yem, ot, saman, yulaf, pancar ve diğer (fıy) ile beslenmektedir (Tablo 50.B).

Köyde büyükbaş hayvanlar dam ve ağıllarda bakılır. H.Ç.'nin anlatımına göre damda bakılan büyükbaş hayvanlara akşamdan ısılatılmış arpa ve buğdayın içine pancar küspesi eklenmektedir. Hayvanın daha iyi yemesi ve doyması için bu artı bir besindir. Bazı kişiler hayvanlarını tarlada, yol kenarında veya *bayırda* yayılır. Köyün etrafındaki hafif yokuş ve taşlık alanlar bayır olarak adlandırılmaktadır. Hayvanlar sabah 06.00-11.00 ve akşam da 17.00-21.00 arasında *otlatılmaktadır* (Fotoğraf 36).

Yaklaşık elli yıl önce herkes büyükbaşını "köy sırtmacı"na (çoban) verdiği, kendisinin ise ya küçükbaş hayvanına baktığı ya da öküzle tarlasını sürdüğü öğrenilmiştir. Tarımda makineleşmenin arttığından ve hayvancılıkta yetiştirme stratejileri değiştiğinden köyde çobana gereksinim kalmamıştır.

Büyükbaş hayvanlarla ilgilenen kişi sayısı bir ile üç arasında değişmektedir. Yaşlı hane başkanlarından bir kişiye bu soru yöneltilmemiştir (Tablo E.51.A). Killik'te büyükbaş hayvanlarla ilgilenenler çoğunlukla (%63,2) hane başkanlarıdır. Hane başkanı eşleri ise hayvan sağımıyla ilgilenmektedirler. Tablo E.51.B.' deki diğer seçeneği hane başkanının annesidir.

Küçükbaş Hayvancılık

Küçükbaş hayvanların cins sayısı için en az bir en çok yedi yanıt alınmıştır (Fotoğraf 37). Konuşulanların yarıya yakınında (%44,7) üç cins küçükbaş hayvan vardır (Tablo E.46.A). Konuşulanların sahip olduğu küçükbaş hayvanların cinsleri; kuzu, koyun, şişek (dişi koyun), toklu (erkek koyun), koç, keçi, marya, oğlak, çepiç (1 yaşında keçi), tekedir (Tablo E.46.B).

Araştırmanın yürütüldüğü tarihlerde, kayda alınan toplam 925 adet küçükbaş hayvan bulunmaktadır. Küçükbaş hayvanı olan genç hane

başkanlarına ortalama 22,50 küçükbaş hayvan düşerken, yaşlı hane başkanlarına 16,50 hayvan düşmektedir (Tablo E.47).

Konuşulananın sahip olduğu küçükbaş hayvanları ne ile beslediği cevap sayısı en az bir en çok yedidir. Bu soru genç hane başkanlarından dört, yaşlı hane başkanlarından bir kişiye yöneltilmemiştir (Tablo E.52.A). Köyde küçükbaş hayvanlar buğday, arpa, yulaf, mısır, silaj, pancar, ot, yem, saman, yonca, diğer (fıy)'dır. (Tablo E.52.B).

Konuşulananın sahip olduğu küçükbaş hayvanlarla ilgilenen kişi sayısı en az bir en çok üçtür. Bu soru genç hane başkanlarından beş, yaşlı hane başkanlarından üç kişiye sorulmamıştır (Tablo E.53.A). Bu hayvanlarla ilgilenen kişilerin yarısından fazlası hane başkanıdır. Diğer kişiler ise, hane başkanı eşi, hane başkanı çocukları, hane başkanı babası, hane başkanı annesi, gelin ve çobandır (Tablo E.53.B). Burada bir yaşlı hane başkanı kadının hayvanının yayımını komşusu yapmaktadır, bu kişi komşusunu çoban olarak belirtmiştir. Hayvanların yayıldığı alan ise kadının tarlasıdır. Her iki taraf da birbirlerine maddi bir bedel ödemezler. Küçükbaş ve büyükbaş hayvanların bakımı farklı olduğundan bu tabloda aile üyelerinin aile ekonomisine desteğinin arttığını görülebilmektedir. Bu sonucun Tablo E.11.C.1 ile de doğru orantılı olduğunu söyleyebiliriz. Bu tabloda sektör olarak aile işi %60,7 çıkmıştır ve Tablo E.54.B.'de de aile üyeleri arasında kooperasyonun olduğunu göstermiştir. Kişi başına düşen ortalama iş sayısı 2,77 (Tablo E.2.A) olan Killik'te, fabrikadaki çalışma saatlerinin değişimine ve tarladaki işlerin yüküne göre hayvan bakımıyla aile üyeleri, özellikle de hane başkanlarının eşleri ilgilenir. Bunun yanı sıra, eşleri kır işçisi veya fabrikada yoğun çalışma saatlerine sahip olan kadınlar hayvanlarını çoğu zaman kendileri otlatır (Fotoğraf 38).

Hayvanlardan Elde Edilen Süt

Sahip olunan hayvanlardan %88,2'lik bir oranla süt alındığı görülmektedir (Fotoğraf 39). Yaşlı hane başkanlarından bir kişiye bu soru yöneltilmemiştir (Tablo 58.A). Konuşulananın süt aldığı hayvanların yarısından fazlası (%51,1) küçükbaş iken, %35,6'sı büyükbaş, %13,3'ü ise büyükbaş + küçükbaşdır (Tablo 59.B). Killik' te hayvanlardan alınan süt evde kullanılarak (%55,6) ve satılarak değerlendirilir. Sütü hem evde kullanan hem de satan %42,2'lik bir kesim vardır.

Bu soru yaşlı hane başkanlarından bir kişiye sorulmamıştır (Tablo E.58.C). Sütçü köye bir sabah (06.00), bir akşam (17.00) gelir. Süt almak ve satmak isteyenler sütçünün geldiği saati ve durduğu yeri bilir. Sütçü ile camiinin ve *kocamar'ın* önünde süt alışverişi yapılır.

Çalışmanın yapıldığı yaz aylarında sütün sıcak veya soğuk olarak içildiği görülmemiştir. Süt Killik' te yoğurt, peynir, lor, kaymak ve tereyağına dönüştürülerek tüketilir. Özellikle peynir ve yoğurt sofralardan eksik olmaz. Çalışmanın yapıldığı tarihlerde köyde peynir satan yoktur.

Hayvanların tohumlama ve kısırlaştırılması

Hayvan sahiplerinin $\frac{3}{4}$ 'ünden fazlası (%78,4) hayvanlarını çiftleştirdiğini belirtmiştir (Tablo E.59).

Önceleri köyde bir köy boğası olduğunu ve bu boğanın tüm inekleri döylediğini söyleyen Ş.S. (erkek), artık bunun tohumlamayla halledildiğini ve ineğin “boğaya gelmesi” ni (çiftleşme dönemi) beklemediklerini söylemiştir. Tablo E.60' de konuşulanların %31,4'ünün tohumlama yaptırmadığı görülmektedir. Bu soru, %19,6'lık bir kesime araştırmacının hatasından kaynaklı olarak yöneltilmemiştir.

Killik'te küçükbaşların çiftleşme dönemine “koç katım mevsimi” denilmektedir. Hayvanlar sonbahar-kış mevsiminde çiftleşir ve yavrular ilkbahar yaz aylarında doğar.

Hayvanların dörtte üçünden fazlası kısırlaştırılmaz. Büyükbaş ve küçükbaş hayvanların kısırlaştırılıp kısırlaştırılmadığı bilgisi toplamda yedi kişiden alınmamıştır (Tablo E.61).

Kümes Hayvancılığı

Konuşulanların %31,4'ünde kümes hayvanı vardır (Tablo E.43.B). Tablo E.48.A'da en fazla iki cins sayısı olduğu görülmektedir ve bu soru yaşlı hane başkanlarından bir kişiye yöneltilmemiştir. Köydeki kümes hayvanı cinsleri ise; tavuk, kaz, hindi ve diğer (ördek)'dir. Kümes hayvanlarının %93,5'i tavuktur (Tablo 48.B). Köyde toplam 962 adet tavuk bulunmaktadır. Bu tavukların 657'si yaşlı hane başkanlarına aittir. Ortalama tavuk sayısı ise 16,7'dir (Tablo E.49).

Kümes hayvanlarının ne ile beslendiği cevap sayısı en az bir en fazla dördür. Bu bilgi, kümes hayvanı olan %11,4'lük bir kesimden araştırmacının hatasından kaynaklı olarak alınamamıştır (Tablo E.56.A). Kümes hayvanları yine birçoğu köyde yetiştirilen buğday (%42,5), arpa, yonca, mısır, yem, ot ve saman ile beslenir (Tablo 56.B).

Konuşulananın sahip olduğu kümes hayvanlarıyla ilgilenen kişi sayısı en fazla üçtür. Genç hane başkanlarının yarısı, yaşlı hane başkanlarının da $\frac{3}{4}$ 'ünden fazlası kümes hayvanlarıyla ilgilenen kişi sayısına bir demiştir. %15,9'luk bir kesimden ise bu bilgi alınmamıştır (Tablo 57.A). Kümes hayvanlarıyla ilgilenenlerin yarısından fazlası (%58,3) hane başkanlarının eşleridir. Daha sonra hane başkanı, hane başkanı çocukları, hane başkanı annesi, gelin, diğer (torun)'dur.

Killik'te tavuklar için pek çok evde kümes yoktur. Tavuklar ya bahçede ya da sokaklarda dolaşır. Killik'te yalnız bir hanede yumurta satılmaktadır. A.K. (erkek)'nın 75 tane tavuğu vardır. A.K. tavuklarının yumurtasını, tanesi 1 liradan Bursa'da çalışan oğlunun aracılığıyla satmaktadır.

Hayvancılığa Dair Belge ve Memnuniyet

Hayvan sahibi olanların hayvancılığa dair belgesi olup olmadığı sorulduğunda %83,6'sının gelir belgesi olmadığı görülmüştür. Bu soru %12,7'lik bir kesime sorulmamıştır (Tablo E.62.A). Killik'te hayvancılığa dair belge bilgisi alınanlardan yalnız iki kişide belge vardır. Bunlar; işletme ve hayvan sahibi olmadır (Tablo E.62.B).

Tablo E.63'te konuşulanların %70,9'u hayvancılığın gelirinden memnundur. Genç ve yaşlı hane başkanlarından birer kişi de kararsızdır (diğer). Bu soruya yaşlı hane başkanlarından bir kişi cevap vermemiştir. Genç hane başkanlarından bir, yaşlı hane başkanlarından ise altı kişiden bu sorunun yanıtı araştırmacının hatasından kaynaklı olarak alınmamıştır (Tablo E.63). Köy halkı, *“köy yerinde yapacak bir şey yok, mecburen bu işi yapıyoruz”*, deseler dahi bir yandan da kendi tüketimleri karşılandığı için, süt satarak dahi gelir elde edebildikleri için, nakite sıkıştıklarında hayvan satabildikleri için ve Kurban Bayramı öncesi hayvan fiyatları arttığı için iyi para kazandıklarını düşünmektedir.

ORMANCILIK

Killik, Orman Genel Müdürlüğüne bağlı, orman statüsünde bir köydür. Killik hanelerinin %83,3'ünde ekonomik olarak ormancılık faaliyeti yürütülmektedir. (Tablo E.64). Konuşulanların dörtte üçünün ormancılığa dair sertifikası yoktur. Konuşulanların %5,6'sından bu sorunun yanıtı elde edilememiştir (Tablo E.65.A). Sertifika türleri ise kesim ve güvenliktir. Killik' teki sertifikaların dörtte üçünden fazlası kesim sertifikasıdır (Tablo E.65.B).

Orman Genel Müdürlüğü 18 yaşını geçmiş erkek hane başkanlarına yıllık makta vermektedir. Hanelerinin bir önceki yıl makta alıp almadığı incelendiğinde %79,2'sinin aldığı görülmektedir. Genç hane başkanlarının yaşlı hane başkanlarına göre daha fazla makta aldığı görülmektedir. Bu soru %4,2'lik bir kesime yöneltilmemiştir (Tablo E.66).

Makta almamasına rağmen ormandan yararlanan haneler de bulunmaktadır. Köyde sadece %13,9'luk bir kesim ormandan yararlanmadığını söylemiştir. Bu oran yaşlı hane başkanları arasında %18,9'dur. Tablo E.67.A'yı oluşturan soru genç ve yaşlı hane başkanlarından birer kişiye yöneltilmemiştir. Haneler ormandan çoğunlukla (%71,7) iki şekilde yararlanır (Tablo E.67.B). Haneler ormandan yakacak ve satacak odun olmak üzere iki şekilde yararlanabilmektedirler. Hanelerin yarısından fazlası (%58,3) ormandan yakacak odun olarak yararlanır (Tablo E.67.C). Orman köyünün bir avantajı olarak ısınmaya bedel ödemeyen Killik halkı, araştırmanın yürütüldüğü yaz aylarında da odun yakmışlardır. Evin iç bölümlerinde, bahçelerinde, teraslarında odun sobası (*maşinga*) yakarak yemeklerini pişirmişler ve sıcak sularını sağlamışlardır (Bkz. Yamaç Kona' nın Mesken Tabloları).

Makta Dışında Ormandan Yararlanma

Haneler ormandan makta dışında da yararlanmaktadırlar. Mülakatı yapılan hanelerin yarıya yakını makta dışında ormandan yararlanmaktadır ancak, hanelerin dörtte birinden, araştırmacının hatasından kaynaklı olarak bu bilgi alınmamıştır (Tablo.E.68.A). Haneler ormandan en az bir (%97,1), en çok iki (%2,9) şekilde yararlanır (Tablo E.68.B). Hanelerin %94,3'ü ürün toplayarak (*değneyerek*) makta dışında ormandan yararlanır (Tablo E.68.C). Haneler

ormandan en fazla yedi çeşit ürün elde eder. Bunlar; *boşapla* (adaçayı), ıhlamur, kekik, güve otu, karamuk, kızılçık, mantar, diğer (dağ eriği, yaban elması, bayır elması, incir, fındık, kuşburnu, katık otu, kuzu kulağı)' dır. (Tablo E.69.A ve Tablo E.69.B). İnsanlar genellikle hayvanlarını *yayarken* topladıkları bu ürünlerin dörtte üçünden fazlasını evde kullanır (Tablo E.69.C). Çayı yapılan bitkilerin yanı sıra, yemeklerde baharat olarak kullanılan otlar, reçeli ve kompostosu yapılan meyveler çoğunluktadır (**Bkz. Hilal Fadime Erdoğan'ın Beslenme Tabloları**). Satılan ürünler ise daha çok ıhlamurdur. Köyün daimi nüfusu içinde olmayan kişiler dahi hafta sonları köye gelir ve ormandan ıhlamur toplarlar. Ihlamurun Killik' teki kilo alış fiyatı 110 liradır.

İnsanlar hayvanlarını bir önceki yıl seyreklemeye kesim yapılmış alanlarda (buralara "bayır" da denilebilmekte) *yaymaktadırlar*. Ayrıca, ormandan ürün toplama (*değneme*) ve hayvan *yayımının* dışında da yararlanılır. D.A. Kokarpınar köyü tarafında meşe ve kayın ormanı olduğunu, hayvan damı, oğlu yapılacağı zaman *sövenlerin* (direk) oradan getirildiğini belirtmiştir. Bu *sövenler* eski evlerin zeminlerinde ve tavanlarında yapı malzemesi olarak kullanılmıştır.

Hanelerde ormancılık faaliyeti en fazla üç kişi ile yürütülmektedir. Tablo E.70.A'yı oluşturan soru %11,7'lik bir kesime yöneltilmemiştir. Hanelerde ormancılık faaliyetini hane başkanı, hane başkanının oğlu, hane başkanının babası, akraba ve diğer (anne, torun, yevmiyeli işçi) yürütür (Tablo E.70.B). Tablo E.3.B'de de görmüş olduğumuz gibi çalışılan bu iş de de aile üyeleri birlikte çalışmaktadır. Yaklaşık olarak her üç 57 yaş üstü hane başkanından biri oğullarının yardımıyla ormancılık faaliyetini sürdürdüklerini ifade etmiştir.

Ormancılıkta kullanılan araç ve aletlerin ne olduğu cevap sayısı en az bir en çok dördttür. Yaşlı hane başkanlarından biri bilmediğini söylerken, %10'luk bir kesimden de araştırmacının hatasından kaynaklı olarak yanıt alınamamıştır (Tablo E.71.A). Ormancılıkta kullanılan aletler; bıçkı motoru (%47), traktör, balta, benzinli testere, römork, kesim motoru, motor, diğer (nacak ve pulluk)'dir (Tablo E.71.B).

Ormancılık Faaliyetinden Elde Edilen Kar ve Memnuniyet

Konuşulanların yarısından fazlası (%66,7) ormancılık faaliyetinden kar elde ettiğini belirtmiştir. Bu soru beş kişiye sorulmamıştır (Tablo E.72.A). Bu ekonomik faaliyette kar olduğunu dile getiren 40 kişinin dörtte üçünden fazlası (%77,5) kardan memnundur (Tablo E.72.B). Özellikle kendi tarlasının sınırları içerisinde kesilecek ağacı olanlar daha fazla odun alırlar ve kullanmanın yanında satımını da gerçekleştirirler.

Konuşulanan köyüne bağlı Orman Memurluğunun köye ve haneye katkısı olup olmadığı sorulduğunda %43,3'lük bir oranla katkısı olduğu yanıtı alınmıştır (Tablo 73.A). Cevap sayısına bakıldığında en fazla iki cevap alındığı görülmüştür. Yaşlı hane başkanlarından iki kişi ise bilmediğini söylemiştir (Tablo E.73.B). Bu katkılar şunlardır; hayvan dağıtılması, orman konusunda bilinçlendirilmesi, makta verilmesi, ürün verilmesi (fidan) ve iş verilmesidir (Tablo E.73.C). Ayrıca Orman Genel Memurluğu ağaç kesimini azaltmak amacıyla, 1750 TL' ye üç panelli güneş enerjisi taktırmalarını sağlamıştır.

Ormancılıkta Alınan Güvenlik Önlemi

Konuşulanların yarısından fazlası hanede ormancılık yapan kişinin güvenlik önlemi almadığını belirtmiştir. Altı kişiden çeşitli sebeplerden dolayı bu soruya ilişkin yanıt alınamamıştır (Tablo E.74.A). Alınan güvenlik önlemlerinin neler olduğu cevap sayısı en fazla üçtür (Tablo E.74.B). Alınan önlemler; baret takma, gözlük takma, kıyafet giyme, eldiven giyme, iş ayakkabısı giyme, alet ve araçlara dikkat etme ve diğer (maske takma)'dır (Tablo E.754.C).

Ormancılığın ve Ormanların Geleceği

Konuşulanların %31,7'si ormancılığın geleceğini kötü görmektedir. Araştırmacının hatasından kaynaklı olarak her üç görüşmeciden birine (%33,8) bu soru yöneltilmemiştir (Tablo E.75). Köyde seyrekletme kesim yapıldığı için ormancılığın karının düşük olduğunu düşünenler vardır. Nitekim seyrekletme bölme bölme olmaktadır ve o yıl kişilerin alanına az veya cılız ağaçlar düşebilmektedir.

Konuşulanların %30,6'sı ormanların geleceğini iyi görmektedir. Her iki kişiden birine çeşitli sebeplerden dolayı bu soru yöneltilmemiştir (Tablo E.76). Ormanları korumak için neler yapılması gerektiği cevap sayısına bakacak olursak, yaklaşık her iki kişiden biri (%45,0) yalnız bir şey yapılması gerektiğini söylemiştir. Bu soru %35'lik bir kesime çeşitli sebeplerden dolayı yöneltilmemiştir (Tablo 77.A). Mülakatı yapılanlar ormanların korunması için yapılması gerekenleri şu şekilde sıralamışlardır; yangından/ateşten korumak (%53,8), kaçak ve yanlış kesime dikkat etmek, hayvan salmamak ve diğer (yabancılarla kesim yaptırmamak)'dir (Tablo E.77.B).

Bu bölümde geçim ve ekonomi, fabrika işçiliği, tarım, hayvancılık ve ormancılık üzerinde durulmuştur. Bir sonraki bölümde ise köydeki sosyal hayat üzerinde durulacaktır.

3.3.10.Sosyal Hayat

Killik'te kadınlar arasındaki sosyalleşme akrabalar ve komşular arasında yoğunluk gösterir. Bu sosyalleşme pratiklerinin gerçekleştirildiği ortamların başında evler gelir. Birinin evine konuk olmanın şehirde olduğu gibi bir saati yoktur ve misafirliğe gitmeden önce ev sahibine haber vermeye gerek duyulmaz. Çat kapı gelen misafir hoş karşılanır, yiyecek-içecek; özellikle gazlı içecekler başta olmak üzere çay, ayran, kahvaltılık ürünler ve bisküvi ikram edilir. Örneğin Sabahın erken saatlerinde, sütçünün süt toplamak için köyde bulunduğu saatlerde, insanlar birbirlerinin evlerine çay içmeye, “ekmek yemeye (kahvaltı yapmaya)” gidebilirler.

Köyde kendi işinde veya fabrikada çalışmayan, yani para kazanmayan insanlar için *aylakçı* sıfatı kullanılır. *Aylakçı* kadınlar ev işlerini yaparlar, bahçeleriyle, tavuklarıyla ilgilenirler ve birbirlerinin kışlık erzak hazırlığına yardım ederler. Hemen her gün birinin evinde, kış için hazırlanan tarhana, erişte ve bulgur gibi ürünlerin yapımı gerçekleştirilir. Burada örgütlenme akrabalık ve komşuluk ilişkileri üzerinden devam eder. Yoğun ve yorucu çalışma gerektiren bu işlerde insanların salt diğerkamlık gösterdiklerini söylemek güçtür. Nihayetinde insanların birbirlerine yaptıkları bu yardımlar karşılıksız kalmaz. *Değişimin* ödenmesi yani size yardıma gelene sizin de yardıma gitmeniz, karşılığını vermeniz beklenir. Mauss'un armağan teorisini akla getiren bu *değişikte* karşılıklılık esas olduğundan, sosyal ilişkilerin düzenlenmesinin yanında, insanları birleştirici özelliği de vardır ve bu sayede ilişkilerin kalıcılığı sağlanmış olur.

02.08.2016 betim (günlük) notlarından alıntı:

“Saat 15.00'te Hatice teyzenin evine gittim. Havva abla, Ayşe yenge, Şehri abla yine hep birlikteydi. Dün gidemediğim kışlık erişte yapımındaki kişileri bugün bir arada gördüm. Gittiğimde erişte kesimi bitmiş, gözleme yeniyor, semaverde demlenmiş olan çay içiliyordu. Bana da gözleme, çay, ayran, peynir ve "kıramık" (böğürtlen) reçeli ikram edildi. Daha sonra kesilen hamurlar evin terasına çıkarıldı. Yere temiz bir bohça açıldı, üzerine kesilen hamurlar çeşidine göre ayrı ayrı kondu. Hamur çeşitleri; erişte, kıyma çorbası için hamur (erişte görünümlü az yumurtalı), makarna (dört etrafı 0,5 cm olarak kesilmiş hamur),

kulak (üçgen olarak kesilmiş 1'er cm' lik hamur). Bohçaların üzerine konan bu hamurların üzerine, kuşlar yemesin diye tül perde gerildi. Perde uçmasın diye de kenarlarına taşlar kondu ve güneşte kurumaya bırakıldı (Fotoğraf 40).

Karşılıklılık ve bağımlılık hissinden doğan sosyal bağ, erişte yapımında da işlevini gösteriyordu. Birbirlerinin işlerine, hasta ve yorgun dahi olsalar koşuyorlardı. Kadınlar arasındaki bu işler; aynı köylü olma, aynı mahallede oturma, hatta akraba ve arkadaş olmanın dışında bir bağımlılık hissiyle yapıyordu. İşlerini yaparken, yardımlaşırken bir yandan da sosyalleşiyorlardı”.

Fabrikada çalışanlar vardiya saatlerine, tarladaki ve evdeki işlerine göre köydeki sosyal ortamlarda bulunurlar. *Bu hafta akşam vardiyasında çalışan Ümmü abla, 14.30'da servise bineceğini, Şengül ablanın kendisine hamur kesiminde yardımcı olduğu için değiştiğini ödemek üzere yardıma geldiğini söyledi (05.08.2016).*

Aşağı mahallede oturan, *aylakçı* kadınların bir kısmı köy bakkalının önündeki plastik sandalyelerde veya yerde, minder üzerinde oturarak vakit geçirir. Kadınlar burada otururken genellikle boş durmazlar. Kimi *çetik* ve yelek örerken, kimi yıkayıp kuruttuğu koyun yünlerinin arasındaki çöpleri ayıklar kimi de akşam yemeği için pişireceği sebzeleri.

Kadınlar, özellikle kış aylarında, uzun gecelerde birbirlerine misafirlğe gittiklerini söylemişlerdir. Uzun geçen kış gecelerinde mısır patlatıp çay içerken, bir yandan da *çetik* ördüklerini dile getirmişlerdir.

Erkeklerin sosyalleşme pratikleri genellikle kamusal alanda gerçekleşir, ki bu alan da genellikle köy kahvehanesidir. Sabah 06.00-10.00 arası açık olan kahvehane, akşamüzeri 16.00 'da tekrar açılır ve gece yarısından sonra tekrar kapanır. Erkekler kahvehanede çay içip sohbet ederler, televizyon izlerler. Kahvehanede haber programları ve yerel kanallardaki müzik programları izlenir. Köydeki kahvehanede tavla, iskambil, okey gibi oyunların oynandığına şahit olunmamıştır.

Killik' teki 15-35 yaş aralığındaki erkekler yaz akşamları *tarla beklemeye* giderler. Orman ve dağ köyü olan Killik çevresinde domuz ve ayı vardır.

Erkekler, tarladaki ürünlerini korumak ve genellikle domuzu korkutmak için yanlarına tüfek alırlar. *Tarla beklemeye*, akşam saat ondan sonra gidilir. *Tarla beklemeye* grup halinde giden erkekler, tarlada ateş yakıp mısır közlerler, sohbet ederler ve gecenin ilerleyen saatlerinde köye dönerler.

Katılarak gözlemin sonucunda yazılan bu sosyalleşmelerin yanında bir de formel görüşmelerle elde edilen sonuçlar bulunmaktadır. Konuşulanların %91,7'si sosyal aktivitelere katıldığını belirtmiştir ve yaşlı hane başkanlarından üç kişiye (%4,2) bu soru yöneltilememiştir (Tablo F.8.A). Konuşulanan katıldığı sosyal aktivitelerin cevap sayısı bir ile altı arasında değişmektedir (Tablo F.8.B). Bu aktiviteler; festival/şenlik, yağlı güreş, piknik, av, gün, maç, sinema/konser, diğer (köy hayırları).

Yörük Şenliği

Bursa Ertuğrul Gazi ve Orhangazi Yörük Kültür Derneği öncülüğünde her yıl Yörük şenliği düzenlenir. Şenlik, yaz aylarına Killik ve Körekem köylerine yakın bir yaylada yapılır. Mülakatı yapılanların tamamı Yörük şenliğine katıldığını söylemiştir. Keçi kılından yapılan *yaygıların*, çadırların olduğunu söyleyen köy halkı, gündüzleri *yörük urbası* giyilerek oynandığını akşamları ise konserlerin yapıldığını belirtmiştir. Bu yıl temmuz ayının son üç günü gerçekleştirilmesi planlanan şenlik, “15 Temmuz” dolayısıyla iptal edilmiştir.

Yağlı Güreş

Köyde erkekler 4 km uzaklıktaki Kabulbaba köyüne yağlı güreş izlemeye giderler (%23,5). 23.04.2017 tarihinde gerçekleştirilen ön araştırmada M.A., “*Güreş, dededen gelen bir spordur. Dededen çocuklara geçer, her jenerasyonda güreşçi olur. Yağlı güreşler Türk ata sporudur, biz Yörükler olarak bunu devam ettiriyoruz*” dedi. Mayıs ayında gerçekleştirilen bu etkinliğe, Killik’ ten çok sayıda kişi katıldığını belirtmiştir.

Piknik

Piknik, günümüzde eğlence ve dinlence aracıdır. Kırsalda barınılan ve çalışılan alanlar piknik alanı gibidir, açık, geniş ve ferahdır. Tarlada çalışma arasında yenilen yemekte bir nebze piknik yapmış olunur. Ancak fabrika çalışanları için aynı şey geçerli değildir. Uzun saatler boyunca kapalı alanda

alışan fabrika işçileri, fabrikanın düzenlediği pikniği önemsemektedirler. Piknik Bursa'da, şehir içinde bir parkta yapılır ancak köyde yaşayan bu kişiler fabrika pikniğinden heyecanla bahsederler. Piknikte alışanlar iş arkadaşları ve aileleriyle birlikte sosyalleşirler, deşarj olurlar.

“Gün”

Killik' te erkekler de kendi aralarında “gün” yaparlar. Erkeklerin “gün”  akşam saatlerinde köy kahvehanesinde yapılır. Haziran ayında, Ramazan oruçlarının başlamasıyla sona eren “gün” de börek, boa, gözleme gibi ikramlıkları kadınlar yapar. Kadınlar 100 lira için “gün” yaparken, erkekler bir küçük altın için gün yaparlar. Kahvehanede yapılan “gün” de çay iilip sohbet edildiği, her gün yapılandan farklı bir şey yapılmadığı belirtilmiştir.

Fabrikada alışanlar da kendi araların da gün yaparlar. Fabrikada yapılan “gün” lerdeki cinsiyet kompozisyonu köydeki gibi tek biçimli değildir. Farklı köylerde ikamet eden fabrika çalışanları, yemek molalarında bir araya gelirler ve o gün, “gün” kimdeyse o kişiye para verip dağılırlar. H.., fabrikadaki günlerde sadece para çevirdiklerini, ikramlık bir şey yapılmadığını, sadece para biriktirmeye yaradığını belirtmiştir.

Köyde kadınlar kendi aralarında “gün” yaparlar. Kadınların yaptığı “gün”, ayda bir yapılır ve “gün'e” katılan herkes ev sahibine 100 lira getirir. Gündüzleri yapılan “gün” de üç dört şit yemek ikram edilir.

31.07.2016 betim (günlük) notlarından alıntı:

“Saat ikide Havva ablanın evine gittim. Eve girdiğimde şehri abla, Hanım Ayşe, Ayşe yenge, Durkadın abla, Emine abla, Hlyla abla, Hatice teyze ve şaban dede (Havva ablanın kayınpederi) iki ayrı yer sofrasında yemek yiyorlardı. Hilal ile beni hemen sofraya davet ettiler. Yemekte “hamur orbası”, tavuk etli mantı (“kulak makarna”), sarımsaklı yoğurtlu haşlanmış patates, cacık, biber turşusu ve kadayıf tatlısı vardı. Sofrada her yemekten ikişer tabak vardı. Yine yemekler hızlı bir şekilde yendi. Havva abla ve kızı sürekli boşalan tabaklara yemek ilave ettiler. Buradaki günlerde yemek yenilirmiş ve kışın geceler uzunken de mevlit okunurmuş. Yemekten sonra çay içildi. Kolonya şeker dağıtıldı. Kadınlar son zamanlarda yaptıklarından, kışlık için yapılan-hazırlananlardan, sağlık

sıkıntılarından, 15 Temmuz sonrası kapanan hastane ve vakıf camilerinden konuştular.”

Tatıl

Killik’ te ailesiyle birlikte tatile giden kimse yoktur. Bursa’da veya başka illerde çocukları veya aileleri olan kimseler onların yanlarına giderler. Mülakatı yapılan hane başkanlarında ... kadarı yaz aylarında arkadaşlarıyla birlikte, erkek erkeğe, bir iki günlüğüne deniz tatiline gittiklerini söylemişlerdir.

Köy Hayrı

Killik’te gerçekleştirilen köy hayrının yapımı muhtarlık seçimlerine dayanır. 2009 yılında, bir önceki muhtarın döneminde, yapımı tamamlanan camii için kurban kesilmemiştir. Muhtarlık seçimleri sırasında, eğer seçilirse her yıl camii için hayır yapacağını söyleyen O.K., seçilmiştir ve vaadini de yerine getirmektedir. Geçen yıl dana kesilmiş, kan akıtılmıştır. Bu hayır için çevre köylerin kahvehanelerine dağıtılmak üzere davetiye niteliğinde broşür bastırılmıştır. Davetiye dağıtımında bulunan köy azası C.K, "her şey toplumla, birlik beraberlikle olur, çağırılmazsak gelmezler" demiştir.

Muhtar O.K., pazar günü yapılacak olan köy hayrı için yeteri kadar para toplanamadığını ve alınması gereken birçok şey olduğunu söyledi. Köyde verebilen kişilerden para toplandığını ve bu paralarla alışveriş yapıldığını söyledi. O.K. bu hayır için kilosu 35 liradan 100 kilo dana eti alacağını belirtti. Paşalar köyündeki üretim kooperatifinden kolisi yedi liraya ayran alacağını, başka bir köyden de Kemalpaşa tatlısı alıp öğretmen evine bırakacağını söyledi. Yemekleri öğretmen evinin aşçıları pişirecekti. Öğretmen evinin müdürü ise Killik köyündendi. O.K. bastırıldığı davetiyelerin belediyeye, kaymakamlığa ve birçok yere dağıtacağını söyledi. Çevredeki köylere de davetiye verildiğini, toplam 1500 kişilik yemek yapılacağını söyledi. Köy hayrı sabah 10.00'da mevlit ile başlayacak ve öğleden sonra ikiye kadar devam edecekti (14.07.2016).

17.07.2016 Betim notlarından (günlük) alıntı:

“Köy Hayrı için tişört ve şapka hazırlanmıştı. Fatma ablanın oğlu Müslüm, beyaz bir tişört giyiyordu, tişörtün arkasında Killik Köyü Gençliği yazıyordu. Saat 12.00'de camiden ilahi sesleri yükselmeye başladı. Köy hayrı Osman abinin muhtarlığı bitene kadar devam edecekmiş. Köy meydanı kalabalıktı ve kadınlar feracelerini giymişti. Feracelerinin beline renkli el örgüsü uçkurlarını bağlamışlardı, bazı kadınların belinde pullu ve aralarında deniz kabukları olan süslemeli kemerler vardı. Kadınlar caminin altındaki kapalı alanda, erkekler ise dışarıdaki üstü kapalı alanda yemek yiyordu (Fotoğraf 40). Körekem köyünden tanıdığım birkaç kişiyle karşılaştım. Kadınların feracelerinin altından şalvarları görünüyordu. Eşarpları ise daha yeni ve daha işlemeliydi. Ayrıca tanıdığım kadınlar bugün daha mutluydu. Elimizdeki fotoğraf makinesini gören kadınlar, kendilerinin fotoğraflarını çekmemizi istediler. Dışarıda yemek yiyen erkekler de yemek yerken fotoğraflarını çektiler. Yeni yeni kişilerle tanışıyorduk, tanıdığımız ve yeni tanıştığımız kişiler, bizleri evlerine yemek yemeye, çay içmeye davet ediyorlardı. Köpük tabldotlarda pirinç pilavı, kavurma, Kemalpaşa tatlısı yiyor, ayran ve su içiyorduk. Yemek servisinde bulunanlar sırtlarında Killik Köyü Gençliği ya da Kirmastı Kirvan AVM yazan beyaz tişört giyiyor ve şapka takıyordu.

Tv İzleme

Genç hane başkanlarının tamamı, yaşlı hane başkanlarının ise dörtte üçünden fazlası (%78,4) TV kanalı izlemektedir. Yaşlı hane başkanlarının %5,6'lık bir kesimine bu soru yöneltilmemiştir (Tablo F.1). İzlenen kanalların sınıflandırılması ulusal, yerel ve diğer (yabancı) şeklindedir. Konuşulanların yarısından fazlası (%62,1) ulusal kanalları izlemektedir. Genç hane başkanlarından yalnız bir kişi diğer seçeneği olan Bloomberg kanalını da izlemektedir.

İzlenen ulusal kanal cevap sayısı bir ile sekiz arasında değişmektedir. Genç ve yaşlı hane başkanlarından ikiye kişi bilmediğini ifade etmiştir (Tablo F.2). İzlenen ulusal kanallar arasında en çok TRT kanalları izlenirken, en az CNN-Türk ve NTV izlenirken, diğer kategorisine yerleştirilen kanallar ise, A Haber, A1, Flash ve Yaban TV'dir (Tablo F.2.A).

İzlenen yerel/bölgesel kanal cevap sayısı toplam 55'tir. Bu soruya ilişkin bilgi %21,1'lik kesimden alınmamıştır (Tablo F.2.B). Yerel/bölgesel kanallardan Vizyon TV (%30,9), Olay TV, Vatan TV, Rumeli TV ve diğer (Berat, Hedef, Derya, Toprak, Köy, Çiftçi, ve Bereket TV) takip edilir (Tablo F.3.A).

Konuşulanan televizyonda izlediği programların cevap sayısı bir ile sekiz arasında değişmektedir. Ortalama program sayısı 4.3'tür. İzlenen program türleri; haber (%22,3), dizi film (%16,1), dini, belgesel, yarışma, spor, evlilik, magazin, müziktir.

Gazete Okuma

Gazete takip ettiğini söyleyen %15,3'lük bir kesim vardır. Genç hane başkanları yaşlı hane başkanlarına göre iki kat daha fazla gazete takip etmektedir. Bu soru yaşlı hane başkanlarından iki kişiye yöneltilmemiştir (Tablo F.5.A). Konuşulanan takip ettiği gazete cevap sayısı en az bir en fazla beştir (Tablo F.5.B). Bu gazeteler; Olay, Sabah, Sözcü, Posta, Fanatik/Fotomaç ve diğer (Güneş)'dir (Tablo F.5.C).

Killik'te gazeteler satın alınarak, internet aracılığıyla, kahvehaneye gelmesiyle ve dağıtılmasıyla okunabilmektedir. Genç hane başkanlarının %28'6'sı gazeteyi internetten takip ettiğini söylerken, yaşlı hane başkanlarından hiç kimse interneti kullanarak gazete okumaz (Tablo 5.D).

İnternet Kullanma

Genç hane başkanlarının yarıya yakını (%45,7) internet kullanıcısı iken, yaşlı hane başkanlarından hiç kimse internet kullanmamaktadır. Bu soru yaşlı hane başkanlarından iki kişiye yöneltilmemiştir (Tablo F.6.A). Sadece bir evde internet bağlantısı varken, diğer kişiler telefonları aracılığıyla interneti kullanırlar. Ayrıca akıllı telefon kullanımı gençler arasında yaygındır.

İnternet kullanıcısı olan kişilerin yarısından fazlası bir amaçla interneti kullanır (Tablo F.6.B). İnternet en çok sosyal paylaşım siteleri, özellikle de facebook için kullanılır. Bunun dışında internet, bilgi erişim, iletişim, oyun, bankacılık işlemleri, e-devlet işlemleri, hastane randevusu, alışveriş ve diğer (öğrenci kaydı) için kullanılır (Tablo F.6.C). Köyün imamı yaz aylarında camide

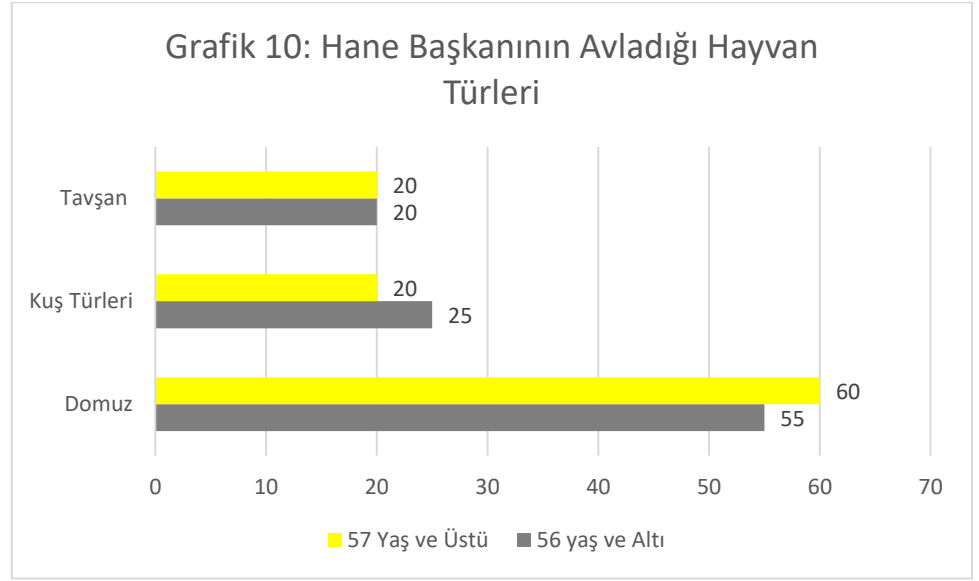
Kur'an Kursu vermektedir. İmam kursa gelen çocukların kayıt işlemleri için interneti kullandığını belirtmiştir.

Dışarıda Yemek Yeme

Özellikle “özel” günlerde dışarıda yemek yeme kültürü şehirde yaşayan insanların yaptığı bir etkinliktir. Köy halkı ilçeye gittiği zaman çoğunlukla Yörük lokantasında yemek yemektedir. Ayrıca 5 km uzaklıkta bulunan Söğütalan köyündeki alabalık tesisine de balık yemeye gidilmektedir.

Avcılık Yapma

Killik’ te genç hane başkanlarının %62,9’ u, yaşlı hane başkanlarının ise %83,8’ i avcılık yapmamaktadır. Bu soru üç kişiye yöneltilmemiştir (Tablo F.7.A). Avlanan hayvanların tür sayısı bir ile üç arasında değişmektedir (Tablo F.7.B).

Killik’ te avlanan hayvanların yarısından fazlası (%56) domuzdur. Mısır tarlalarını talan eden domuzlardan bıkan köy halkı erkeklerin domuzları öldürmelerini desteklemektedir. Öldürülen domuzların tarlada köpeklere yem edildiği söylenir. Köyde avlanan diğer hayvan türleri ise tavşan ve kuştur (Tablo F.7.C).

Bir sonraki bölümde köy halkının kanaat ve tutumlarına değinilecektir.

3.3.11. Kanaat ve Tutum

“Tutum, bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan bir eğilimdir.” (Kağıtçıbaşı, (Aktr. Elnur Srdarov), 1998, s.84.)

Bireyler yaşantılarında etraflarındaki değişimleri izlemekte, bu değişimlerden yeni bilgiler elde etmekte, elde ettiği bilgi ve oluşturduğu inanç ve değer sistemi doğrultusunda dış dünyaya uyum sağlamaya çalışmaktadır. Bu uyum isteği de zamanla tutumların değişmesine yol açmaktadır (Sardarov,2012 s.1-4). İzole bir kültürün, yaşantının söz konusu olmadığı Killik’te de değerler, tutumlar değişmektedir.

Dini İbadetlerini Yerine Getirme

Genç hane başkanlarının tamamı dini ibadetlerini yerine getirirken, yaşlı hane başkanlarından sadece bir kişi dini ibadetlerini yerine getirmediğini dile getirmiştir (Tablo G.1.A). Yerine getirilen ibadet sayısı bir ile altı arasında değişmektedir. Genç hane başkanlarının yarıya yakını (%42,9) üç farklı ibadet yerine getirmektedir (Tablo G.1.B). Killik’ te her dört kişiden biri kurban kestiğini ve namaz kıldığını dile getirmiştir. Yerine getirilen diğer ibadetler ise oruç tutmak, zekat vermek, fitre vermek, hacca gitmek, umreye gitmektir (Tablo G.1.C).

Killik’ te kurban bayramında hayvan kesmek ve bunu ihtiyacı olanlara dağıtmak önemlidir. Kurban aileden bir kişi adına kesilir. Kurban bayramından önce, kurbanın kimin adına kesileceği belirlenir. Kesilen hayvanın sağ tarafı evde tüketilirken, sol tarafı ise dağıtılır.

Adak Kurbanı Keme

Konuşulanların yarıya yakını (%48,6) adak kesilmediğini dile getirirken, %44,4’ü ise kesildiğini söylemiştir. Bu soru, %7’lik bir kesime yönlendirilmemiştir (Tablo G.2.A). Konuşulanların dörtte üçünden fazlası (%81,3) tek sebepten dolayı adak kestiğini belirtmiştir (Tablo G.2.B). Adak kurbanı kesilme sebepleri; çocuklar için, hastalık/kaza olduğunda, taşıt alınınca, akika kurbanı, askerlik, diğer (tarla alınınca, anne-baba sevabına ve torunlar için)’ dir (Tablo G.2.C).

Genç hane başkanları daha çok hastalık/kaza olduğunda ve taşıt aldıklarında kurban keserken, yaşlı hane başkanları çocukları için kurban keserler (Fotoğraf 42).

Killik'te ön araştırma ve pilot görüşme sırasında (25.04.2016) A.K.' dan (kadın,65) öğrenilen adak kesme örneği; Killik' teki Durkadın isimli kadınlar, ailelerinin yaşayan ilk çocuklarıdır. *Kişi sürekli ölü çocuk dünyaya getirdiğinden ya da doğurduğu çocuk menenjit benzeri hastalıktan dolayı bir iki yıl yaşayıp öldüğünde, doğan çocuğun yaşaması için “dur” ile başlayan bir isim konmaktaymış. Köydeki Durkadın isimli kadının babası, çocuğu sağ salim doğsun ve yaşasın diye deve alıp beslemiş. Çocuğu dünyaya gelip altı ay yaşadktan sonra bir cuma günü deveyi kesip köy halkına dağıtmış.*

Nazar ve Büyüye İnanma

Killik' te yaklaşık her beş kişiden dördü (%77,8) nazara inanmaktadır. Bu soru yaşlı hane başkanlarından iki kişiye yöneltilmemiştir (Tablo G.3.A). Köyde nazardan korunmak için en az bir en çok beş yöntem kullanılır. Bu soruya iki kişi cevap vermezken, üç kişi de bilmediğini dile getirmiştir (Tablo G.3.B). Nazardan en çok dua yoluyla korunulur. Öbür korunma yöntemleri ise; okutma, nazar boncuğu, kurşun döktürme ve diğer (muska ve “hakık”), cevşen takma, maşallah dedirtme ve tehlikeli insanların yanına yaklaşmama)' dir. (Tablo G.3.C). “Hakık” ile ilgili ayrıntılı bilgi Ekler kısmındaki “Killik'te Bir Lohusa Mevlidi” adlı yazıda verilmiştir.

Köy halkı nazar değdiğini en fazla üç şekilde anlamaktadır. Bu soruya dört kişi cevap vermezken, bir kişi bilmediğini söylemiştir. İki kişiden de araştırmacının hatasından kaynaklı olarak yanıt alınamamıştır (Tablo G.3.D). Köy halkı, halsizlik, esneme, baş ağrısı çektiğinde, hasta olduğunda, ağırlık çöktüğünde, mide bulantısında, gözde yaşlanma ve ağrı olduğunda, sıkıntı bastığında, titreme olduğunda ve diğer (gözleri çatal çatal olduğunda, biri bir şey dediğinde ve söylenen bu şeyin hemen gerçekleşmesi halinde)' dir (Tablo G.3.E).

Konuşulan hane başkanlarının yarısı büyüye inanmaktadır. Yaşlı hane başkanlarından üç kişiye araştırmacının hatasından kaynaklı olarak bu soru yöneltilmemiştir (Tablo G.4).

Türbe/Ziyaret Yerlerine Gitme

Konuşulan hane başkanlarının yarısından fazlası (%54,2) türbeye gitmektedir. %5,6'lık bir kesime b soru yöneltilmemiştir (Tablo G.5.A). İnsanlar türbe yerlerine en fazla üç sebepten dolayı gitmektedirler. Bu soru genç hane başkanlarından iki, yaşlı hane başkanlarından ise üç kişiye yöneltilmemiştir (Tablo G.5.B). Genç hane başkanlarının %40'ı gezmek amacıyla türbeye gittiğini söylerken, yaşlı hane başkanlarının yarısından fazlası (%54,2) ziyaret amacıyla türbeye gittiğini belirtmektedir. Neden türbe yerlerine gidildiğine ilişkin öbür cevaplar ise dua, şifa aramak, merak ve diğer (bilgi edinmek)'dir (Tablo G.5.C).

Hane Kazancının Değerlendirilmesi

Genç hane başkanlarının tamamına yakını (%97,1), yaşlı hane başkanlarının $\frac{3}{4}$ ' ünden fazlası (%77,8) hane kazancını değerlendirmektedir. Bu soruyu yaşlı hane başkanlarından bir kişi cevapsız bırakırken toplamda %11,3'lük bir kesimden bu sorunun yanıtı alınamamıştır (Tablo G.6.A).

Killik'te hane kazancı en fazla beş farklı şekilde değerlendirilir (Tablo G.6.B). Genç hane başkanları hane kazancının en çok emlak yatırımı (dükkan, ev, tarla) olarak (%28,6) değerlendirilmesini düşünürken, yaşlı hane başkanları kazancın, hac için kullanılması (%20,8) gerektiğini dile getirmektedir (Tablo G.6.C). Bunun yanında Killik'te hane kazancının bankaya yatırılarak, altın-döviz, araç, hayvan alınarak değerlendirildiği gibi aile için harcamalar yapılarak ve diğer (ticaret yapılarak) değerlendirilmesi gerektiği düşünülür (Tablo G.6.C).

Köy Dışında Bir Yerde Yaşama İsteği

Her dört hane başkanından biri Killik dışında bir yerde yaşamak istemektedir. Bu durum genç hane başkanları arasında yaşlılara oranla iki kat daha fazladır ve bu soru yaşlı hane başkanlarından iki kişiye yöneltilmemiştir (Tablo G.7.A).

Konuşulanların yarısından fazlası (%55,6) bir sebepten dolayı başka bir yerde yaşamak istemektedir (Tablo G.7.B). Bu sebepler; iklim ve coğrafya, şehir imkanları, iş/ekonomi, dinlenme, insan ilişkileri, memleket/akrabalık ilişkileri, kişisel sebepler, orada mal sahibi oldukları için ve diğer (köy eğlenceli bir yer

olmadığından)' dir (TabloG.7.C). Her üç hane başkanından biri (%32,1) iklim ve coğrafyadan dolayı farklı bir yerde yaşamak istemektedir. Her beş genç hane başkanından biri şehrin imkanlarından dolayı köyde yaşamak istemediğini söylerken, yaşlı hane başkanlarından hiç kimse şehir imkanlarını dile getirmemiştir.

Yaklaşık her dört kişiden üçü (%70,8) Killik dışında bir yerde yaşamak istememektedir. Konuşulanları neden başka bir yerde yaşamak istemediklerine ilişkin en fazla dört cevap alınmıştır. Her üç kişiden birine bu soru yöneltilmezken, genç hane başkanlarından bir kişi de bu soruyu cevapsız bırakmıştır (Tablo G.7.D).

İnsanlar, köylerini sevdiklerinden, alışılmışlık duygusundan, rahatlıktan, insan ilişkilerinden, iklim ve coğrafyadan, yaşlılıktan, ekonomik sebeplerden, ilçede yaşamaya ihtiyacı olmadığından ve diğer (şehir kalabalık olduğundan, köyde ölen eşinin hatırası olduğundan,) dolayı Killik dışında bir yerde yaşamak istemezler (Tablo G.7.E).

Mahalle Statüsüne Geçmenin Etkileri

Killik 2012 yılında mahalle statüsüne geçirilip Mustafakemalpaşa'ya bağlanmıştır. Köyün mahalle statüsüne geçmesi köy halkının yaşamını olumlu ve olumsuz yönde etkilemiştir. Köyün mahalle statüsüne geçmesi, köy halkını %54,2 oranında olumlu etkilerken, %29,2 oranında da olumsuz etkilemiştir. %19,4 oranında da mahalle statüsüne geçişten etkilenmeyen bir kesim vardır. Çeşitli sebeplerden dolayı %15,3'lük bir kesimden bu sorunun yanıtı alınamamıştır (Tablo G.8.A).

Köyün mahalle statüsüne geçmesinin konuşulana olumlu yöndeki etkileri; yol/ulaşım, alt yapı, belediye hizmetleri (%70) ve diğer (devlet denetiminin artmasıyla usulsüzlüğün bitmesi)'dir (Tablo G.8.C). Belediye hizmetlerinden bahsedilirken en çok da köye gelen çöp konteynerlerinden bahsedilmektedir. Belirli aralıklarla sokakların ilaçlanması, mezarlığın temizlenmesi, belediyenin köy halkını geziye götürmesi olumlu belediye hizmetleri arasındadır. Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin gerçekleştirdiği Çanakkale ve İstanbul gezisi birçok kişi tarafından mutlulukla dile getirilmektedir.

Köyün mahalle statüsüne geçmesinin konuşulana olumsuz yöndeki etkileri; faturalandırma ve vergilendirme (%36), köyün arazilerine el konulması (%24), hizmet yetersizliği (%20), bürokratik engel (%16), ulaşımın engellenmesi (%4)'tür (Tablo G.8.E).

Köy statüsündeyken daha az su faturası ödediklerine dair bilgiler edinildi. CA. Çöplerin alınmasının iyi olduğunu ancak, çöp konteynerlerinin temizlenmediği için koktuğunu ve sinek yaptığını söyledi.

Çocuklara Dair Beklentileri

Mülakatı yapılan hane başkanlarının yarısından fazlasının (%66,7) küçük çocuğu yoktur. Yaşlı hane başkanlarından üç kişiye bu soru sorulmamıştır (Tablo G.9.A). Genç hane başkanlarının %85,7' sinin küçük çocuklarına dair tek bir beklentisi vardır (Tablo G.9.B). Bu beklentiler; okumaları/üniversiteye gitmeleri (%68), meslek sahibi olmaları ve iyi bir geleceğe sahip olmalarıdır (Tablo G.9.C).

Tablo G.9.C'de de görüldüğü gibi Killik' te okumaya, üniversiteye gitmeye değer verilir. Her dört hane başkanından birinin çocuğu üniversiteye gitmektedir (Tablo 10.A). Hane başkanlarının neredeyse tamamı (%97,8) üniversiteye gitmemiş olan çocuklarının gitmiş olmalarını istediklerini belirtmiştir (Tablo 10.B).

Hane başkanlarına göre erkek çocuk için evlenme yaşı ortalama 22,70'tir. Bu sorunun yanıtı çocuğu olmayanlardan ve çocuğu evlenmiş olanlardan (%34,8) alınmamıştır (Tablo G.11.A). Konuşulana göre erkek çocuğunun yaşa bağlı evlenme nedenleri şunlardır; askerliğin bitmesi (%32,1), olgunlaşır (%24,5), kendini bilir (%20,8), işi mesleği olur (%11,3), diğer (genç evlensin, eğitimi alsın, mutlu olması için, genç yaşta torun sahibi olmak için, oğlunun gençliğini görmek için)' dir (Tablo G.11.C).

Konuşulanlardan 44 kişi erkek çocuklarının eşlerini kendilerinin seçmelerini söylemektedir. Bu tabloya ilişkin soru 19 kişiye sorulmamıştır (Tablo G.14).

Hane başkanlarına göre kız çocuk için evlenme yaşı ortalama 21,50'dir. Bu sorunun yanıtı %43,1'lik bir kesimden alınmamıştır (Tablo G.11.A). Kız

çocuğunun yaşa bağlı evlenme nedeni beş kişiye araştırmacının hatasından kaynaklı olarak alınamamıştır. Alınabilen cevaplar ise kız çocuklarının genç evlenmesi gerektiği, olgunlaşması, kendini bilmesi, meslek edinmesi gerektiği ve diğer (eğitimlerini almaları, üniversite okumaları, kıymet bilmeleri) ‘dır (Tablo G.12.C).

Konuşulanlardan 41 kişi kız çocuklarının eşlerini kendilerinin seçmelerini söylemektedir. Eş seçiminde sadece anne ve babaların aktif olmaları gerektiğini savunan %17,1’lik bir kesim vardır. Bu soru tabloya ilişkin soru 20 kişiye sorulmamıştır.

3.3.10.11. İnanışlar

İnanışlar toplumsal, yaşamsal pratikleri şekillendirir. Killik'te inanışlar hayvancılığa dayalı ekonomide, doğum, dinsel-büyüsel güçlere karşı direnmede, evlenme ve ölüm gibi ritüel süreçlerde ve de farklı mezheplere karşı düşüncelerde karşımıza çıkar. Killikte kan bağına dayanan akrabalık önemli bir olgudur. Buradaki insanlar yoğurt ve ekmek mayalarını yalnızca kendi soylarından olan kişilerden alırlar. Eğer aynı soy isme sahip olmadıkları birinden ekmek veya yoğurt mayası alırlarsa, aldıkları maya ile yapacakları ekmeğin veya yoğurdun tutmayacağına, hayvanlarının hastalanacağına veya öleceğine inanırlar. Kendi soylarından olan birinden maya alırlarsa hayvanlarında sağlık sıkıntısı yaşanmayacağını çünkü aldığı kişiyle “mayalarının bir, soyların bir” olduğunu söylerler, burada soy doğal olarak iyidir. Ancak insanlar soy isimlerinin aynı olduğu birinden maya bulamazlarsa soy isimlerinin tutmadığı birinden maya alabilmesi için “arada para geçmesi” gerekir derler. Bu nakit bedel bir lira gibi makul bir tutardır.

Killik' te çörek otu birçok yerde kullanılır. İnsanlar avlularındaki bahçelerine birer ikişer kök çörek otu ekerler. Tarhana hamuruna, *çörek* ekmeğine, nazar değmemesi için hazırlanmış *üzerliğin* içine, ölü bedenine üzerine ve de kefenin üzerine çörek otu serpilir. Tarhana ve ekmek hamurları yoğurulurken içine çörek otu eklenir çünkü hamur kabarana kadar ve güneşe serildikten (tarhana için geçerli) sonra kuruyana kadar bekleyecektir. Bu süre içerisinde hamurun başında kimse beklemeyeceğinden şeytanların hamura zarar vereceğine, ürünü bereketsizleştireceğine inanılır.

Köyde hayvancılık önemli bir geçim kaynağıdır. Damızlık hayvanı olan birinin hayvanını satmasına iyi gözle bakılmaz. “Hayvanı satan kişiye yaramaz, sütü bozulur ama alan kişiye de yarar” denir.

Büyüden korunmak için de dualı çörek otları evlerde pek fazla kullanılmayan eşyaların üzerine serpilir. Yıkanmış ölünün bedenine ve beden kefene sarıldıktan sonra da üzerine tekrar çörek otu serpilir. Çörek otunun ölünün içine şeytan girmesini engellediğine inanılır. Ölüm adetlerindeki inanışlardan bir diğeri de kınadır. Bir kadın öldüğünde ellerinde ve ayaklarında kına yoksa, yakılır. Kınasız ellerle gömülen bir kadının öbür dünyada “gavur” zannedileceğini düşünülür.

Köydeki inanışlar özellikle doğum öncesindeki ve sonrasındaki süreçlerde yoğunluk göstermektedir. Bu yoğunluk öncelikle gelin ve damadın evlendikten sonraki ilk sabahlarında gerçekleştirilir. Evlendikten sonraki bugünde *paça* geleneği yapılır. Yeni gelin, davul ve zurna eşliğinde oynatılarak köy çeşmesine götürülür. Gelin çeşmenin ahırının önünde, yerde, çamurların arasına saklanan iki şeyden (tarak, bıçak) birini bulur. Tarak bulursa kız, bıçak bulursa oğlu olacağına inanılır, bu doğacak ilk çocuk için geçerlidir. Gelin tarak veya bıçaktan birini bulduktan sonra çeşmeden testiye su doldurur. Daha sonra yine oynayarak evine kadar gelir ve kapıda testiye kırar. Bu da çocuğun su gibi uzun ömürlü olması için yapılır.

Doğumdan sonra annenin kırkı çıkana kadar başka bir kırkı çıkmamış anneye görüşmesine izin verilmez. Kırkı çıkmamış iki kadın görüşürlerse “kırk basacağına”, çocuklarının veya kendilerinin hastalanacağına ya da öleceğine inanılır. Killik'te bebekler iki kez kırklanır. Yarı kırkı doğumdan sonraki on beşinci günde, kırkı ise otuz beşinci günde yapılır. Bebek ve anne otuz beşinci gün kırlandıktan sonra ölüm riski azaldığı düşünülür. “Kırk çocuğu karşılamamalı, çocuk kırkı karşılamalı” denilir. Anne ve bebek kırlandıktan ve birkaç gün sonra yapılan Lohusa mevlidinden sonra anne bebeği ile birlikte akrabalarına götürülür. Gidilen yerlerden demir tabak alınır. Bebeğin bu tabak kadar sağlam olması istenir. Ayrıca güneş batarken çocukların uyutulmaması gerektiğine inanılır. İkinci vakti, kerahat vaktinde ise kimse uyumamalıdır. Bu saatlerde uyunan uykunun kişileri kötü etkileyeceği düşünülür.

Köydeki inanışların bir diğeri de mezhebi Alevi olan kişilerin beslenme ve cinsel pratiklerine karşıdır. Alevilerin peygamberi sevmedikleri için tavşan eti tüketmediklerine inanılır. Nitekim tavşanın köyde bilinen diğeri ismi ise “peygamberin pisisi”dir. Köy halkı, Alevilerin cinsel hayatlarını bazen akrabalarıyla birlikte yaşadıklarını dile getirirler. Odaya bir horoz bırakıldığını ve horozun korkarak uçmaya çalışırcasına kanat çırpıldığını, bu sayede odadaki mumun söndüğünü, karanlık ortamda rastgele cinsel birliktelik yaşandığına inanılır.

Bir sonraki kısımda, ekler kısmında, Killik’te Bir Lohusa Mevlidi, Hastalık-Sağlık-Şifacılık, Yöresel Tatlar ve Sözlü Edebiyata değinilecektir.

EKLER

1. Killik'te Bir Lohusa Mevlidi

Lohusa mevlidi, yeni doğum yapmış annenin ve bebeğinin kırklanmasından birkaç gün sonra gerçekleştirilen mevliddir.

Mekan ve Kişiler

Bu mevlit bitirme tezim için Killik Köyü'nde bulunduğum tarihler arasında gerçekleşti. 07.08.2016 tarihinde 12.30'da başlayan mevlit yaklaşık iki buçuk saat sürdü.

Lohusa mevlidi köyün zenginlerinden olan Hamdi Yürük'ün gelini İsmigül'ündü. İsmigül, 170cm boylarında, kahverengi uzun saçlı, beyaz tenli ve oldukça güler yüzlü bir kadındı. İsmigül, diğer bir Yörük köyü olan Sincansarnıç Köyü'nden gelin gelmiş ve eşi ile birlikte Musatafakemalpaşa'da oturuyordu. İsmigül, bebeği doğunca eşi ile birlikte kayınvalidesinin evine gelmiş, mevlidden birkaç gün sonra da kendi evine dönecekti.

Mevlit, İsmigül'ün kayınvalidesinin iki katlı evinin üst katında yapıldı. Evin kapısından girince karşımıza diğer odalarının kapılarının açıldığı, yaklaşık beş metre uzunluğunda ve üç metre genişliğinde bir alan çıkıyordu. Bu alanın sağ tarafındaki ilk oda İsmigül'ün yatak odasıydı. Bu odanın yanında ise mutfak vardı. Mutfağın karşısında kayınvalidesinin yatak odası ve onun yanında da salon vardı. Mevlit salonda okunuyordu. Salon yaklaşık yedi metre uzunluğunda, üç metre genişliğindeydi. Davetliler salonda ve girişte, anne ve bebek ise yatak odasındaydı. Mevlidi okuyan kadın (hoca) otuzlu yaşlarındaydı ve salondaki herkesi görecektir şekilde pencerenin önündeki tekli koltukta oturuyordu. Hocanın önünde küçük bir sehpa vardı. Sehpanın üzerinde bir sürahi su, bir cam bardak, bir çay tabağı tuz ve bir çay tabağı da şeker vardı. Hocanın elinde minik bir mikrofon vardı ve ses evin girişindeki hoparlörden veriliyordu.

Mevlidin davetlileri Killik ve Sincansarnıç Köylerinin kadınlarıydı. Sincansarnıç Köyünden gelen genç kadınlar günümüz “modern” tesettür kıyafetleri giyiyorlardı. Yaşlıları ise Killik'te görmeye alışkın olmadığım iri oyallı yazmalarla başlarını bağlamışlardı. Killik kadınları ise temiz kıyafetler giymişler

ve temiz yazmalarını bağlamışlardı. Mevlidde çocuklar, genç kızlar, genç ve yaşlı tüm kadınlar vardı. Mevliddeki işleri (yemek pişirme ve dağıtma, hediye dağıtma, bebek gezdirme) mevlit sahibinin akrabaları yapıyor, yakın arkadaşları ise salonda oturuyordu.

Lohusa mevlidinde İsmigül gelin olurken erkek tarafının kendisine lohusalık döneminde giymesi için aldıkları takımları giymişti. Beyaz renkli ve gül desenli bu takımın kumaşı ipekliydi. Altında pijama, üzerinde beyaz dar bir bluz, onun üzerinde de yere kadar uzanan sabahlığı vardı. Ayaklarında önü kapalı, beyaz renkli ve dantelli terlik, saçında beyaz ve pembe plastik güllerden taç ve boynunda da beyaz inci görünümlü kolye vardı (Fotoğraf 43). İsmigül aslında köydeki diğer kadınlar gibi başını kapatıyordu, ancak bu törende başı açıktı. Ayrıca köyde evinde kaldığımız kişiler de dahil olmak üzere pijamalı hiçbir kadına rastlamamıştım. İsmigül'ün tören için giydiği takımlar dikkat çekici ve iddialıydı.

İsmigül eltisi ve görümcesiyle birlikte bebeğin törensel kıyafetini giydirdi. Mevlit için satın aldığı bu törensel kıyafet beyaz gelinlikti. Lohusa mevlidinde bebeğin gelinliğinin üzerine çengelli iğne ile tutturulmuş *üzerlik* vardı. *Üzerlik*, mavi ağırlıklı renkli boncuklardan, nazar boncuğundan ve iki küçük kumaş parçasından oluşuyordu. Kumaşların içinde yılan derisi, tavuk dışkısı ve çörek otu bulunuyordu ve bu iki kumaş yılan başı diye tabir edilen bir çeşit deniz kabuğuyla birbirine dikilmişti (Fotoğraf 44).

Kur'an ve yasin okunup, dualar yapılıncaya, bebek önce hocanın önüne, sonra da misafirlerin önüne teker teker götürüldü (“elden ele gezdi”). Daha sonra hoca on dakikalık sohbet yapacağını ve ortamda gençler olduğu için, sohbeti gençlere yönelik yapacağını söyledi. Sohbette sadece kendisi konuşuyor, kadınlara tavsiyelerde bulunuyordu. Cep telefonlarını fazla kullanmamayı telkin ediyor, “evinizi, işinizi, eşinizi sevin, görevlerinizi yerine getirin ve çenenize hakim olun” diyordu. Özellikle yaşlılar başlarıyla onaylıyordu. Sohbet bitince mevlit sahibinin yakın akrabaları yemekleri dağıttı. Yemekler evde yapılmıştı. Pilav, etli-salçalı-sulu patates yemeği, kıymalı cantık, hoşmerim ve Paşalar Koop.'tan alınmış ayran dağıtıldı. Köpük tabldotlardaki yemek demir kaşıklarla yendi. Sonrasında da hocanın önündeki sehpa bulanan tuz ve şeker tabakları

elden ele gezdi. İnsanlar ya parmaklarını bandırıp yalıyorlar ya da yemeklerine koymak, hayvanlarına yedirmek için okunmuş tuz ve şekeri peçetenin içine koyuyorlardı.

Eşiksellik-Ritüelde Eşiksellik ve Kirlilik, Tehlike, Kaos

Arnold van Gennep'in 1908 tarihinde yayınlanan “Geçiş Ritüelleri”nde üç çeşit ritüel tanımı vardır. Geçiş ritüelleri üç ana ritüel evreden oluşur. Geçiş yapacak birey önce ayrılır (preliminal), eşiksel evre (liminal) bireyin yaşamındaki yeni bir dönemi vurgular, eşik sonrası (postliminal) evrede ise kişinin yeni durumuna geçmesi, entegre olması söz konusudur (Morris,2004, s.405)

Van Gennep, toplumu, birinden diğerine geçişin tehlikeli olduğu oda ve koridorlar olarak görür. Geçiş tanımsız olduğu için tehlikeler geçiş durumlarından kaynaklanır (Douglas,2005, s.124). Doğum yapmış bir kadın ve bebeği eşiksel evrededir. Anne ve bebek ilk kırk gün geçene kadar yaşamsal risk altında, savunmasız ve hastalıklara açıktır. Eşiksel (*liminal*) evre lohusalının bir sosyal statüden diğerine geçtiği bir evredir. Ancak lohusalı kadın ne geçmişteki ne de gelecekteki rol ve statüsündedir, arada kalmıştır yani bir geçiş ve dönüşüm evresindedir. Bireyin geçiş yaptığı bu eşiksel evrede belirli sınırlandırmalar mevcuttur. Killik'teki inanişaya göre lohusalı kadınların birbirlerini görmemesi gerekir. Eğer lohusalı kadınlar birarada bulunurlarsa “kırk basması” gerçekleşir. “Kırk basması”nın sonucunda anne ve/veya bebeğin sağlığı kötüye gider. Bu yüzden anne ve bebek başka bir lohusalıyla görüştürülmez ve çok fazla dışarıya çıkarılmaz. Eşiksel evrede bulunan anne, “tehlikeli” kabul edilir, diğerlerine de tehlike saçmaması ve tehlikenin kontrol altına alınması için bir süre ayrı tutulur. Daha sonrasında lohusalının yeni konumuna geçişini ilan eden ritüelle tehlike kontrol altına alınır (Douglas,2005, s.124).

Turner eşiksel sürecin simgeciliği üzerinde dururken, geçişin belirsizlik içerdiğini ve geçiş yapacak kişilerin pis ve kirli olarak düşünüldüğünü yazar (Morris,2004, s.402). Killik'te doğumdan sonra otuz beşinci gün anne ve bebek kırklanır. Kırklama eylemi için caminin avlusundan kırk tane taş toplanır. Her bir taşın üzerine dua okunarak kırk suyunun içine atılır. Bu su ile anne ve bebek yıkanır, kalan su da evin içerisine serpilir. “Kırk çocuğu karşılamamalı, çocuk

kırkı karşılamalı” denilerek kırklama otuz beşinci gün gerçekleştirilir. Kırklama eylemine misafir davet edilmez. Lohusalı kadının annesi ve kayınvalidesi kırklama ritüelini yapar. Cami ve caminin avlusu “kutsal” mekan olarak kabul edilir. Caminin avlusundan toplanan taşlar da kutsaldır çünkü bir şeye, bir yere bağlıdır. “Taşlar insanlara iktidar, dayanıklılık, süreklilik ifşa etmektedir” (Eliade,1991, s.133). Su hayatın, potansiyel ve üretken güçlerin, doğumun ve büyümenin kaynağıdır (Eliade,1992). Kırklama eyleminde eşikteki anne ve bebek su ile arındırılır, yenilenir, ilk baştaki bütünlüğüne kavuşturulur. “Okunmuş” su kutsaldır ve bolluk, bereket, yenilenme ve sağlık getirmesi için evin içine serpilir.

Turner, *liminal* evrede yapılar arası durumu inceler. *Preliminal* ve *postliminal* evrelerin iki sabit yapı olduğunu belirtir. *Liminal* evrede tersinme vardır. Gündelik hayat akışında yapılmayan şeyler yapılır, giyilmeyen kıyafetler giyilir (Morris,2004, s.403). Geçiş ve dönüşüm halinde olan anne bu eşiksel ritüelde dikkat çekici beyaz bir kıyafet giymiş, pembe plastik güllerden taç takmıştır. Ayrıca bebek için de beyaz gelinlik tercih edilmiştir. Burada beyaz renk saflık, masumiyet ve kutsallığın simgesi iken pembe ise fertilitenin simgesidir.

Lohusa mevlidinde bebeğin kıyafetinin üzerine çengelli iğne ile tutturulmuş *üzerlik* vardı. *Üzerlik*, mavi ağırlıklı renkli boncuklardan, nazar boncuğundan ve iki küçük kırmızı kumaş parçasından oluşuyordu. Kumaşların içinde yılan derisi, tavuk dışkısı, sarımsak ve çörek otu bulunuyordu ve bu iki kumaş yılan başı diye tabir edilen bir çeşit deniz kabuğuyla birbirine dikilmişti. Çörek otu, sarımsak ve tavuk dışkısı şeytanların bebeğe zarar vermesinin önüne geçmek içindi. Yılan başı denen bu kabuk nazar ve büyüden korunmak için muskalarda ve kemerlerde kullanılıyordu (Fotoğraf 45). Eliade, deniz kabuklarının, doğumu simgeleyen suyun yanında cinsel simgeciliğe de içkin bir şey olduğunu belirtir. “..deniz kabukları ile kadın üreme organları arasındaki benzerlik; istiridyeleri, suları ve ayı birleştiren ilişkiler; nihayet istiridyenin içinde oluşan incinin jinekolojik ve embriyolojik simgeciliği ifade eder” (Eliade,1992,s.143). Ancak köyde kadınların ve çocukların üzerlerinde gördüğümüz ve yılan başı olarak tabir edilen bu kabuk, yılanın sembolik anlamını da içermektedir. Yılan, Eliade'ye göre üreme, yenilenme ve

başkalaşımınla ölümsüzlüğe kavuşmayı simgeler. “Kutsal nesne ve simgeler hem kendisi hem de başka bir şey olma paradoksundadır” (Eliade,1991,s). Çengelli iğneye tutturulan mavi boncuklar su ile ilişkilidir, yenilenmeyi sembolize ederken kırmızı kumaş parçaları ateşi-varlığı, fertilitiyi ve kurbanı sembolize eder. Çengelli iğne, açma-kapama işlevi olan bir kilittir. Nazardan korunmak için bu kültürde sadece çengelli iğne de takılmaktadır. Çelik, demir gibi maddelerden yapılan bu iğne sağlamlığı, dayanıklılığı ve gücü temsil eder.

Postliminal evrede çocuk ve anne artık toplum içine karışabilecektir. Çocuk mevlidin sonuna doğru salona, kadınların arasına götürüldü. Bebek salonda elden ele gezdi ve entegrasyonu sağlandı. Anne ise mevlidden birkaç gün sonra yakın akrabalarına bebeğiyle birlikte gidebilecektir.

Communitas- Ritüelde Communitas

Turner, *communitas*'ı geçiş ritüellerinin eşiksel (*liminal*) evresiyle bağlantılandırır. Communitas, “somut, tarihsel, tekil bireyler arasında bir ilişki” olarak tanımlanır. “Communitas, varoluşsal ya da kendiliğinden olaylar ya da deneyimlerin yanı sıra, bir ilişki biçimi, bir grup veya bir inanç ya da ideolojiyle özdeşleştirilen metaforik bir kavramdır” (Morris,2004,404). Communitas, geçiş ritüellerinin *liminal* evresinde karşımıza çıkar çünkü bu evrede statü değişikliğine geçiş söz konusudur. Katıldığım ritüelde yeni anne olan İsmigül, artık sadece evli bir kadın değildir. O artık “çocuklu bir kadındır”, giyimi, davranışları, ailesinin ve toplumun ondan beklentileri değişecektir. Çocuk ise hayatta kalabilmiş ve yaşama entegre olacak duruma gelmiştir.

Communitas, sosyal ve bireysel tüm ayrımların ortadan kalktığı, statülerin eşitlendiği, benzer hata aynı kıyafetlerin giyildiği bir grup ile bütün olma duygusudur. Mevlide sadece kadınlar katılabilmektedir ve bu bir *communitas* örneğidir. Mevlidde *communitas*, bireyler arası ilişkilerde, özellikle İsmigül'ün eltisiyle ve görümcesiyle arasındaki ilişkilerde, mutfakta yemeklerle ilgilenen aile ve akraba üyeleri arasında, salonda hocayı dinleyen kadınlar arasında görülebilmektedir.

Anne ve bebek yatak odasında iken eltisi ve görümcesi bebeği giydirmesine, mevlidde dağıtılmak için yaptırılmış buzdolabı süslerinin ve

çorapların tepsilere yerleştirilmesinde görev almışlardır. Üç kadın her şeyi özenle ve ortak bir duyguyla yapmışlardır.

Mutfakta İsmigül ve eşi İsmail'in halaları, teyzeleri, yengeleri davetliler için yaptıkları yemekleri dağıtmak için hazır hale getirmeye çalışıyor, mekanik olmayan bir organizasyonla işlerini yapıyorlardı. Ortak bir amaç için orada bulunulduğundan gelin ve damadın akrabaları arasında bir statü ayrımı yok denebilirdi.

Salonda ise *communitas* dini boyutuyla kendini gösteriyordu. Davetliler dip dibe oturuyor ve hocayı dinliyordu. Davetliler arasında zengin- fakir, genç- yaşlı, evli- bekar gibi statüsel ayrımlar ortadan kalkmıştı, davetliler ortak bir toplumsal bağ ile bağlıydı.

Lohusa mevlitindeki *communitas* simgeleri; mevlit yemeği, çorap, dolap süsü, tuz, şeker.

Doğum, sünnet, askere gitme, evlenme, hacca gitme ve ölüm adetlerinde geçiş ritüellerinin eşik öncesi, eşik ve eşik sonrası evreleri ve de *communitas* görülebilmektedir. Eşiksel süreçlere mezuniyet aşamaları, işe kabul edilme, yeni bir titr sahibi olma örnek olarak verilebilir. Kısacası ortak veya benzer bir amaç için bir araya gelmiş, benzer duygu ve anı yaşayan insan topluluklarında *communitas* görülebilmektedir.

2. Hastalık-Sağlık-Şifacılık

F1 (hane başkanı) mülakatları incelendiğinde görüşülen kişilerin yarısından fazlasının (%54,2) sağlık sorunu vardır. Bu sorunların yarısından fazlasını dolaşım sistemi hastalıkları ile kas-iskelet ve bağ dokusu hastalıkları oluşturmaktadır. Hane başkanlarının %28 'i şifa bulmak için doktor dışında birine (şifacı) gider. Şifacıya gitme nedenleri ise ağrılar, ortopedik hastalıklar, deri ve zührevi hastalıkları, sinir sistemi rahatsızlıkları ve diğer (diş çektirme)' dir.

F2 (hane başkanı eşi) mülakatları incelendiğinde ise konuşulanların %75'inin sağlık sorunu vardır. Bu sorunların yarısından fazlasını (%64,4) dolaşım sistemi hastalıkları, kas iskelet ve sinir sistemi hastalıkları oluşturur. Hane başkanı eşlerinden %14,7'si şifa bulmak için doktor dışında birine gider. Hane başkanı eşlerinin şifa arama nedenleri ise; ağrılar (%50), ortopedik hastalıklar (%28,6), deri ve zührevi hastalıkları ve çocuk sahibi olmak içindir. Konuşulanların %22,1'i çocuk sahibi olmak için doktor dışında bir yöntemle başvurmuştur. Bu yöntemler; adak adama, türbeye gitme, hocaya gitme ve bel sardırma'dır. Bel sardırma çocuk sahibi olmak için kullanılan en yaygın (%35) yöntemdir.

Hastalık ve Sağlık İçin Uygulanan Yöntemler

Ağrılar için; Ağrıyan bölge jilet ile küçük küçük (1/3 cm) çizilir, zeytinyağı veya soğan ile pansuman yapılır. Ağrılı bölgeden fazla kan gittiği için iyileşeceği/iyileştiği düşünülür.

Kabakulak için: Domuzun azı dişi kazanan altına (karasına) sürülür ve üç kez kulhuvalahu ehad duası ile bir kez de elham duası okunarak şiş bölgeye dışın dip kısmıyla üç dört tane çizik atılır.

“Temre” (mantar): Cilt hastalığı olan “temre” için yedi tane arpa kullanır. Tebbet ve kulhuvalahu ehad duaları yedişer kez okunarak vücuttaki yaraların “avulları” (kabukları) çizilirken “temre tentesi bugün cumartesi, temre gitsin külü kalsın” denilir. “Avulların” kenarları kaldırılır, yaraya tükürülür ve ocaktan

alınan kül sürölür. Bu işlem cumartesi günleri yapılır ve arpalar “çetrete” (dört yol ağzı) atılır.

Kısırlık tedavisi: Ebegümeci ve arpa kaynatılır, bir kumaşın içine konulur. Gebe kalmak isteyen kişi bu karışım soğumadan üzerine oturur. Ayrıca “beli açık” olan kişiler gebe kalamaz denilir. Yumurta sürölerek bel bağlanır ve bu şekilde bel kapanmış olur.

3. Yöresel Tatlar

Mısır keşkeği: Taştan çekilmiş mısır yıkandıktan sonra kaynayan suya atılır. Tuz eklenir, ara sıra karıştırılarak kısık ateşte pişirilir merhem kıvamına gelene kadar pişirilir. Başka bir tavada soğan kavrulur ve keşkeğin üzerine eklenir.

Mısır çorbası: Mısır keşkeğinden bir miktar tencereye ayrılır. Kaynamış süt ve az bir miktar su eklenir. Tencereyi ocaktan indirmeden karabiber de eklenir.

Mısır kaçamağı: Çayın tüketime girmediği zamanlarda, sabah kahvaltısındaki çorbanın yanında yenilen bir yiyecektir *mısır kaçamağı*. Kaynayan tuzlu suyun içine mısır unu atılır. Sürekli karıştırılarak muhallebi kıvamına gelene kadar pişirilir. Üzerine tereyağı veya kaymak dökülür.

Buğday Keşkeği: Buğday kazanda kabartılır. Kazan kızgın ateşte değil, korun üzerinde durur. Ayrı bir yerde tavuk haşlanır, tavuğun suyu ve eti tereyağıyla birlikte buğdayın içine dökülür. Sonra keşkek büyük tahta kaşıklarla dövülür.

İrmik helvası: Tereyağı veya margarin tencerede epey kızdırılır. İrmik ve çam fıstığı birlikte atılıp kavurulur. Daha sonra süt ve yumurta sarısı eklenir. Lapa hale gelene kadar pişirilir.

Erişte: Az yumurtalı hamur ince ince kesilerek güneşte kurutulur. Erişteden kıyma çorbası ve mantı yapılır.

Kıyma çorbası: İçinde erişte, nohut ve süt bulunur ancak et bulunmaz.

Mantı: Eriştenin ve kulak hamurunun nohut ve tavuk suyuyla pişirilmesinden oluşan bir yemektir.

Kulak hamuru: Tüm kenarları yaklaşık 1cm olarak kesilmiş üçgen şeklindeki hamur güneşte kurutulur.

Makarna: Dört etrafı yaklaşık 0.5 cm olarak kesilen hamur güneşte kurutulur. Ayçiçek yağında makarnalar pembeleşene kadar kavrulur. Daha sonra su eklenir.

Boaça: Soda, yoğurt ve yumurtayla yapılan *mışinganın* fırınında pişirilir.

Gebe börek: Un gibi yağlı hamur ve şeker iç malzemesi olarak kullanılır. Bir beze hamur açılır içine bu yağlı hamur ve şeker doldurulur ve üzerine de yine bir kat hamur açılır. İç malzemesi çıkmasın diye kenarları bastırılıp fırına verilir. Fırından çıkınca hamur ortadan yarılr, ayran veya kompostoyla yenilir.

Bohça (dünür bohçası)- gelin bohçası- diş bohçası: Yağlı, yumurtalı hamur yoğurulup yufka gibi açılır. Her yufka ayrı bir tepsinin içinde ay çiçek yağı dökölüp katlanır. Katlanmış her bir yağlı hamur elle bastırılarak ayrı bir tepsinin içine üst üste konur. Üstüne yumurta sarısı sürölür, susam, çörekotu ve renkli şeker serpilir (Fotoğraf 47). *Gelin ve diş bohçasının* malzemeleri aynı ancak süslenişi farklıdır (Fotoğraf 48).

3.1. Ekmek Çeşitleri

Çörek ekmeği: Ekşi mayalı hamur akşamdan yoğurulur sabaha kadar kabarr. İçerisinde yağ yoktur. Ekmek fırınının kızgın tabanında, yerde pişirilir (Fotoğraf 49).

Sini/tepsi ekmeği: Ekşi mayalı hamur yağlı tepsiye koyularak ekmek fırınında pişirilir (Fotoğraf 50).

Lokum ekmeği: Ekşi mayalı hamur ince biçimde açılır. İçerisine haşhaş, ceviz, fındık eklenir ve rulo yapılarak yağlı tepsiye konur. Üzerine yumurta sürölür, çörek otu ve susam serpiştirilir.

4.Sözlü Edebiyat: Özlü Sözler, Maniler, Ninniler, Masallar

Özlü sözler

“Erkek anası yer halısıdır, kız anası duvar halısıdır”.

"Bir evde bir horoz olur, evde 10 tane horoz olursa sabahlar tez olur".

“Yörükler kendi çapasında harcanır (kafasındakini yapar)”.

“Kocana göre bağla başını, harantaya (kalabalık) göre pişir aşını”.

“Kısmetin hayırlıysa beri hayırsızsa geri”.

“Elden aldım ele vereyim, kel kulağımı kesip sana vereyim”.

“Kına cennet sıvasıdır”.

“Kınasız ellere gavur eli denir”.

“Keçi sütü ana sütü gibidir”.

“Cambazdan inek alma, tarlaya vişne ekme, kapıya keçi sokma (cambaz dolandırır, vişne çabuk çoğalıp tarlayı sarar, keçi de en ufak delikten geçerek tarlayı mahveder)”.

Maniler

Orak biçtim mevlitle

Yara çıktı terlikle

Yar terledi, ben sildim

Elimdeki mendille

Manici mani başı mısın?

Cevahir taşı mısın?

Sana bir mani atsam

Cebinde taşır mısın?

Erik dalını eğmeli
Eriğini yemeli
Hani yârin deyince
Gösterdiğine değmeli

Tarlalarım düz olsa
Koyunlarım 100 olsa
Ben koyuna bakarım
Ama arkadaşım kız olsa

Killik'in ad takışı
Körekem'in bit kırışı
Uğurlupınar'ın kıvrak yürüyüşü
İncealipınar'ın çamur yarışı
Kocakoru'nun dayısı
Minayva'nın (Ağaçlı) ayısı

Ninni

Karlıdağlar kara gitmiş
Baban adam dağa gitmiş
Ninni uyusun yavrum benim ninni

Salıncağın ipi kiraz
Sallayalım biraz biraz
Uyusun büyüsün bebeğim ninni

Masal

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur zaman içinde altı asma oğlu (Altasmoğlu) varmış. Bu adam fakirmiş. Gel zaman git zaman bir tilki dadanmış asmalarına, üzümlerini yiyormuş. Kapısına bir kapan kurmuş. Ertesi gün bir varıyor bakıyor, bir tilki kısmış kuyruğundan. Demiş “seni ne yapayım, öldüreyim mi?”, tilki de “aga aga, demiş, beni öldürme, ben seni evlendiririm”. “Yok demiş adam, sen beni nasıl evlendireceksin, sen bir tilkisin” demiş. “Yok demiş tilki sen bana bırak, sal beni”. ‘Bak demiş beni kandırma, tamam kandırmıcam salmış tilkiyi. Bir zaman geçmiş, gitmiş tilki, bir ağanın kızını istemiş. Ağanın ırgatları demiş, bir tilki geldi kapıya, Altasmoğlu senin kızını istiyor Allah’ın emriyle. Gelsin demiş ağa. Tilki geri dönmüş, “sana kız buldum, seni everecem” demiş. “İyi diyor, gidelim bakalım”. Beraber gidiyorlarmış. Bir dereden geçiyorlarmış, bakmış tilki adamın üstü başı yırtık, köylü, fakir. “Bu kız seni böyle görürse beğenmez. Sana ben elbise getireyim”. Tilki pazara gidip giysileri kapıp gelmiş. Gitmişler konağa. Adam sürekli üstüne bakarmış. Kızın babası sormuş “niye bakıyor bu üstüne” demiş. Tilki, “bunun daha önce bir elbiseleri vardı, beğenmiyor üstündekileri, çok zengin bu, pişman oluyor giydiğine” demiş. Halbuki adamın altı tane üzüm asması varmış. “Tamam demişler, biz adamın mal varlığına bakmaya geliriz”. Bunları yedirip içirip göndermişler. Gelirken yolda manda sürüsünü görmüşler, eğer kimin sürüsü diye sorarlarsa Altasmoğlu’nun dersiniz inek sürüsü, koyun sürüsü, kaz sürüsü hepsi için Altasmoğlu’nun dersiniz. Müstakbel kayınpeder soruyor bu sürü kimin, bu sürü kimin cevap hep Altasmoğlu’nun. Vaaay diyo adam, bizim damat zenginmiş. Eşkiyalar evde çaldıkları paraları sayıyorlarmış. Devlet gelecek sizi yakalayacak deyince eşkiyalar kaçmış. Ağa köye gelmiş, Altasmoğlu’nun evini sormuş. Tilki hemen ağayı sokakta karşılamış ve eşkiyaların evine götürmüştü. Eşkiyaların evinde ne olmaz, bi oda dolusu yağ, bi oda dolusu bal, bi oda dolusu altın. Ağa evi görünce hemen demiş haftaya düğünü yapın. Düğün kuruyorlar. Tilki diyor ki; “seni ben everdim, zengin kız aldım. Bana ölene kadar bakacan amma köşeye oturtcan beni, altıma minder, post koyacan. Öldüğümde köylüyü toplucan sela okutcan hocaya, mezara tabutla göndercen”. Gel zaman git zaman tilki biraz yaşılanıyor. Ulan diyor, bakalım bu sadıcı ben bi deneyim diyor, köylüyü toplayacak mı? Kendini yanı başına atı veriyor. Altasmoğlu’nun karısı,

tilkinin kuyruğundan tutup camdan atıveriyor. Altasmoğlu tarladan geliyor akşam, tıpır tıpır çıkıp geliyor tilki. “Karın tuttu beni atıverdi camdan, sen bana böyle mi bakacaktın? ben seni everdim, zengin yaptım” diyor. Adam karısına soruyor: “len naptın”? “Ne bilem ya, öldü sandım ben bu aydaşı, tuttum kuyruğundan atıverdim”. Altasmoğlu diyo “sadiç bi daha esas ölürsen hocayı çağırır, yıkar, gömerim” diyor. Her gün tavuk yerlermiş, tavuk istermiş tilki. Bir gün hava yağışlı Altas Moğlu tarlaya gitmiyor. Tilki bu seferde sadıcını deniyor. Çırpınıyor çırpınıyor, düşüyor yere, numara yapıyor, ölüyor. Altasmoğlu tilkiyi alıyor, bahçeye gömüyor. Sonra “garı diyor; öldü, gömdüm anasını sattığının tilkisini”. Akşama tilki topraktan çıkıp geliyor. “Sadıç, hani beni yıkayacaktın, köylüleri toplayacaktın, götürcektin mezara”? “Sadıç demiş ben şeytana uydum, bir daha ölürsen öyle yaparız”. Tilkinin vadesi dolmuş bir gün. Bu sefer esasdan ölmüş. Kadın “at gel enkini garı” demiş. Altasmoğlu, “ya gine masustan öldüse, şimdi gene bu canlanır gelir, ben en iyisi köylüyü çağırayım” demiş. Toplamış köylüyü, yıkattırmış, hocayı çağırmış. Bu sefer ölmüş gitmiş tilki, masalda burda bitmiş.

4.1. Çocuk Oyunları

Kız çocuk oyunları: Bebek bebek oyunu, bebekçilik (gelincikle oynanır), malak (beştaş), birdirbir, ebe dikmece.

Erkek çocuk oyunları: Ebe dikmece, silmece (saklambaç), malak, altın gümüş (saklambaç), çelik değnek, toka toka, eşek bindirmece, ebe silmece, sinmacı (yakalamaca), gündöndüden yapılan araba oyunu, taş dikmece.

ÖZEL AMAÇLI TABLOLAR

1.) FABRİKADA ÇALIŞMA ARTTIKÇA KÖY DIŞINDA BİR YERDE YAŞAMA İSTEĞİ ARTMAZ.

	N	İster		İstemez	
		n	%	n	%
GENEL TOPLAM	69	18	26,1	51	73,9
Çalışır	17	5	29,4	12	70,6
Çalışmaz	52	13	25,0	39	75,0

Fabrikada çalışma durumu ile yaşanan köyün dışında başka bir yerde yaşama durumu kıyaslandığında fabrikada çalışanların yarısından fazlası yaşadıkları yerin dışında bir yerde yaşamak istememektedirler.

Fabrikada çalışan hane başkanlarının tamamı genç hane (56 yaş ve altı) başkanıdır. Yaşlı hane başkanlarından 3 kişiye yaşanan köy dışında başka bir yerde yaşamak isteyip istemediklerine ilişkin sorun sorulmamıştır ve 3 frekans 72 olan N'den düşülmüştür. Şehir ile olan bağlantı inanların yaşadıkları yerle olan bağıını koparmalarına sebep olmamaktadır.

2.) HANE NÜFUSU ARTTIKÇA KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK ARTAR.

	N	1-39		40-80	
		n	%	n	%
GENEL TOPLAM	36	28	77,8	8	22,2
Küçükbaş Hayvan Sahipleri (Hane Nüfusu 4 ve Altı)	27	22	81,5	5	18,5
Küçükbaş Hayvan Sahipleri (Hane Nüfusu 5 ve Üstü)	9	6	66,7	3	33,3

Konuşulan hane başkanlarının hane nüfusu ile küçükbaş besleme durumları karşılaştırıldığında hane nüfusu 5 ve üstünde olanların daha fazla sayıda küçükbaş beslediği görülmüştür.

Köyde hane nüfusu 5 ve üstü olan toplam 12 hane bulunmaktadır. Bu 12 hanede toplam 300 küçükbaş bulunmaktadır. 5 ve üstü nüfusa sahip haneler köydeki toplam küçükbaş sayısının yaklaşık 1/3'üne sahiptir. Üstelik bu hanelerden 3'ünde küçükbaş hayvancılık yapılmamaktadır. Bu da öne sürülen hipotezi kuvvetlendirmektedir.

3.) HANEDE TARIM YAPILMA ARTTIKÇA AVCILIK YAPMA ARTAR.

	N	Tarım Yapılır		Tarım Yapılmaz	
		n	%	n	%
GENEL TOPLAM	69	16	23,2	53	76,8
Avlanır	21	13	61,9	8	38,1
Avlanmaz	48	3	6,3	45	93,7

Konuşulan hane başkanlarının hanelerinde tarım yapılma durumu ile avcılık yapılma durumu karşılaştırıldığında tarım yapılan hanelerde yapılmayanlara göre avcılığın daha yüksek olduğu görülmüştür.

Dağ ve orman köyü olan Killik'te domuz vardır ve tarlara zarar vermektedir. Geçimini topraktan sağlayan hanelerde mahsullerini korumak için domuz (%56) avlarlar.

4.) EĞİTİMSİZ OLAN HANE BAŞKANI EŞLERİNİN GEBE KALMA SAYISI YÜKSEKTİR.

	N	Gebelik Sayısı 4,48 ve Altı		Gebelik Sayısı 4,5 ve Üstü	
		n	%	n	%
GENEL TOPLAM	68	45	66,2	23	33,8
Hiç Eğitimi Olmayanlar	25	2	8,0	23	92,0
Eğitimi Olanlar	43	43	100,0	0	0,0

Konuşulan hane başkanı eşlerinin eğitilmiş olmaları ile gebe kalma sayıları kıyaslandığında eğitimsiz hane başkanı eşlerinin çok daha fazla gebe kaldığı görülmektedir.

68 hane başkan eşinin 66'sı toplamda 295 kez gebe kalmıştır. Eğitimsiz hane başkanı eşlerinin gebe kalma sayısı toplamı 145'tir ve ortalaması ise 5,8'dir. Üstelik eğitimsiz olan bu kadınlardan ikisi hiç gebe kalmamıştır. Bu durum öne sürülen hipotezi kuvvetlendirmektedir. Eğitimi olmayan ve gebe kalan kadınların ortalama gebe kalma sayısı, eğitimi olan ve gebe kalan kadınların gebe kalma sayısından yaklaşık 2 kat (3,48) fazladır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada 2016 yılı Temmuz-Ağustos aylarında gerçekleştirilen saha araştırmasındaki bilgilerin derlenmesi sonucunda Bursa ili Mustafakemalpaşa ilçesi Killik köyünün sosyo-ekonomik yapısı anlatılmaya çalışılmaktadır.

Killik, Bursa ili Mustafakemalpaşa ilçesine 25 km uzaklıktadır. Köyde Yörükler yaşamaktadır fakat Laz, Gürcü ve Kürt kökenli gelinler de vardır.

Konuşulan 72 hane başkanı vardır. 72 hane başkanının 66'sı erkek, 6'sı kadındır. Hane başkanı olan kadınlardan 5'inin eşi ölmüştür. Hane başkanı olan 1 kadın ise evli bekar statüsündedir.

Köy nüfusu 220'dir. Köydeki cinsiyet kompozisyonu ise 111 kadın, 109 erkektir. Ortalama aile büyüklüğü 3,05'tir.

Köyde hane başkanlarında %90,3'lük, hane başkanı eşlerinde ise %73,5'lik çalışma oranı söz konusudur. Hane başkanlarının %23,6'sı fabrikada ve mermer ocağında çalışmaktadır. Akçalar kasabesindeki gıda fabrikası genç nüfusun göçünü engellemiştir.

Çalışan hane başkanlarının yaptığı ortalama iş sayısı 2,77'dir. Köyde tarım, ormancılık ve hayvancılık yoğunluklu olarak yapılmaktadır. Çalışılan sektörlerin yarısından fazlası (%58,5) aile işidir.

Köyde tarım, başta insanların ev tüketimi için gerekli gıda ihtiyacını sağlamak daha sonra hayvanlarının yem ihtiyacını sağlamak için yapılmaktadır. Tarlaya ekilen ürün hayvan yemi için yetiştirilmekte, bahçeye ekilen ürün ise hanelerin gıda ihtiyacını karşılamak içindir. Köyde kuru tarım ürünleri olan buğday, arpa, mısır, yulaf, yonca yetiştirilmekte ve bu ürünler hayvan yemi olarak evde kullanılmaktadır.

Killik' te mülakatı yapılan hane başkanlarının 3/4' ünden fazlasının hayvanları vardır. Araştırmanın yürütüldüğü tarihlerde, kayda alınan toplam 73 adet büyükbaş, 925 adet küçükbaş, 962 adet kümes hayvanı bulunmaktadır. Hayvanlardan elde edilen süt evde kullanılarak ve satılarak değerlendirilir. Süt günde iki kez gelen sütçüye ve köyden kişilere satılır.

Killik hanelerinin %83,3'ünde ekonomik olarak ormancılık faaliyeti yürütülmektedir. Hanelerin %94,3'ü ürün toplayarak (*değneyerek*) makte dışında ormandan yararlanır.

Köyün yaklaşık 2 km ilerisindeki yaylada her yıl Ertuğrul Gazi ve Osmangazi Yörük Kültür Derneği tarafından Yörük Şenliği düzenlenmektedir.

Killik Sünni ve muhafazakar bir köydür. Dini ibadetleri yerine getirmek köy halkı için önemlidir. Bunun yanı sıra batıl inançlara da inanılmaktadır. Nazara büyüden daha fazla inanılmaktadır. Nazardan dua ederek korunurken, büyüden korunamadıklarını dile getirmektedirler.

Köy mahalle statüsüne geçmesinin olumsuz sonuçları bulunmaktadır. Bunlar; köy arazilerine el konulmuş olması, faturalandırma ve vergilendirmenin getirilmiş olması, hizmet yetersizliğinin bulunması ve bürokratik engellerin bulunmasıdır.

Tarım, hayvancılık ve ormancılığa ilişkin bilgi verici kurslar açılmalı, elde edecekleri faydayı maksimum seviyeye çıkarmaları gözetilmelidir.

Köyde bireylerin kendilerini geliştirebilecekleri herhangi bir sosyal olanak yoktur. Genç nüfusun fazla olduğu bu köye kütüphane, oyun parkı, bedensel ve zihinsel becerilerin geliştirilebileceği kurslar açılmalıdır.

Bu bölümde bahsedilen sonuç ve öneriler 32 gün boyunca kalınan süre içinde yapılan katılarak gözlem ve yüz yüze mülakatlarda edinilen bilgiler ışığında yazılmıştır. İstanbul Üniversitesi Antropoloji Bölümü Sosyal Antropoloji Anabilim Dalı'nın yönettiği bu araştırmada yer alan öneriler köyün ve köylünün daha iyi koşullara gelebilmesi, ekonomik gelirlerini arttırabilmeleri ve daha bilgili, becerili olmaları için kişi ve kurumlarca ileriki yıllarda hayata geçirilebilir.

ÖZGEÇMİŞ

29 Ağustos 1989 tarihinde İzmir ilinin Bornova ilçesinde doğdu. Eğitim-öğretim hayatının ilk iki yılını Manisa Akhisar Yatağan Köyü'nde tamamlamış ve devamında taşınalı eğitimle üç yıl İstiklal İlköğretim Okulu'na ve üç yıl da 75.Yıl İlköğretim Okulu'na gitmiştir. Ortaöğretimini ise Akhisar Adnan Menderes Lisesi'nde tamamlamıştır.

2007 yılında Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü'ne kayıt yaptırmış ve 2011 yılında mezun olmuştur.

2013 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Antropoloji Bölümü'ne kayıt yaptırmış ve 2018 yılında mezun olmuştur.

Uluslararası bir kahve şirketinde 2011-2016 yılları arasında önce full time ve sonra da part time barista olarak çalışmıştır.

2017 ocak ayında, Uluslararası Pilates Federasyonu'nun mat work ve reformer pilates sertifika programına katılmıştır. İki buçuk yıldan beri pilates eğitmenliği yaparak geçimini sağlamaktadır.

Dört yıldan beri Arjantin Tango yapmaktadır. Dansını geliştirmek için çeşitli dersler almış ve belirli dans okullarında asistanlık yapmıştır.

2016 Temmuz ayında “Monografik Köy Araştırması” için Bursa Mustafakemalpaşa Killik Köyü'nde Yamaç Kona ve Hilal Fadime Erdoğan ile 32 gün boyunca saha çalışmasında bulunmuştur.

KAYNAKÇA

Altuntek, N. S. (2009): *'Yerli'nin Bakışı Etnografya: Kuram ve Yöntem*: Ankara. Ütopya Yayınevi.

Altuntek N.S. (Hazırlayan). (2015): *Yöntembilim Üzerine Antropolojik Okumalar*: Erdoğan Boz (Çev.). Ankara. Dipnot Yayınevi.

Arslan, A. (2003): *Bir Köy Sosyolojisi Çalışması: Kavaközü Köyü'nün SosyoEkonomik Yapısı ve Sorunları*. Eskişehir: Sosyal Bilimler Dergisi. (Osmangazi Üniversitesi). Cilt: 4. Sayı: 1. Sayfa: 1-26.

Bates, D.G. (2009): *21. Yüzyılda Kültürel Antropoloji: İnsanın Doğadaki Yeri*. Suavi Aydın ve Ark. (Çev.). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Douglas, M. (2005): *Saflık ve Tehlike*. Emine Ayhan (Çev.). İstanbul: Metis.

Duben, A. (2002): *Kent, Aile, Tarih*. Leyla Şimşek (Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Eliade, M. (1991): *Kutsal ve Dindışı*. Mehmet Ali Kılıçbay (Çev.). Ankara: Gece Yayınları.

Eliade, M. (1992). *İmgeler Simgeler*. Mehmet Ali Kılıçbay (Çev.). Ankara: Gece yayınları.

Emiroğlu, K., Aydın, S. (2003): *Antropoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Erol, S., Yılmaz, G. (2016): *Barselona Etnoloji Müzesi ve Sergilemenin Politikasına Yeni Yaklaşımlar*. İstanbul: Sanat Dünyamız (Yapı Kredi Yayınları). Sayı: 150. Sayfa: 86-94.

Hart, K. (2011): *Modernliği Dokumak. Bir Batı Anadolu Köyünde Hayat, Aşk, Emek*. Elçin Genç (Çev.). İstanbul: Koç Üniversitesi.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1998): *Kültürel Psikoloji*. İstanbul: Altan Matbaacılık.

Kırımlı, Y. (2013): *Aile Antropolojisi Basılmamış Ders Notları*. İstanbul.

Kottak, C. P. (2013): *Antropoloji İnsan Çeşitliliğinin Önemi*. Derya Atamtürk Vd. (Çev.). Ankara: De Ki Basım Yayım.

Kümbetoğlu, B. (2015): *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Morris, B. (2004). *Din Üzerine Antropolojik İncelemeler*. Tayfun Atay (Çev.). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Ölmezoğulları, N. (1999): *Ekonomik Sistemler ve Küreselleşen Kapitalizm*. Bursa: Ezgi Kitabevi.

Sahlins, M. (2015): *Akrabalık Nedir, Ne Değildir?* Asena Pala (Çev.). Ankara: Dipnot Yayınları.

Sardarov, E. (2012): *Tutum ve Davranış*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

https://www.ankaratb.org.tr/lib.../148_Tarimda%20Makinelesme_11_09_2014.pdf Erişim Tarihi: 22.12.17

Antropolojiakademi.org/akademik makalelerimiz/antropolojide kuramı
düşünmek/Ayşe Yıldırım (tarafından) Erişim Tarihi: 24.12.2016

<http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR,12757/geleneksel-giyim-kusam-suslenme.html>. Erişim Tarihi: 25 Aralık 2016.

<http://www.bursa.com.tr/bursanin-cografyasi-iklimi-ve-nufusu>. Erişim
Tarihi: 30 Aralık 2017.

<http://www.bursakulturturizm.gov.tr/TR,70228/bursa-ili-genel-bilgiler.html>.

<http://www.bursakulturturizm.gov.tr/TR,70230/tarihce.html>.

http://www.bursadakultur.org/bursanin_cografyasi2.htm

<http://www.bursa.com.tr/mustafakemalpasa-1657.html>

<http://www.bursaworld.com/bursa-tarihi.php>

<http://www.bursaworld.com/genel-bilgiler.php>

<http://www.btso.org.tr/>. Erişim Tarihi: 30 Aralık 2017

http://cografyaharita.com/haritalarim/41_bursa_ili_haritasi.png. Erişim
Tarihi 26.05.2018

<http://www.cografya.gen.tr/tr/bursa/iklim>

GÖRSEL BELGELEME: FIRIN SIVAMA

Killik'te hemen her evin avlusunda taş, toprak, tuğla ve kiremitten yapılma ekmek fırını vardır. Bu fırınlar çeşitli büyüklüklerde ve tasarımlarda yapılabilmektedir. Killik'te pişirilen ekmeklerin tamamına yakını (%96) bu fırınlarda yapılmaktadır. Fırınlarda ekmek çeşitleri olan *çörek*, *lokum* ve *tepsinin* yanında *bohça* ve *mantı* da pişirilmektedir.

Fırınlara sıvaları döküldüğü için sıvanın her yıl yenilenmesi gerekir. Sıva için köyde doğal olarak bulunan killi toprak, saman, keçi kılı ve su kullanılır. Keçi kılı sıvanın çabuk dökülmemesini sağladığı için tercih edilir. Fırının zemini sıvanacağı zaman karışıma kum da eklenir ve elle yoğurulur. Fırının iç duvarlarının harcı daha cıvık olması istendiğinden karışıma daha fazla su eklenir.

Sıvama işlemine öncelikle fırının ağzından başlanır. Sonra fırının iç duvarları, tavanı, tabanı ve dışı olarak devam edilir. Fırın sıvandıktan sonra bir hafta kurumaya bırakılır.

Köyde fırın sıvama işlemini kadınlar yapar. 21.07.2016 tarihinde gerçekleşen ve iki saat süren bu fırın sıvama işlemini Cevriye Avcı yapmıştır. Kimin fırını sıvanması gerekse kendisini çağırdıklarını söyleyen Cevriye Hanım, evlendiğinden beri bu işi yaptığını söylemektedir. Cevriye Hanım, sıvama işleminin karşılığında para talep etmediğini, bu işin hatır gönül işi olduğunu belirtmektedir.

Fotoğraf 1: Harcın elle yoğurularak hazırlanışı

Fotoğraf 2: Sıvama işine başlayış

Fotoğraf 3: Fırının iç duvarlarının sıvanışı

Fotoğraf 4: Fırının dış kısmının sıvanmadan önce ıslatılışı

Fotoğraf 5: Fırının dış kısmın sıvanışı

Fotoğraf 6: Sıvanan fırının uzaktan görünüşü

Fotoğraf 7: Kurumaya bırakılmış fırın

Fotoğraf 8: İki saatlik emeğin ardından gelen yorgunluk

FOTOĞRAFLAR

Fotoğraf 1: Araştırma ekibinin ilk toplu fotoğrafı (12.03.2016)

Fotoğraf 2: Suuçtu Şelalesi, Sünlük köyü (12.03.2016).

Fotoğraf 3: Eşinin vefatını anlatan bir kadın, Sönlük Köyü. (Fotoğraf: Gökşin Sert-12.03.2016)

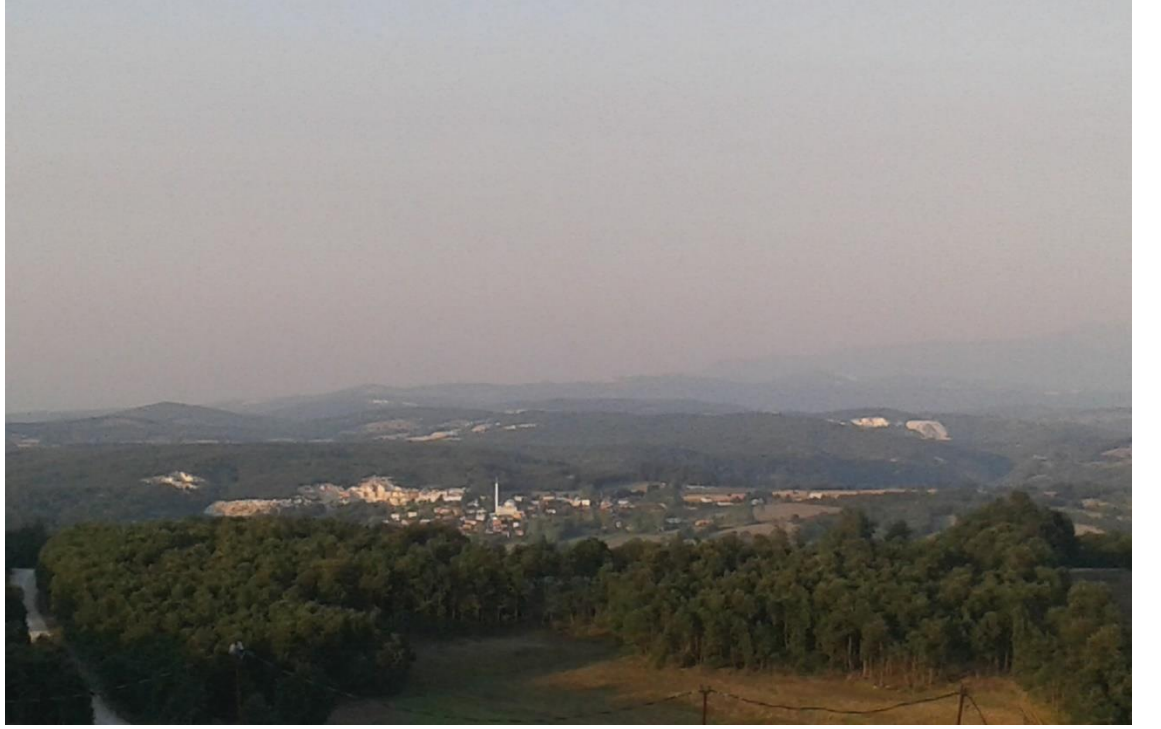
Fotoğraf 4: Körekem köyünde “Enteri çuval” denerken (Fotoğraf: Gökşin Sert-13.03.2016)

Fotoğraf 5: Öğretmenevi’de betim notu (günlük) tutarken (Fotoğraf: Serpil Sıcacık-13.03.2016)

Fotoğraf 6: Killik’te konakladığımız evlerden biri; “Kasabın evi” (28.07.2016)

Fotoğraf 7: Mermer ocağından Killik'in görünüşü (16.07.2016)

Fotoğraf 8: Ağaçlı Köyü yolundan Killik (yukarı mahalle) (03.08.2016)

Fotoğraf 9: Yerleşimin etrafına kurulduğu çeşme: “Küçükmar” (29.07.2016)

Fotoğraf 10: Kullanımda olmayan köy okulu (13.08.2016)

Fotoğraf 11: Killik'te bir avlu (22.07.2016)

Fotoğraf 12: İki hanenin ortak kullanımında olan bir avlu (Fotoğraf: Hilal Fadime Erdoğan)

Fotoğraf 13: Avlu kapısı olmayan bir hane (13.08.2016)

Fotoğraf 14: Üstü açık bir kümes (23.07.2016)

Fotoğraf 15: Evin avlusunda bir “kışla” (29.07.2016)

Fotoğraf 16: Kesilmiş odunlar ve kuramaya bırakılan çamaşırlarla bir avlu (02.08.2016)

Fotoğraf 17: Avluda bulunan bir kilerin ii (05.08.2016)

Fotoğraf 18: Evin odalarını birbirine bağlayan bölüm: “hayat”

Fotoğraf 19: *Hayatta* örgü ören bir kadın (04.08.2016)

Fotoğraf 20: Killik'te bir mutfak

Fotoğraf 21: Yorgan ve döşeklerin üzerine örtülü olan *sargı-sergi* (20.07.2016)

Fotoğraf 22: Gözleme pişirme sobası (Fotoğraf: Hilal Fadime Erdoğan)

Fotoğraf 23: Günlük giyim (18.07.2016)

Fotoğraf 24: Tarlada dinlenen bir kadın (11.08.2016)

Fotoğraf 25: Tarladan dönen bir erkek (23.07.2016)

Fotoğraf 26: Kına gecesi için hazırlanmış kadınlar; ferace ve yazma (13.08.2016)

Fotoğraf 27: Düğün günü “bir örnek” giyinmiş kadınlar (24.07.2016)

Fotoğraf 28: Biçilmiş arpa tarlasında yemek yiyen bir aile (11.08.2016)

Fotoğraf 29: Kur'an kursu çıkışı kız çocukları (Hilal Fadime Erdoğan-08.08.2016)

Fotoğraf 30: Akrabalar arası tarhana yapımı (23.07.2016)

Fotoğraf 31: Akrabaların bir arada *nişan bohçası* yapımı (23.07.2016)

Fotoğraf 32: Yörük yorganı diken bir kadın (30.07.2016)

Fotoğraf 33: Sabah vardiyası için köye gelen işçi servisi (Fotoğraf: Hilal Fadime Erdoğan-09.08.2016)

Fotoğraf 34: Mısır tarlası (11.08.2016)

Fotoğraf 35: Sebze bahçesini sulayan bir kadın (Fotoğraf Hilal Fadime Erdoğan-22.07.2016)

Fotoğraf 36: Büyükbaş hayvanlar yayıma çıkarken (22.07.2016)

Fotoğraf 37: Yayımdayan dönen küçükbashlar (Fotoğraf: Yamaç Kona-24.03.2016)

Fotoğraf 38: Sabah hayvanına çikan H.A. bir yandan da gelinine çetik örüyor (09.08.2016)

Fotoğraf 39: Sağımı yapılan bir keçi (Fotoğraf: Hilal Fadime Erdoğan-07.08.2016)

Fotoğraf 40: Kış için hazırlanmış ve kurumaya bırakılmış *makarna* (02.08.2016)

Fotoğraf 41: Killik köy hayrı (17.08.2016)

Fotoğraf 42: Adak kurbanı kesimi (Fotoğraf: Yamaç Kona-24.04.2016)

Fotoğraf

43: Lohusa mevlidinde lohusalı kadın ve “ahiretliği” (aynı yıl doğumlu) (07.08.2016)

Fotoğraf 44: Üzerlik: nazardan korunma yolu (07.08.2016)

Fotoğraf 45: Nazar boncuklu ve “yılan başlı” ferace kemeri (20.07.2016)

Fotoğraf 46: “Yılan başı” kullanılarak örülmüş uçkur (20.07.2016)

Fotoğraf 47: *Nişan bohçası* yapımı ((22.07.2016)

Fotoğraf 48: *Gelin bohçası* (22.07.2016)

Fotoğraf 49: Pişmek üzere olan *çörek ekmeği* (05.08.2016)

Fotoğraf 50: Pişen *sini/tepsi ekmeği* ve közlenen mısırlar (22.07.2016)

Fotoğraf 51: *Kaklanarak* kurumaya bırakılmış kara ve *albardak* (ortadaki) erikler (23.07.2016)

Fotoğraf 52: Çiçek desenli çeyizlik Yörük yorganı (30.07.2016)

Fotoğraf 53: Çeyizlik yorgan dikimi (30.07.2016)

Fotoğraf 54: Yörük torbası ve onu örmek için kullanılan kaşık sapından yapılmış şış (04.08.2016)

Fotoğraf 55: Bölünecek odunlar eşekte bekliyor (08.08.2016)

Fotoğraf 56: Kına gecesinde *hoşgördü* adeti yapılıyor (22.07.2016)

Fotoğraf 57: Kına gecesinde gelin ve damat (14.08.2016)

Fotoğraf 58: Bir düğün; damat tıraşı (24.07.2016)

Fotoğraf 59: Damat tıraşından bir kare (24.07.2016)

Fotoğraf 60: 1983 yılında çekilmiş bir evlilik fotoğrafı (26.07.2016)

Fotoğraf 61: 1970'lerde Kur'an kursu (26.07.2016)

Fotoğraf 62: Cevriye Hanım ile mısır tarlasındayken (11.08.2016)

Fotoğraf 63: Tarlada mülakat yaparken (11.08.2016)

